

Б Р А Н И Ч

ОРГАН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ У БЕОГРАДУ

Уредник Бранича је претседник Адвокатске Коморе у Београду
Владимир Св. Симић

Власник и издавач Бранича је Адвокатска Комора у Београду
коју преставаља претседник Владимир Св. Симић

У име Одбора главни уредници:

Др. Видан О. Благојевић и Др. Радоје Ј. Вукчевић, адвокати

САДРЖАЈ:

ЧЛАНЦИ

- Условна осуда од *Др. Миодрага Аћимовића*, проф. Универзитета — Суботица. 307
- Судбина дискреционарних управних аката пред управним судовима од *Л. М. Косића*, проф. права — Суботица. 310
- Међународна грађанска одговорност аутомобилиста и обавезно осигурање ове одговорности од *Др. Видана О. Благојевића*, адвоката — Београд ... 312
- Питање повраћаја мираза и наша судска пракса од *Др. Тихомира Д. Васиљевића*, судије Окружног суда — Смедерево... 343
- Уговор о задржању својине на продатој ствари од *Јакше Радовића*, судије Среског суда за град Београд... .. 349
- Противизвршење од *Др. Борислава Т. Благојевића*, — Београд 351
- Питање рока за изјаву признава државног тужиоца на осуђујућу пресуду Среског суда од *Станојла М. Јоксића*, судије Среског суда — Смедерево 357
- Неколико спорних питања у

претходном кривичном поступку од *Мил. С. Зимоњића*, суд. припр. Окружног суда за град Београд. 361

СУДСКА ПРАКСА

- Из праксе Апелационог суда у Новом Саду — три одлуке из приватно - правне области од *Бранка Јевремовића*, судије Апелационог суда у Новом Саду. 367
- Синовица — односно унука умрлог деде има право наслеђа на половину заоставштине са стрцем, — по закону представљања — § 396—399 грађ. зак. од *Стев. Грубића*, — адв. из Београда. 369
- У случају поновљења кривичног поступка, на новом главном претресу, суд поступа и одлучује, не везујући се за податке ранијег претреса, нити за раније решење ствари од *Добривоја Дим. Бранковића*, претсед. Окружног суда у Охриду 372
- Начелна одлука Опште Седнице Касационог суда о праву репрезентације при наслеђивању између усвојеника и усвојитеља од *Тих. Ивановића*, секретара

Уредништво Бранича налази се у Дечанској 13/II. Рукописи се не враћају. Прештампавање градива из часописа допуштено само са тачним означањем извора.

Бранич доноси: расправе и чланке којима је смер заштита интереса адвокатског реда и ширење професионалне свести, службена саопштења Адвокатских комора којима служи као званични орган, и расправе и чланке из свих области права и прати развој правног живота у земљи и иностранству.

Бранич излази крајем сваког месеца. — Годишња претплата за Бранич износи 120.— дин. За адвокате изван територије Београдске адвокатске коморе, адвокатске приправнике, судије и судјиске приправнике годишња претплата износи 60.— дин. Поједини број 10.— дин.

Касационог суда у Београду... 373

За пуноважност меничне обавезе неписменог лица меродавна је његова изјава воље потврђена потписима сведока, а не још и стављање својеручног крста по-ред имена од *Јована Д. Смиљанића*, секретара Касационог суда у Београду. 375

Пропуштање извођења доказа од стране првог суда није повреда прописа којим се регулише поступак, већ материјални недостатак; те се пропуштене замерке од странака могу истаћи и у поступку по правним лековима од *Јована Д. Смиљанића*, секретара Касационог суда у Београду. 377

Кад је у спору парнична страна која губи заоставштина (маса), онда на накнаду парничних трошкова не може бити осуђена заоставштина, већ само они наследници, који нису успели са својим захтевом од *Ивана Д. Пешковића*, секретара Касационог суда у Београду. 381

Кад из природе посла произилази краћи прекид за време рада, онда се овај прекид не може рачунати као одмор и одбијати од радног времена у смислу § 7. зак. о заштити радника од *Ивана Д. Пешковића*, секретара

Касационог суда у Београду... 381

Несагласност позивног предлога са позивним разлозима не чини разлог за одбачај позива по § 565 тач. 2 и 3 гр. п. п. од *Ивана Д. Пешковића*, секретара Касационог суда у Београду... 382

Кад није у питању искључива надлежност зборног суда, већ надлежност с обзиром на пропис § 101 ст. II грпп., то се приговор надлежности код среског суда истакнут на расправи, пошто је поступак на првој усменој расправи мировао, има сматрати као одоцео — § 537 грпп. од *Драг. Д. Герасимовића*, судије Среског суда за град Београд. 383

Предлог за повраћај у пређашње стање с обзиром на пресуду због изостанка у примени од *Миленка Ј. Половине*, судијског приправника Среског суда за град Београд... 384

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ... 385

ПРИКАЗИ

Обрад Б. Благојевић, адвокат: Коментар закона о извршењу и обезбеђењу од *Др. Иве Машинковића* и *Др. Ферда Чулиновића* 386

БЕЛЕШКЕ ... 387

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА ... 394

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА ... 395

НОВЕ КЊИГЕ... 398

УНИВЕРЗИТЕТ НОВОСАД

Др. Миодраг Аћимовић, проф. Универзитета — Суботица.

УСЛОВНА ОСУДА

*Задовољава ли као установа и кад судија условну осуду
треба да примени*

У последње време се у нашим правничким круговима и публици чешће изражава сумња, да наш нови кривични закон због многих његових либералних установа и недовољно строгих казни, не задовољава. Да би се утврдило, да ли је и уколико ова сумња оправдана или је можда кривица до неправилне примене закона, управа Београдског правничког удружења упутила је недавно професору Суботичког правног факултета Др. М. Аћимовићу неколико питања о том предмету и између ових и горња два питања о условној осуди, на које је проф. Аћимовић у свом предавању одржаном 9. јуна ове год. у Београдском правничком удружењу, које ће у целини изаћи на другом месту, овако одговорио:

Условна осуда је једна кривично-правна новина за наше србијанске крајеве и правнике, усвојена у новом кривичном закону по угледу на страна законодавства под утицајем њеног идејног творца социолошке школе, као најпогодније средство за замену штетних краткорочних казни лишења слободе и код осуда на новчану казну, кад су у питању безопасни случајни кривци и поправљиви кривци по карактеру (почетници), на које се и само претњом извршења казне, ако учине какво ново дело, постиже циљ специјалне превенције (да више не чине кривична дела).

Као једна од оних либералних новина савременог кривичног законодавства, којима се радикално крши принцип одмазде у кривичном праву са којим су се људи вековима саживљавали, условна осуда је, као и све друге либералне новине у праву, свуда имала огорчених противника и у почетку наилазила на неповерење и сумњу у њену корисност. То исто се сада, како видимо, и из истих разлога, понавља и код нас, за обавештене у толико разумљивије, што се наше друштво, које местимично још живи у мислима крвне освете и казне као одмазде, теже него напреднија друштва мири с чињеницом у праву, да кривац за своје недело може и да не искуси заслужену казну. То међутим за ствари не би било тако важно, да се у последње време није појавило и оправдано незадовољство публике с начином како неки наши судови условну осуду примењују и што је не примењују подједнако, него једни и онамо, где јој по закону нема места; а други, врло ретко или никако, разуме се, све то на штету јединства правде у земљи и једнакости грађана пред законима. То је већ много озбиљније и може да буде разлог, да се ова недужна установа, која је до сада свуда, где је била раније у живот уведена, показала најбоље резултате, компромитује

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

и доведе у питање. За то је управа правничког удружења добро урадила, што је постављајући у јавности поред осталих питања и питање условне осуде, омогућила, да се претеће расположење од ње на време отклони и направи места увиђавности, да условна осуда, ако се само где треба и правилно примењује, не само да није штетна него напротив, да је једна врло добра и целисходна кривично-правна установа нарочито у савременим односима људи о друштвеним приликама, кад нико није сигуран, да можда колико сутра, као случајни кривац неће сести на оптуженичку клупу.

Што код нас условна осуда (као и све наше ново кривично законодавство) у примени до сада није показала задовољавајуће резултате узрок томе није само код судова него више у аномалији, да ми још ни данас немамо јединственог Касационог суда и због тога ни могућност озбиљног стварања једне јединствене судске праксе, на коју се судија у примени веома деликатних прописа условне осуде може да ослони, па донекле и самим овим прописима. Кад то кажемо ми не мислимо на садржину прописа него на њихову изузетно лошу техничку обраду и nepřегледност. Прописи о условној осуди овакви какви су, противно техници закона више личе, као да су преписани из каквог уџбеника него на закон, недовољно су прегледни и због тога и судијама теже приступачни. Код њихове примене забуну унеколико ствара и то: што условна осуда овим називом није по свом појму ни у закону ни у науци термилошки правилно означена. Не ради се код условне осуде о условљавању осуде, која као чисто процесни појам постоји без обзира на то, да ли ће се казна по осудној пресуди извршити или ће остати неизвршена, него о изреченој казни у њеном извршењу као материјалном-правном појму. Ако осуђеник за време кушње, у испуњењу постављеног услова, не учини друго које кривично дело, осуда ипак као процесна чињеница остаје и даље, али се за то што је осуђеник испуни пресудом постављени услов, гаси право државе да према њему изврши казну. За то дакле, условна осуда није то, него условна казна. Да је појам условне осуде овако схваћен и у називу означен, не би свакако ни законодавац пао у погрешку, да у систему кривичног законика условној осуди да место између прописа о учиниоцу с којим садржајно и логички нема довољно везе, него између прописа о санкцијама за кривца, где јој је као кривично правној санкцији своје врсте, њено право место.

Закон условну осуду допушта код осуда на строги затвор до шест месеци, на затвор до једне године и на новчану казну, начелно код свих врста кривичних дела под претпоставком, да осуђеник није био раније осуђиван због злочинства или за последњих десет година на казну строгог затвора или затвора преко месец дана; а кад ће се применити, то је ствар слободне оцене кривичног судије. Овде се одмах поставља питање, да ли је то добро, што се условна осуда начелно допушта код свих врста кривичних дела. Изгледа да то није добро и да би с обзиром на наше опште прилике и нашег просечног судију, који долази у обзир за примену условне осуде, требало допуштеност њене примене бар код неких врста и појединих кривичних дела, тежих до последици, потпуно искључити.

Примени условне осуде (по слову и духу кривичног закона) има места, кад судија утврдивши степен учиниоачеве кривичне одговорности и заслужену казну, по својој слободној оцени значаја кривичног дела и осуђеникових личних својстава, прилика и околности, стече уверење, да ће се осуђеник у будуће и без извршења казне уздржавати од чињења кривичних дела, или другим речима кад по својој слободној оцени нађе, да се циљ специјалне превенције која је сва у интенцијама условне осуде може постићи и само застрашењем осуђеника претњом, да ће се казна над њим извршити ако у одређеном року учини какво друго кривично дело. По закону судија је позван да своје уверење о томе заснива с обзиром на све субјективне и објективне основе одмеравања казне, између којих, као нарочити основи допуштености условне осуде, служе следећи субјективни и објективни основи:

1) Кривчеве године. По овом основу судија о умесности условне осуде треба да закључује узимањем у обзир зрелост кривчеву и у вези са овом његово веће или мање животно искуство и његову јачу или слабију способност, да собом и својом вољом у тренутку извршења дела влада.

2) Кривчев ранији живот и владање. По овом основу судија треба да закључује узимањем у обзир раније кривчево владање и начин живота и то не са једностраног становишта његове личности, него као социјалног бића са гледишта његове вредности за заједницу н. пр. да ли је радан и пристојан човек без нарочитих порока, чиме се занима, да ли је и чиме нарочито завредио за заједницу и т. д. у сваком случају кад нађе, да је кривац по његовом ранијем животу и делима био од користи заједници, треба овај основ да му призна и у колико против њега не би говорио какав важнији основ (значај кривичног дела), да изрече условну осуду.

3) Безначајност кривичног дела. По овом основу дело треба да је безначајно у опште (што као лакше дело у закону није забрањено строгом казном н. пр. као злочинство) и по својој последици (тежем или лакшем фактичном стању проузрокованом делом), која како са гледишта повређене стране тако и са гледишта заједничког интереса, треба да је тако незнатна, да нема потребе, да се казна над осуђеником безусловно изврши. Н. пр. код дела нехатног лишења живота или угрожавања живота више лица, нарочито у пословном и путничком саобраћају, код којих се за последицу нехата има смрт повређеника или опасност по живот или какво друго скупочено индивидуално или заједничко правно добро, судија, ма да су, по правилу, таква дела у закону забрањена лакшим казнама лишења слободе, не треба да примени условну осуду због њихових тешких последица, у којима околина гледа опасност за своју безбедност. Публика осећа, да код тих дела примени условне осуде нема места и у страху за своју безбедност се оправдано буну.

4) Олакшавне околности. По основу „олакшавних околности“ судија ће о умесности условне осуде закључивати узимајући у обзир свих субјективних и објективних основа, који су му служили при одмеравању казне (учиниоачеву опасност за дру-

штвени поредак, побуде и циљ дела, непосредни потстрек и т. д.), а код осуда на новчану казну још и нарочито, осуђениково имовно стање и његову моћ плаћања, и у колико по слободној оцени нађе, да је, или да није који од тих основа одлучујућ за примену условне осуде, да га призна или не призна.

5) Потпуно и искрено кривчево признање дела пред судом. По основу кривчевог признања судија ће о умесности условне осуде закључивати, узимајући у обзир кривчево признање у том смислу, да ли је он своје дело потпуно и искрено признао само објективно, као кривичну (казном забрањену) радњу, а не и субјективно, да ли је признао и своју кривицу (виност, кривњу) у тој радњи, пошто би у том случају закон разумно отишао и даље и тражио да се кривац због свог дела још и каже. Овај основ, као и све друге, судија треба да цени у вези са осталим основима допуштености условне осуде и у колико ови претежу, да изрекче условну осуду и ако нема признања, у противном т. ј. ако нема претежних основа у корист кривчеву, да условну осуду не изрекче.

6) Обештећење и накнаду трошкова повређенику. По овом основу, који је од већег значаја само код кривичних дела, којима је повређенику причињена и каква материјална штета, судија о условној осуди треба да закључује с обзиром на учиниочево имовно стање, његову моћ плаћања и његову добру вољу, да повређеника обештети и трошкове накнади. Где за то кривац није показао ни само добру вољу, не заслужује ни привилегију условне осуде.

Из ових кратких објашњења основа допуштености условне осуде даје се у крајњој линији закључити: да судија, под претпоставкама предвиђеним у закону, *условну осуду може и треба да примени само код мање важних кривичних дела, кад пред собом има кривца почетника или случајног кривца, који као социјално биће заслужује привилегију, да се над њим, заслужена казна условно не изврши.*

У закључку својих излагања о условној осуди проф. Аћимовић је рекао: условна осуда као установа диктована целисходношћу и потребом савременог правног живота, задовољава и треба је у будуће одржати. Но да би она у пракси боље функционисала и успешније служила циљу, потребно је:

а) Допуштеност условне осуде законом изречно искључити бар код оних врста кривичних дела и код појединих дела, где јој ни сада по прописима и духу кривичних закона нема места.

б) Назив установе заменити исправнијим називом „Условна казна“.

в) Прописе о условној осуди боље пресистематизовати по техници закона и за практичну потребу учинити приступачнијим.

Л. М. Костић, проф. права — Суботица.

Судбина дискреционарних управних аката пред управним судовима

По чл. 19 Закона о Државном савету и управним судовима:

„Тужба на управни суд, односно Државни савет, није допуштена...
3) у стварима у којима су и у колико управне власти позитивним

правом овлашћене да доносе решења на основи слободне оцене“. По чл. 24 истог Закона „Суд ће одбацити одлуком без позива странака тужбе: 1) управљене против аката набројених у чл. 19 т. 3.“.

У чл. 34 поменутог Закона прописано је како се нормално и мериторно окончава један управносудски процес. У другом ставу тога члана стоји: „Ако управна власт наводи да је овлашћена донети решење на основу слободне оцене, суд ће тужбу одбацити ако нађе да је тај навод основан“.

Неки писци виде несагласност између ових правних прописа. По чл. 19 није уопште допуштена тужба против дискреционарних управних аката као таквих (бар у оном делу у коме су дискреционарни). По чл. 24, који је конексан члан чл. 19, тужба ће бити одбачена а *limine*, биће одбачена по кратком поступку, простом судском одлуком, ако је управљена против дискреционарних управних аката. А по чл. 34 она ће бити пресудом одбијена (ма да Закон ту погрешно употребљава реч одбачена) ако управни суд прихвати гледиште управне власти да је у питању једно дискреционарно овлашћење.

Ма да ови прописи изгледају на први мах контрадикторни, у суштини то они ипак неће бити. По § 24 управни суд ће одбацити тужбу ако се он сам увери, пре него што би одредио рочиште, да постоји дискреционарно овлашћење управне власти у даном случају. По Закону о пословном реду у Државном савету и управним судовима тужба се са прибављеним списима упуњује једном судији као известиоцу који има пре свега другога да испита постоји ли неки случај из чл. 24 З. Д. С. Ако он скрене пажњу оделењу да постоји случај дискреционарног овлашћења, судско одељење то прима или не прима. Ако прими гледиште известиоца, тужба се одбацује а *limine*.

Али ако суду не скрене пажњу известилац нитима који други члан суда да је у питању слободно одлучивање управне власти, онда процес иде даље својим током. Сазива се рочиште или се тражи од тужене управне власти одговор на тужбу (према томе јели поступак писмен или усмен, изводи ли се код Државног савета или управног суда).

Ако је већ до тога дошло, има управна власт по цитираном чл. 34 З. Д. С. право и овлашћење да учини приговор слободне оцене, екцепцију дискреционарности. Кад не би постојала ова одредба у чл. 34, могло би се помислити да управни суд не може уопште код мериторног разматрања утврдити постојање слободне оцене. Ако он то раније није установио, пре него је главна расправа одређена, накнадно то не би могао да чини. Један пропуст известиоца учинио би да се ствар не пресуди правилно.

Овако је отворена могућност да питање постојања или непостојања слободне оцене у даном случају решава управни суд и приликом расправљања о главној ствари. На то питање се он може повратити само онда, ако је тужена управна власт истакла приговор о постојању слободне оцене. По званичној дужности не би, вероватно, управни суд у то смео понова да улази. Томе се противи начело *ne bis in idem*. Али по „наводу“ односно приговору тужене странке, суд је дужан да понова узме у разматрање да ли је постојала слободна оцена. Ако се сагласи са наводима

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

www.unibg.ac.rs

тужене странке, тужба се одбија пресудом и управни акт стиче нарочиту правну моћ; решени предмет има снагу пресуђене ствари.

Ако пак, суд нађе да не постоји слободна оцена, или да је она прекорачена, управни акт биће поништен. Управна власт је принудила управни суд да још једанпут расправља питање о постојању слободне оцене, и овај не може преко тог захтева управне власти ћутке прећи. Али управна власт, која остаје увек само странка у спору, не може својом експеццијом да утиче на суд какву ће пресуду да донесе. Он може уважити и не уважити наводе тужене стране, може пресудити и у корист ње и против ње, може њен акт и оснажити и поништити. Дали, и уколико, постоји дискреционарна власт јавне управе решавају управни судови и Државни савет потпуно слободно и неvezано. Њиховој одлуци има управна власт да се повинује. Јер је и дискреционарна власт, као и свака друга јавна власт, само *intra legem*.

Др. Видан О. Благојевић, адвокат — Београд.

МЕЂУНАРОДНА ГРАЂАНСКА ОДГОВОРНОСТ АУТОМОБИЛИСТА И ОБАВЕЗНО ОСИГУ- РАЊЕ ОВЕ ОДГОВОРНОСТИ

I.

Грађанско право данас је у знаку грађанске одговорности као што је некада било у знаку Римског права, Природног права или неограниченог Права својине. Отуда нормирање ове одговорности, у свима послератним грађанским законима на веома потпун начин, било да се она поставља као последица уговорних или вануговорних поступака појединаца. У тој грађанској одговорности особено место заузима одговорност аутомобилиста за штете причињене аутомобилима према трећим лицима или према туђим стварима, па је у тој правној области грађанска одговорност прописана на особен начин, у колико је законодавац сматрао да су недовољне опште одредбе о грађанској одговорности. Најнапредније државе нису пропустиле да пропишу особена правила за ову врсту грађанске одговорности, у циљу што ефикасније заштите појединаца и њихових ствари од опасности и ризика којима су изложени услед све већег развоја аутомобилизма. Као најефикаснији начин да се изврше обавезе на накнаду, с разлогом је сматрано, да се то може само обавезним осигурањем постићи, те с тога особене прописе о грађанској одговорности аутомобилиста срећемо готово увек са прописима о обавезном осигурању ове одговорности.

Али аутомобил као веома погодно саобраћајно сретство давно је почео да се креће изван граница државе којој припадају сопственик или тералац или у којој су кола регистрована, па је истим ризицима изложио трећа лица и туђе ствари у међународном аутомобилском промету. Тако је се заштита од ове међународне аутомобилске опасности у корист трећих лица или туђих ствари поставила у све тежем облику, па су високи међу-

*) Овај рад је делимично послужио за наше предавање које смо одржали на Коларчевом народном универзитету на дан 8. априла 1937. г. са темом: *Одговорност аутомобилиста и обавезно осигурање*.

народни форуми покушали да пронађу јединствена правила којима би била регулисана ова грађанска одговорност уз јединствена правила о обавезном осигурању.

Како ова питања имају шири значај и интересују и наше правнике и аутомобилисте то смо у редовима који следују изложили неколико начела о савременом схватању грађанске одговорности аутомобилиста, нарочито како се она поставља у међународно-правном погледу и ту одговорност пропратили краћим излагањима из области обавезног осигурања ове одговорности, све према најновијем стању науке и праксе а у вези значајних радова предузетих од стране *Римског института за изједначење приватног права* ради регулисања ових правних области путем међународно-правних јединствених одредаба.

II.

Обавезно осигурање, које осваја све више терена, продрло је и у међународно-правни домен, у област међународно-правне грађанске одговорности аутомобилиста. Сасвим је природно што је се поставило питање: како се заштитити од одговорности везане за аутомобил и за ризик који постоји самим тим што постоји и аутомобил. Наравно, одговорност пренета на велика осигуравајућа друштва, изгледа да је најпогоднији начин да се ово питање реши и у интересу аутомобилиста и у интересу оштећеног. Али се на томе није стало. Није питање да ли ће се и како осигурати аутомобилисте од овог великог ризика, већ је питање како им наметнути обавезу да се осигурају за евентуалне штете нанете њиховим аутомобилима трећим лицима. У том случају, обавезно осигурање дејствује у неку руку аутоматски. Аутомобил се не може пустити у међународни саобраћај док није обавезно осигуран. Једно иде са другим, односно, једно без другог не иде.

Аутомобил је постао веома важно сретство за домаћи и међународни превоз. Статистике у последње време показују све већи развој аутомобилског саобраћаја на штету железничког и сваког другог. Тај аутомобилски промет у земљи и у иностранству изазива правне проблеме од највеће важности за међународни саобраћај и међународно-правну сигурност лица изложених ризику од све већег аутомобилског саобраћаја. Истиче се питање да ли стране аутомобилисте подвргнути закону места где је се зао удес десио или њиховом домаћем закону кад се постави питање одговорности за штету нанету њиховим аутомобилом. Шта да се ради ако нема домаћег законодавства о одговорности аутомобилиста за штете нанете аутомобилом? У овим случајевима најчешће се поступа по правилу *lex loci delicti*. Једном добијена пресуда по закону места где се несрећан догађај десио, да ли ће се моћи и у колико извршити према осуђеном, ако се том приликом не поступа по правилу јавног поретка државе где се пресуда има да изврши, односно ако је домаћи јавни поредак у опреци са међународним јавним поретком? У ком степenu и како дејствује обавезно осигурање у овом случају?

Изједначење ове правне материје, дакле, само се од себе намеће. На тај начин ублажују се или сасвим отклањају разлике

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБЛИОТЕКА

www.unibg.ac.rs

између постојећих законодавстава у корист оних који су највише изложени ризику везаном за све већи аутомобилски саобраћај. У њихову корист, у првом реду, имају се донети и правила о обавезном аутомобилском осигурању, која ће бити једна за све државе које желе да омогуће несметани развој међународног аутомобилског саобраћаја.

Тешкоће више нису непремостиве. Међународно изједначење извесних правних материја већ је дало добре резултате.¹⁾ Народи су научили да се покоравају правилима прописаним у међународним конвенцијама на којима су сами сарађивали са другим народима, па ништа не стоји на путу да и ова правна материја буде предмет истога изједначења. Ово у толико пре што је грађанска одговорност начелно сишла са старог деликтног става, по коме жртва има да утврђује кривицу, нехат или небрежење причиноца несретног случаја, и прихватила начело ризика, по коме је онај, који излаже ризику опасности трећа лица с тога што је сопственик машине која је погодна да изложи појединце већим опасностима, претпостављен као кривац за причињену несрећу, сем ако не докаже, да је несрећа последица каквог поступка жртве или неотклоњивог догађаја — више силе. То је у осталом и олакшало да се народи у овом међународно-правном домену приближе, пред истим ризицима и опасностима, по готову, кад питања међународно-правне грађанске одговорности у опште, а питања међународно-правне грађанске одговорности аутомобилиста посебно, немају никакве везе са политиком.

III.

Међународни институт за изједначење приватног права у Риму, под окриљем Лиге народа, чију одличну организацију и велике услуге међународном правништву признају сви народи, благодаревћи солидној обради постављених проблема и документацији којој нема равне, узео је у 1935. год. ова два питања у разматрање, питање међународно-правне грађанске одговорности аутомобилиста за штете причињене аутомобилима трећим лицима на страним државним подручјима и питање обавезног осигурања ове одговорности, послуживши се при томе својим већ опробаним и утврђеним методама. За документацију по питању грађанске одговорности послужила су му односна законодавства 26 држава и француско-италијански пројект закона о овој одговорности. Као предмет једног општег изједначеног закона у овој области, узета је само одговорност *ex delicto* а за сада су остављена питања везана за прекршаје аутомобилских саобраћајних прописа, и за кривично-правно кажњавање оваквих криваца.

¹⁾ В. наш реферат на Конгресу правника Словенских држава одржаном од 8. до 10. септембра 1933. год. у Братислави, под насловом: Изједначење облигационог права у словенским државама (*Правосуђе* за август 1933. год.), у коме смо изнели рад на изједначењу разних правних материја путем међународних конференција, Лиге народа и Римског института за изједначење приватног права. Овај је реферат објављен у изводу у *Билтену француског друштва за упоредно законодавство* за јануар-март 1934. год. под насловом: *Résumé du rapport sur l'Unification du Droit des obligations dans les Etats slaves*, и оштампан засебно.

Државе у великој већини случајева имају своја посебна законодавства о грађанској одговорности аутомобилиста за штете причињене аутомобилом према трећим лицима. Друге малобројније задовољавају се применом општих прописа о грађанској одговорности, из грађанског законика, за ове случајеве. Искуство је показало, да је рад на изједначењу много лакши са државама првог типа, пошто је тамо створено расположење за особено аутомобилско законодавство и његова корисност утврђена. Државе другог типа много су конзервативније, јер је код њих теже продрети са идејом о потреби доношења особеног међународног аутомобилског законодавства о одговорности, кад нема домаћег. Много је лакше извући из домаћег законодавства правила која би се примењивала и у међународно-правним односима, тј. на случај када аутомобил који припада страном аутомобилисти нанесе штете каквом припаднику друге државе на његовој, домаћој, државној територији, него доносити за те правне ситуације нове међународно-правне прописе. Међутим, ништа не смета, да се и домаће законодавство саобрази међународном, односно, да се по угледу на међународно законодавство донесе и домаће са истим принципима и правилима, јер се проблем у главном у свима државама поставља на исти начин, па се могу у главном предложити и иста правила.

Што се домена примене овог међународног законодавства тиче, његово би се дејство ограничило само на кола са мотором која се крећу по земљи путем моторне силе а нису везана за шине. У томе смислу нема готово разлике између свих домаћих законодавстава која садрже прописе о аутомобилском саобраћају, односно, о грађанској одговорности аутомобилиста.

Када се каже да су кола са мотором у покрету, односно кад долази до примене грађанска одговорност аутомобилиста? Ту долазе у обзир два појма: *Betrieb*, употреба или покрет и *Verkehr*, кретање, саобраћај, према томе који су од ова два појма прихваћени у домаћим законодавствима. *Betrieb* је покрет везан за саму машину, ван домаћаја људске или животињске вуче. Појам *Verkehr*-а, јавног саобраћаја, везан је за кола која се налазе на путевима одређеним за јавни саобраћај. Отуда, по једнима, одговорност наступа онда, када је штета настала код моторних кола у покрету снагом своје сопствене машине, а по другима, када се таква моторна кола крећу само по путевима отвореним за јавни саобраћај. Сем тога, извесна законодавства, постављају обавезу, да се извесна моторна кола, као трактори, теретна кола и друга крећу једном максималном брзином.

У систему готово свих законодавстава одговорност у првом реду носи сам тералац који је се на моторним колима нашао у тренутку несретног догађаја, по начелу одговорности основаној на његовој — тераочевој погрешци схваћеној у најширем смислу. Али се овде одмах поставља и начело посредне — објективне грађанске одговорности, у првом реду сопственика аутомобила за штете причињене његовим аутомобилом, посретством тераоца у његовој служби. Основ за такву одговорност налази се у првом реду у томе што је сопственик као такав одговоран за штету

причињену његовим стварима на личности или стварима трећих лица. Италијански Касациони суд у својим одлукама од 15. јула 1932. и од 9. марта 1933. год. сматра грађански одговорним оног тераоца — сопственика аутомобила који је аутомобилом располагао у времену причињене штете ма да га у то време није био потпуно исплатио продавцу. То долази отуда, што је код аутомобила кад се појављује питање грађанске одговорности, немогуће применити друга приватно-правна начела садржана у клаузули на пр. да аутомобил до дефинитивне исплате остаје својина продавца. У истом смислу су и извесна американска законодавства донела прописе. Али, друга законодавства сматрају да сопственик аутомобила може бити грађански одговоран за штету само онда ако је у тренутку несретног догађаја сам управљао колима или то право пренео односно одобрио употребу кола каквој другој особи. Под појмом држања кола подразумева се не само фактичко већ и правно држање. Тако је француски Касациони суд нашао у одлуци *Chambre des Requetes* од 15. децембра 1930. год. Енглеско законодавство, усвајајући начело објективне одговорности за штете нанете аутомобилима трећим лицима, сматра одговорним за штету она лица која су у тренутку несретног догађаја вршила контролу над аутомобилом.

Природа одговорности и њене последице у вези су са системом о одговорности који се прихвати. Основ вануговорне одговорности налази се у погрешци причиниоца штете. Код просредне одговорности спорно је само да ли се њен основ налази у самој погрешци лица (газде) које је узело у своју службу директног учиниоца штете (*culpa in eligendo et in vigilando*) или у феномену преноса правних последица грешке правог — материјалног причиниоца штете у односу на имовину сопственикову — газдину, слично појму претставништва. Грешка учиниоца штете сматра се као саставни део одговорности и исту по општим прописима из грађ. парн. поступка имао би да утврди оштећени. То је међутим у овој области права утврђено као недовољно, па је нарочито законодавство овде унело више праведности и тиме проширило основ одговорности. Аналого начелима предвиђеним за уговорну одговорност и прописима из радничког законодавства у којима се први пут појављује појам ризика кад је потребно одредити лице на коме лежи доказ утврђивања кривике, дужност доказа о кривизи, односно о непостојању кривике, пренета је на учиниоца штете. Аутомобилско законодавство је се дакле кретало у два правца: у односу на одговорност учиниоца штете и његовог газду, установљена је претпоставка о постојању погрешке на терет учиниоца штете од које се овај може ослободити само ако утврди ситуације тачно предвиђене у закону. С друге стране, уз одговорност учиниоца штете, постављена је у неким законодавствима и акцесорна одговорност газде. Грађанска одговорност сопственика или држаоца моторних кола оснива се у неким законодавствима на објективној одговорности њиховој независно од ма какве грешке тераоца. По другим законодавствима овде је у питању само акцесорна или солидарна одговорност уз одговорност тераоца — директног причиниоца штете.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У првом случају сопственик се може ослободити одговорности ако докаже да је несрећа настала услед више силе или поступка самог повређеног или каквог трећег лица, док се у другом случају сопственик може ослободити ове одговорности само ако утврди да се несретан догађај десио без грешке возача.

Француској правној науци и пракси припада част за формулисање и практично спровођење објективне грађанске одговорности у најужем смислу. После неких незнатних отступања и малих колебања, јуриспруденција француског Касационог суда упутила је се одлучно у смислу признања за одговорног аутомобилисте који је штету причинио и то само услед тога што му је поверено чување аутомобила, а без икаквих обзира, о томе, да ли има грешке до тераоца или до самог сопственика аутомобила. Од те одговорности аутомобилист се може ослободити ако докаже да је штета настала услед непредвиђеног случаја или услед више силе, услед поступка неког трећег лица или најзад услед грешке самог повређеног. То је нарочито потврђено у чувеној одлуци Касационог суда од 13 јануара 1930 год.²⁾ Међутим, раније Касациони суд у својој одлуци од 27. маја 1924. год. везивајући одговорност сопственика кола за причињену штету уз појам чувања, држања, правног или фактичког, кола којима је штета причињена, ослободио је сопственика од одговорности за штету нанету трећем лицу у случају да су кола на недозвољен начин узета из његовог фактичког или правног притежања.

Слична начела налазимо донекле и у немачком закону о одговорности за штете нанете аутомобилима од 3. маја 1919. год., у норвешком закону од 20. фебруара 1926. год., у холандском закону од 25. јануара 1925. год., у швајцарском закону од 15. марта 1925. год., местимично са нешто више прецизности. Аустриски закон од 9. августа 1908. год., који код нас важи на територијама апелационих судова у Љубљани и Сплиту, предвиђа могућност ослобођења одговорности сопственика аутомобила, ако овај утврди, да је се несретан догађај десио услед више силе, услед поступка повређеног или неког трећег лица и најзад, ако је до несретног догађаја дошло и поред свих утврђених предострожности које је аутомобилист предузео да до несретног догађаја не дође.

Код одговорности сопственика моторних кола која се оснива на претпостављеној — презумираној грешци тераоца коју усвајају, између осталих и италијански закон од 8. децембра 1933. год., фински закон од 28. априла 1925. год., шведски закон од 30. јуна 1916. год. и донекле енглески закон, поставља се као правило, да је тералац аутомобила одговоран, сем ако не докаже, да је све чинио што му је могуће било да се несретан догађај избегне. Сопственик се пак може ослободити солидарне одговорности са тераоцем, ако утврди, да је аутомобил употребљен противно његовој вољи и намери. Што се тиче одговор-

²⁾ Ова је одлука Касационог суда прокоментарисана и дат јој је прави значај од стране познатог француског правника г. Луја Жосрана у Збирци конференција из грађанског права под насловом: Еволуција и садашњост. — v. *Louis Jossierand: Evolutions et actualités, Conférences de Droit civil. Paris 1936.*

ности за штете нанете лицима која се возе аутомобилом, законодавства се ограничују на уговорне одредбе које у овом случају ступају на снагу, с том разликом само, што се код бесплатног превоза тражи изричан уговорни пропис о одговорности и што се сматра као противно јавном поретку ако се ова одговорност из уговора искључи, па се о овом ограничењу у опште не води рачуна као непостојећем. Кад нема уговора, примењују се општи прописи о одговорности. У овом случају, начелно, не примењује се аутомобилско законодавство. Ту важе било изричне уговорне одредбе, било општи прописи о грађанској одговорности, што је изрично наведено у италијанском, немачком, аустријском, швајцарском, норвешком, финском и шведском законодавству.

Француско законодавство и судска пракса признају обавезу на накнаду штете у корист оштећеног у плаћеном аутомобилском превозу (одлука Касационог суда од 24. јула 1930. год.), док код бесплатног аутомобилског превоза, ова одговорност наступа само онда, кад оштећени утврди, да је до несретног догађаја дошло услед грешке превозиоца — тераоца (одлука Касационог суда од 29. марта 1927. год.). Енглеско законодавство не прави никакву разлику између плаћеног и бесплатног превоза на аутомобилу у погледу права оштећеног на накнаду штете.

У случају да је штета настала трећем лицу од стране више моторних кола, обично је предвиђена солидарна одговорност свих учинилаца штете. Кад постоји грешка и код повређеног, онда законодавства утврђују степен те грешке и штету одређују према тако нађеном стању. Немачко законодавство изрично предвиђа решење овога случаја у овом смислу. Оно предвиђа и случај небрежења или немарности тераоца или тералаца моторних кола и оштећеног и према томе опредељује степен одговорности, која је код тералаца солидарна ако их је више било. Аустријски закон у овом случају упућује на опште прописе о одговорности. Француски закон отворено признаје солидарност учиниоца у погледу одговорности за штете причињене оштећеном заједничким поступком, претпостављајући постојање грешке код свих учесника (одлука Државног савета од 17. јуна 1927. год.), а врло тешко прихвата, и то само у очигледним случајевима, умањење ове одговорности због грешке повређеног (одлуке Државног савета од 15. марта 1912. год., апелационог суда у Монпељеу од 6. јуна 1912. и од 30. новембра 1928. год.). И италијански Касациони суд на ове случајеве примењује солидарну одговорност учинилаца штете према прописима из грађанског закона, с тим да је увек претпостављена — презумирана грешка учинилаца. Ако је штета узајамна, онда се накнада одређује према степену кривике — грешке. Ако је до повређеног грешка што је до злог удеса дошло, накнада штете ће се смањити или укинута према степену његове одговорности.

Италијанско, француско, енглеско и норвешко законодавство не утврђују максимални износ за накнаду штете, док немачко и њему слична законодавства унапред тачно утврђују износ ове накнаде. Она за Немачку износи 1.500 марака годишње ренте за оштећеног или 25.000 марака у готовом, односно кад је више

повређених — оштећених, рента се пење на максимални износ од 4.500 марака годишње, односно исплата у готовом не може премашити 75.000 марака. Са нешто више детаља, али у главном у истој висини износа накнаде, крећу се и финско, холандско, швајцарско и шведско законодавство.

Најефикаснија гаранција да ће се оштета оштећеном накнадити јесте у обавезном осигурању грађанске одговорности за причињену штету, о којој ће бити особено речи.

У погледу судске надлежности за евентуалну акцију против учиниоца штете, законодавства у главном признају право оштећеном да тужи причиниоца штете, по свом нахођењу, било према надлежности места на коме је штета причињена, било према домицилу причиниоца штете.

И ако има знатних размимоилажења између разних законских система — законодавства немачког и балтичког типа, енглеског common law и француске јуриспруденције као и италијанског закона, — она нису такве природе да спрече приближавање међународних правника на бази заједничког, средњег система, који би могао послужити за основ изједначеном закону. Питање се правно и технички поставља у два смисла: међународна аутомобилска грађанска одговорност с једне стране, обавезно осигурање с друге стране.

Одговорност тераоца са претпостављеном — презумираном његовом грешком зато што је до злог удеса дошло, не би требало напустити. У противном оштећеном би било врло тешко да утврди грешку тераоца. Код посредне одговорности сопственика и правног односно физичког детентора — држаоца моторних кола, могло би се усвојити средње решење: ова би лица била само супсидијерно одговорна и то у случају да се штета не могадне накнадити од главног виновника. Нека врста дакле јемачке обавезе односно одговорности. Што се природе одговорности тераоца тиче, могло би се предложити да се усвоји претпоставка — презумција о грешци тераоца, но с тим да се овај од те претпоставке може ослободити, па наравно и од одговорности, ако утврди, да је до злог удеса дошло и ако је предузео све мере предострожности и водио рачуна о свима прописима у циљу да се несрећа спречи или онемогући. Поставља се питање да ли би све државе прихватиле начело потпуне објективне одговорности на терет сопственика или детентора зато што су они омогућили да се креће једна опасна машина која самим тим што постоји преставља опасност за трећа лица и да ли би усвајање таквог начела онемогућило или успорило огроман развој аутомобилског саобраћаја. И ако смо начелно за усвајање објективне одговорности у овом правном домену са свима њеним консеквенцијама, ипак нам изгледа, да би она тешко била примљена од свих с погледом на то, да начело објективне одговорности није продрло у многа законодавства и да налази велике противнике како у доктрини тако и у јуриспруденцији. Према томе, ово начело треба разумно поставити како би могло бити прихваћено од свих

држава, али га никако не треба напустити, јер се оштећени може једино ефикасно заштитити ако се грађанска одговорност постави на објективна а не на субјективна начела.

У томе смислу, мора се поставити као правило, да је постојање грешке за учиниоца штете законска презумција од које се он може ослободити само ако докаже, да је до злог удеса дошло услед постојања више силе или непредвиђеног случаја или поступка самог оштећеног односно каквог трећег лица као и то да је тералац предузео све мере предострожности и учинио све што му је технички и законски било могуће да се несретан догађај спречи или онемогући.

Врло је тешко помирити два постојећа система у погледу висине накнаде штете. Правилније би било да се у том случају остави пуна слобода суду, као што је то спроведено у енглеском законодавству, а целисходније би било, да се ограничи висина накнаде због економских и финансиских разлога, као што је то предвиђено у немачком законодавству, јер са системом ограничене одговорности на унапред утврђени износ може много правилније функционисати и обавезно осигурање, које је у овом случају много лакше спровести.

Солидарна одговорност више тералаца аутомобила кад је дошло до злог удеса њиховим заједничким поступком могла би се задржати и у међународном регулисању ове одговорности јер је примљена готово у свима законским системима разних држава. Такође, учешће оштећеног у одређивању накнаде штете у случају да је и до њега било кривице што је до злог удеса дошло, изгледа правично и у систему грађанске одговорности. Али је несумњиво да грађанска одговорност не би могла правилно функционисати без обавезног осигурања.³⁾

IV.

Проблем обезбеђења оштећеног, гаранција да ће му досуђена оштета заиста бити исплаћена, не мање је важан од претходног проблема који се односи на грађанску одговорност, и то како у домаћем тако и у међународно-правном погледу. У овом последњем реду идеја, оштећени може и добити осуду на накнаду штете против учиниоца — виновника, али је не може разликовати било зато што не постоји конвенција о узајамним правним односима између држава којима припадају заинтересована лица — виновник и оштећени, било што ту осуду оштећени не може практично да изврши с тога што је то скопчано са тешкоћама правне и техничке природе и што на крају крајева виновник — училац може бити инсолвентан, па се цео поступак окончати, у крајњој линији, на штету оштећеног.

Проблем обавезног осигурања оштећеног за евентуални, износ који му може припасти из основа накнаде штете, постављен је од стране многих држава и решен у главном на два начина:

³⁾ V. Société des Nations, Institut International de Rome pour l'Unification, du Droit privé. — *Responsabilité civile des automobilistes. Etude préliminaire*. S. D. N. — U. D. P. — Etudes XVII. Doc. I. Roma 1936.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

путем кауције и путем обавезног осигурања, пошто је се поставило питање, сасвим умесно, да аутомобил није више луксузно, већ корисно превозно сретство, да су њихови сопственици често релативно сироти људи и да је веома мали број лица (од 20% до 60% према државама), која пристају да се добровољно осигурају због ризика везаног за накнаду штете. Међутим, аутомобилски саобраћај добија огромне размере и све више угрожава и излаже ризику појединце и њихову имовину, па се потреба за ефикасним осигурањем оштећеног за евентуалну штету појављује у све тежој и акутнијој форми.

Извесна законодавства — енглеско и норвешко — да би се обезбедили од евентуалне инсолвентности аутомобилиста у случају да имају да накнаде штету причињену њиховим колима, постављају као услов за издавање дозволе за вожњу и стављање кола у промет, полагање код јавне власти једне кауције у готовом новцу или у осигуравајућој полици, односно у банкарској гаранцији, која износи у Енглеској 15.000 фунти стерлинга а у Норвешкој 20.000 круна. Недостатак је овог система у томе што је кауција ипак недовољна да покрије сву евентуалну штету а таква да је могу положити само релативно имућна лица. Она би с тога у неколико била и прохибитивна у европским земљама, ма да није ни најмање спречила развој аутомобилског саобраћаја у Енглеској и Норвешкој. То се објашњава високим привредним нивоом и платежном моћи енглеског и норвешког становништва.

Много је распрострањенији систем обавезног осигурања за накнаду штете причињене у аутомобилском саобраћају. У том погледу имамо три основне разлике у системима до сада усвојеним: разлика у погледу на ограничење осигураног ризика (осигурање свих могућих ризика у вези са аутомобилским саобраћајем, осигурање против штете на лицима — смрт или рањавање, осигурање до извесне суме обично у закону предвиђене); разлика у погледу на одређивање лица или тела код којих се осигурање има извршити (обично је осигурање слободно и није везано за велика осигуравајућа друштва у неким државама, док друге државе одређују осигуравајућа друштва као једина тела код којих се обавезно осигурање може извршити, уз строгу контролу од стране државних власти које прописују и правила о обавезном осигурању и контролишу полисе и премије осигурања и сам рад осигуравајућих друштава); најзад, разлике у погледу на право оштећеног да тражи наплату досуђене оштете било директно преко осигуравајућег друштва, било преко осигураника. Шведско законодавство има необично интересантну одредбу о солидарној одговорности свих осигуравајућих друштава која се баве обавезним аутомобилским осигурањем за штету причињену оштећеном од неосигураног или неутврђеног — анонимног аутомобилисте, чије се име дакле није могло утврдити. На тај начин шведски законодавац хтео је да повери контролу осигурања аутомобилиста онима које оно највише интересује, т. ј. осигуравајућим друштвима, која ће, пред евентуалношћу да солидарно одговарају за овакве штете, учинити све, да до те одговорности не дође.

Све нордиске државе, Швајцарска, Аустрија и неке ваневропске државе, предвиђају било систем кауције било систем обавезног осигурања за штете причињене аутомобилима на личности или стварима трећих лица. Француска, Италија и Немачка, а са њима и наша држава, сматрале су да није потребно уводити обавезно осигурање за сва моторна кола, па су га ограничиле на извесан тип кола, као теретна, аутобусе и т. д.

Кад је се ово питање поставило пред Међународни институт за изједначење приватног права у Риму, прихваћено је без тешкоћа начело обавезног осигурања аутомобилиста за штете настале у аутомобилском саобраћају уз начело директног поступања оштећеног према осигуравајућем друштву у случају да до штете дође. Тако је поступљено с тога што слободно осигурање није дало очекиване резултате и што је требало у првом реду оштећене ефикасно заштитити, а то је могуће једино преко обавезног осигурања. У овом погледу на првом месту стоји Норвешка са законом од 1912. год., затим Данска са законом од 28. априла 1935. год. Аустрија са законом од 20. децембра 1929., Шведска са законом од 10. маја 1929., Велика Британија са законом од 1. августа 1930 год., Швајцарска са законом од 15. марта 1932. год., и Луксембург са законом од 10. јуна 1932. год. Изван Европе обавезно осигурање увеле су државе Масачусетс — Сј. Ам. државе у закону од 1. јануара 1927. год., Канада и Нова Зеландија у закону од 30. марта 1929. год. Све ове државе предвиђају обавезно осигурање за сва моторна кола. Међутим, Немачка за извесне покрајине и Француска, предвиђају обавезно осигурање само код кола намењених служби у јавном саобраћају.

Приликом одлучивања о томе да ли треба увести обавезно осигурање аутомобилиста за штете причињене аутомобилима, није у питању да ли је та мера корисна и социјална, јер то свако признаје, већ да ли је изводљива с погледом на монетарну и финансиску ситуацију у целом свету, нестабилност новца, привредне и финансиске кризе и т. д.

Сви закони о одговорности аутомобилиста у главном прописују да се не може издати дозвола за терање моторних кола пре него што интересент поднесе доказ о закљученом уговору о обавезном осигурању. Закони се разликују само у томе, ко то осигурање треба да закључи, да ли сопственик или држалац, или тералац, сходно усвојеном систему у општем грађанском закону о грађанској одговорности. Од тога нека законодавства, из разлога економске природе, а не с тога што признају непостојање ризика, изузимају из обавезног осигурања мотоциклете, тракторе, бициклете са помоћним мотором и друга, затим изузимају од обавезе за осигурање лица чија је солвентност ван сваке сумње, и најзад, извесна законодавства изузимају стране аутомобиле од обавезног осигурања било потпуно, без обзира да ли су осигурани у њиховој земљи, било у случају само да страни аутомобилиста докаже да је уредно осигуран у својој земљи. Међутим, извесна законодавства постављају истоветна правила и за стране аутомобиле као и за своје домаће у погледу обавезе осигурања.

Слободан режим за стране аутомобилисте живо је крити-

кован и са разлогом. Многа законодавства, а у првом реду швајцарско, гледала су да неодговорности страних аутомобилиста стану на пут на начин колективних државних осигурања свих страних аутомобилиста за евентуалне штете нанете њиховим аутомобилима швајцарским становницима. Јер, сматра се да није ни право ни целисходно да појединци носе велики ризик од страних моторних кола, чији је промет нарочито велики у Швајцарској, а да немају минимум гаранције да ће бити обештећени.

Онај који осигурава грађанску одговорност аутомобилиста често је подвргнут строгим прописима у разним законодавствима. У тој области држава интервенише на тај начин што овлашћује само извесна осигуравајућа друштва са утврђеном солвентношћу, да овај посао изврше, или одобрава свима осигуравајућим друштвима ово осигурање, под условом, да се подвргну строгој државној контроли. У сваком случају држава контролише и уговор о осигурању, било генерално, прописујући једнообразна правила, било прегледом и потврдом сваког појединачног уговора о осигурању, а затим води строго рачуна о раду оваквог осигуравајућег друштва, висини премија — прима које наплаћују, поред тога што води рачуна и о томе у чијим се рукама налази управа осигуравајућег друштва, како се рукује са примљеним новцем, па се чак прописује и начин вођења књиговодства, обавезно публиковање извештаја о раду у кратким размацима времена, и т.д.

Предмет оваквих уговора о осигурању јесте обично грађанска одговорност аутомобилисте за штете нанете трећим лицима путем моторних кола, било на њиховој личности или на њиховој имовини и то онда кад је аутомобил у саобраћају. Ограничења се налазе у разним законодавствима односно ознаке лица која треба да обезбеди онај који осигурава, односно висине сума до којих треба осигурање највише да гарантује оштету и односно трајања самог уговора о осигурању. Од осигурања обично се изузимају лица која се возе оним аутомобилом којим је штета причињена и тераоци кола. Осигурање обично предвиђа једну одређену суму као максимум или минимум, која се у случају оштете има платити. Овај минимум варира необично много према државама. Он је на пр. за Аустрију 10.000 шилинга за једну особу а 40.000 шилинга за цео удес, за Данску 30.000 круна за цео удес, за Луксембург 600.000 франака за цео удес, за Шведску 60.000 круна за цео удес и за Швајцарску 100.000 швајцарских франака за цео удес. Друге државе на пр. не одређују границу осигуране суме, као Енглеска. Међутим, има и система (Швајцарска, Аустрија), кад осигураник сноси сам сву штету која премаша осигурану суму гарантовану оштећеном од стране осигуравајућег друштва, па се тај вишак наплаћује директно од осигураника — причиноца штете, или конкурентно из плаћене суме за цео удес.

Уговор о осигурању обично траје годину дана (Финска), или за све време док траје дозвола за служење колима, што је чешћи случај код многих других законодавстава. Осигурање нормално престаје са преносом права или својине аутомобила на друго лице (Швајцарска). О томе мора бити одмах обавештено

осигуравајуће друштво. Нека законодавства на против остављају обавезу на накнаду штете код осигуравајућег друштва све до истека осигурања, без обзира на евентуалне преносе својине аутомобила пре истека тога рока. Друга (аустриско) сматрају да на овај начин осигурање одмах престаје. Нови сопственик аутомобила мора дакле закључити ново осигурање.

Не испуњавање обавезе везане за обавезно осигурање повлачи у многим законодавствима само новчане казне за осигураника — аутомобилисту. Међутим, шведски закон, као што смо раније навели, ово је питање најбоље решио, на тај начин, што је препустио контролу над осигураницима у погледу плаћања осигурања самим осигуравајућим друштвима, а њих је солидарно огласио обавезним за накнаду евентуалне штете настале трећим лицима од неосигураног или непознатог аутомобилисте.

Не мање је важно питање односа оштећеног и осигурача. Једина ефикасна заштита оштећеног била би у признању његовог права на директан поступак против осигуравајућег друштва за претрпљену штету, што изрично предвиђају шведско и швајцарско законодавство. Друга законодавства на против, из аргумента да је осигурање само однос између осигураног и осигурача, не признају право на директан поступак повређеног против осигурача, већ само преко осигураног. Другим речима, оштећени, који своје право доводи од осигураног, следује његову ситуацију, чак и ако би овај — осигурани причинилац штете у међувремену пао под стечај па се поравнао са повериоцима са нижом квотом. Тада би осигурач платио оштећеном само ту квоту а не цео износ осигурања, пошто се оштећеном не признају никакве друге привилегије до оних везаних за обичне повериоце стечајног дужника или дужника у поступку за равнање који је у овом случају истоветан са осигураним лицем, односно са причиниоцем штете.

Таква се правна ситуација не може ни бранити, ни примити. Оштећеном треба признати право на директан поступак против осигурача или против осигураног или против и једног и другог, по његовом сопственом избору и признатом праву са искључивим правом наплате досуђене или споразумом утврђене суме директно од осигурача и потпуно независно од утицаја других поверилаца осигураног. Само у случају да се води спор између оштећеног као тужиоца и осигураног — причиниоца штете као туженог, треба наложити тужиоцу да о томе спору одмах обавести осигурача како би овај могао у спору учествовати и бранити евентуално своја права. Ту обавезу за тужиоца — оштећеног признају изриком финско и шведско законодавство.

У случају директног поступка оштећеног против осигурача, овај последњи не може истицати екцепције којима би се ишло на то да се оспори уредност или правна важност уговора о осигурању. Такве клаузуле су забрањене као противне јавном поретку у законодавствима Финске, Велике Британије, Шведске и Швајцарске.

С друге стране, треба признати осигурачу право да води грађански спор против осигураног у случају да је накнада штете

оштећеном дошла као последица грешке или тешке грешке осигураног. Ово је право осигурачу изриком признато у законодавствима Данске, Шведске и Швајцарске.

Застарелост поступка против осигурача, у погледу рока, обично се поклапа са роком одређеним за накнаду штете. Швајцарски закон овај рок одређује на две године и то према осигурачу, рачунајући од дана злог удеса а према осигураном од дана кад је оштећеном била позната количина штете.

Технички и законски питање се поставља код осигуравајућих друштава приликом испитивања обавезног осигурања, у погледу на границу осигурања, на минимални или на максимални износ који осигурач има да плати на случај настале штете, јер то има свога дејства на величину осигуравајуће премије — прима. Да ли је могуће у међународном правном погледу и промету осигурање на неограничен износ у овој правној материји? Оно се још једино практикује у Великој Британији која има велика и моћна осигуравајућа друштва са готово неограниченим могућностима реосигурања. Француска је овај систем осигурања напустила јер је практично био неизводљив, а Италија га је забранила (нота Министарства Корпорација — отсек за осигурања, од 29. марта 1934. год.) и свела осигурање аутомобилске одговорности на највећи износ од 1,000.000 лира. У међународном аутомобилском промету неограничено осигурање аутомобилске одговорности практично би било неизводљиво, због разноликости економске и финансиске моћи разних земаља. Према тој моћи у разним земљама минимални износи варирају од 6.000 до 50.000 златних франака за једног оштећеног или 21.000 до 100.000 златних франака за глобални износ оштете ако је у злом удесу страдало више особа. Затим, стање осигуравајућих друштава варира према земљама и њиховој економској и финансиској моћи, идеји осигурања и управи осигуравајућих друштава, што такође утиче на могућност спровођења међународног обавезног осигурања. Могло би се узети за базу изједначено осигурање, дакле за све земље, на 15.000 златних франака за једног оштећеног односно на 50.000 златних франака кад их има више. Не би било препоручљиво, јер је тешко изводљиво, да се висина евентуалне накнаде штете одређује са снагом мотора на аутомобилу.

Обавезно осигурање у аутомобилском саобраћају, с погледом на велики број интересената, имало би несумњиво за последицу смањење осигуравајуће полице, прима, јер би се ризик пренео на више лица, што је основно мерило при одређивању висине премиских износа. Али, у томе погледу, законодавац може само посредно да утиче, пошто висина осигуравајућег прима зависи од рачуна вероватноће. На 50.000 златних франака осигурања оштете, имало би се платити просечно у Италији око 212 до 240 златних франака годишње, у Француској око 130 до 250 златних франака, у Швајцарској око 175 до 285 златних франака, у Великој Британији, за неограничено осигурање, имало би се платити око 250 златних франака. У томе погледу морало би се настати да дође до међународног тарифског споразума између осигуравајућих друштава, којим би се утврдиле једнообразне

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тарифе осигурања за све земље у једним истим износима и једној истој валути. Допунски прим осигураног за одлазак у иностранство имао би се свести на најмањи износ.

Најидеалније би било када би се обавезно осигурање могло постићи у свима земљама независно од међународно-правне обавезе на осигурање. Тиме би идеја обавезности продрла у најшире слојеве, па би је лако било спровести и међународно правним путем. Али, ако то није могуће, онда би се обавезно осигурање могло ограничити само на кола која иду у иностранство. Аутомобилист би у том случају имао да положи кауцију у новцу царинским властима приликом уласка у страну земљу, а ова би кауција служила као залога оштећеном за евентуалну штету коју би му аутомобил причинио, наравно уз право узашћења — секвестра самих кола. Та кауција могла би бити такође једнообразна и износила би око 50.000 златних франака, а да би се ова обавеза лакше сносила, могло би се предвидети закључивање обавезног осигурања у овом циљу до горњег износа.

Предложена таблица означаје колики би се прим имао платити за аутомобиле који одлазе у иностранство код обавезног осигурања ове одговорности само у колико се међународног саобраћаја тиче, наравно ако моторна кола нису осигурана у земљи из које аутомобилист потиче. Тај прим као што се види не би био висок а пренео би одговорност аутомобилисте за накнаду штете на осигурача.

За основу узета је накнада штете до 50.000 златних франака у случају да је више лица оштећено, односно 16.000 златних франака у случају нанете штете само једном лицу и износ од 7.500 златних франака ако је по среди само штета на стварима.

За бављење до:	Снага мотора до 12 к. сн.	Снага мотора од 13—24 к. сн.	Снага мотора преко 24 к. сн.
15 дана	30 зл. фр.	37,50 зл. фр.	48,75 зл. фр.
30 дана	45 зл. фр.	56,25 зл. фр.	73.— зл. фр.
45 дана	54 зл. фр.	67,50 зл. фр.	87,75 зл. фр.
60 дана	60 зл. фр.	75.— зл. фр.	97,50 зл. фр.

Допунски прим за аутомобиле који су осигурани у земљи а одлазе у иностранство, за исте износе осигурања као што је горе наведено, износио би:

За бављење до:	Снага мотора до 12 к. сн.	Снага мотора од 13—24 к. сн.	Снага мотора преко 24 к. сн.
15 дана	12,50 зл. фр.	15,50 зл. фр.	20.— зл. фр.
30 дана	18,75 зл. фр.	23,50 зл. фр.	31.— зл. фр.
45 дана	22,50 зл. фр.	28.— зл. фр.	36.— зл. фр.
60 дана	25.— зл. фр.	31.— зл. фр.	40,50 зл. фр.

Тип полисе осигурања морао би бити једнообразан за све државе. За углед би могао послужити тип швајцарских полиса осигурања.

Најпрактичнији начин за плаћање осигурања био би у томе, што би се за сваку дозволу за возњу — терање аутомобила у земљи и иностранству тражила полиса осигурања, која би се сем тога морала увек на тражење показати на углед.

Као ефикасни начини за обезбеђење оштећеног у случају претрпљене штете појављују се још два следећа: најпре би се признало право оштећеном на залогу за износ оштете са првенственим рангом, дакле пре свих осталих заложних или привилегисаних поверилаца аутомобилисте, виновника оштећења, на аутомобил којим је штета причињена, што је изриком предвиђено у грчком закону. Затим би се као други ефикасни начин заштите, могло предвидети у корист оштећеног право на секвестрацију — изузимање аутомобила из државине аутомобилисте по причињеној штети са правом првенствене наплате из аутомобила у корист оштећеног, и то све док се штета не утврди и не ликвидира.

Оба ова начина обезбеде оштећеног ефикасна су и моћно га штите. Први начин обезбеђује оштећеног од свих могућих изненађења, стварних или фиктивних у вези са аутомобилом којим је штета причињена. Шта му вреди призната накнада штете, ако је не може из аутомобила, којим је штета причињена, првенствено и ефикасно реализовати, или ако са досуђеном накнадом штете дође у сукоб са ранијим повериоцима аутомобилисте или заложним или привилегисаним повериоцима на аутомобилу. Други начин обезбеде оштећеног има за циљ, да натера аутомобилисту, који је штету причинио, да жури са судским поступком изазватим причињеном штетом. Без ове мере, аутомобилист нема никаквог интереса да убрза поступак за утврђивање и исплату накнаде штете. Сав му је интерес на против да штету не плати или њено плаћање одложи што је могуће дуже. Најбоље би било да се оба ова система комбинују. Тиме би се пружила најефикаснија заштита оштећеном и стало на пут могућим злоупотребама из којих оштећени може само нову штету да претрпи.

Најзад, може се установити и један централни осигуравајући орган који ће примати и коме ће се уплаћивати премиска осигурања из свих земаља које пристану на обавезно осигурање аутомобилиста у међународном саобраћају. Тај централни осигуравајући орган, као моћно финансиско друштво са свима гаранцијама солвентности и поштења, расправљао би све односе са повређеним и оштећеним на начин својствен добронамерним и поштеним сарадницима, односно противницима, а у случају спора, он би једино био тужен од стране оштећеног, с тим да овај централни осигуравајући орган евентуално право регреса остварује према осигураном лицу независно од признатог права оштећеном на накнаду штете.

Одредбе које нормирају обавезно осигурање, веома интересантне и разноврсне у исто време, налазе се и то: за Аустрију у федералном закону, § 2. и наредби Министра трговине и саобраћаја од 12. маја 1930. год. о аутомобилском саобраћају, — § 47., 48., 49., 50., 51., 52. и 53.; за Данску у закону о моторним колима од 1. јула 1927. год., бр. 144, — §§ 39. и 40.; за Финску у

декрету који се односи на извршење обавезе о закључењу осигурања предвиђене у закону од 5. маја 1925. год. о одговорности за штете нанете кретањем моторних кола, — §§ 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. и 12.; за Француску у предлогу закона поднетог Француском Сенату од 15. фебруара 1934. год.; за Велику Британију у закону од 1930. год. о саобраћају по сувоземним путевима — Road traffic, — §§ 35.—44. са аманданима; за Луксембург у закону од 10. јуна 1932. год. о регламентацији саобраћаја свих врста кола по јавним путевима, — чл. 6. и уредби донетој на основу овог закона којим се регулише обавезно осигурање у аутомобилском саобраћају; за Норвешку у закону о моторним колима — аутомобилима од 20. фебруара 1926. год. бр. 2., — § 11.; за Шведску у закону о аутомобилском осигурању од 10. маја 1929. год., — §§ 1.—27.; и за Швајцарску у закону о аутомобилском и бицикличком саобраћају од 15. марта 1932. год. ⁴⁾.

V.

За документацију горњих питања, која су на необично комплетан и стручан начин изучена, послужиле су Римском институту на првом месту необично стручне студије органа овог великог међународно-правног тела за изједначење приватног права а затим документа — одговори које су институту доставили признати ауто-клубови из готово целог света, уз веома опсежне студије из свога домаћег права са ознаком закона и других прописа који се односе било на грађанску одговорност у опште, било на грађанску одговорност аутомобилиста посебно, било најзад на обавезно осигурање ове одговорности.

Када је Римски институт, као орган Лиге народа, на основу одлуке Управног одбора, почетком 1934. год. преузео припрему за студије по овом важном питању, нарочито у циљу да се допринесе зближењу разних домаћих законодавстава и саставу једног јединственог — изједначеног међународног закона о грађанској одговорности аутомобилиста за штете причињене трећим лицима њиховим аутомобилима у међународном аутомобилском саобраћају и обавезног осигурања исте одговорности, о тој својој намери и отпочетом раду на првом месту обавестио је Међународно удружење признатих Ауто-клубова, молећи га за сарадњу, чему је се ово одмах одазвало, одређујући нарочиту комисију у циљу сарадње са Римским институтом, али у исто време остављајући Римском институту пуну слободу у овом раду.

Да би се прикупила потребна документација по горњим питањима Међународно удружење признатих Ауто-клубова обратило је се својим писмом од 2. фебруара 1934. год. бр. Л. 23357 свим домаћим признатим Ауто-клубовима — члановима Удружења и умолило их да Удружењу што пре доставе стање законодавства њихове земље по горњим питањима уз ознаку законских

⁴⁾ Société des Nations. Institut International de Rome pour l'Unification du Droit privé. — Assurance obligatoire des automobilistes. Etude préliminaire. S. D. N. — U. D. P. 1936. Etude XVII. Doc. 8. Roma 1936.

текстова. Писму је приложен и упитник који садржи веома важна питања, на која је требало одговорити, тако да је у томе погледу постигнута жељена једнообразност. У упитнику Удружење пре свега захтева да му се означи домаћи законски текстови по питању грађанске одговорности у опште а посебно по питању грађанске одговорности аутомобилиста, са стањем јуриспруденције, затим о томе, да ли је оштећени дужан да докаже — утврди кривицу аутомобилисте који је штету причинио, или је претпоставка — презумција да је аутомобилиста крив, од које се претпоставке може само одбранити ако аутомобилиста утврди да је до злог удеса дошло кривицом оштећеног; даље, упитник садржи и питање о разумевању појма чувања — *garde* по домаћем законодавству и да ли се појам чувања ствари не протеже и на случај да се ствар налази у рукама неког трећег лица, слуге или пријатеља сопственикова, пита се даље, у коме степену аутомобилиста одговара за штету, да ли неограничено или му је одговорност ограничена на износ једне унапред одређене суме и да ли у случају смрти повређеног, оштету треба плаћати у унапред утврђеној суми или у издржавању оних које је повређени — умрли издржавао; постављено је питање да ли се претпоставља да постоји грешка код двојице или више аутомобилиста у случају да има више учесника код судара којим је штета нанета и да ли се те грешке узајамно потиру или се сматрају да су у стицају, т. ј. да се кумулирају. Ако се потиру, онда сваки аутомобилиста има да докаже грешку другог аутомобилисте; у противном, сваки сноси своју сопствену штету. Ако су грешке у стицају, онда сваки аутомобилиста има да накнади штету друге. Постоји и питање да ли бесплатан путник има право на накнаду штете у случају акцидента и да ли је та накнада штете основана на претпоставци кривице тераоца или се има сматрати, да је бесплатни путник прећутно пристао на ризик везан путовањем аутомобилом, под условом само, да несрећни случај није последица тешке погрешке превозиоца. Постављено је и питање, да ли постоји и притвор аутомобилисте у корист оштећеног док причинилац штете не плати оштету, и најзад пита се, да ли постоје какве гаранције било у обавезном осигурању, било у каквом другом начину, да се обезбеди оштећени од евентуалне инсолвентности или немогућности причиниоца штете да штету ефективно исплати.

Одговоре су послали Ауто-клубови из следећих држава: Немачке, Аустрије, Белгије, Бразилије, Данске, Египта, Шпаније, Естоније, Француске, Велике Британије, Грчке, Италије, Летоније, Литваније, Холандије, Румуније, Шведске, Швајцарске, Чехословачке и Јужно-Афричке Уније. Ауто-клуб наше државе није послао свој одговор, тако да стање нашег законодавства по питању грађанске одговорности у опште а посебно грађанске одговорности аутомобилиста, није могло бити достављено, нити бити познато изван наших државних граница. Међутим, као што ћемо даље видети, у нашој држави, на територијама апелационих судова у Љубљани и Сплиту, важи и данас аустриски закон од 9. августа 1908. год. Rg. Bl. бр. 162 за штете нанете у аутомо-

билском саобраћају, поред тога што материјално грађанско право које важи на разним законодавним подручјима наше државе и које на жалост још није изједначено, садржи читав низ прописа о грађанској одговорности у опште, који се аналого примењују и на грађанску одговорност аутомобилиста.

Одговори горњих Ауто-клубова на постављена питања, која на жалост не можемо појединачно расправљати, јесу често читаве студије из грађанске одговорности у опште, а посебно из аутомобилске одговорности и престављају несумњиво за данас најзначајнији и најстручнији прилог за изучавање ових важних питања. Ауто-клубови, који су одговорили на постављена питања, као да су се међу собом утркивали, ко ће, преко најбољих домаћих стручњака, успети да најстручније и најдокументованије одговори на постављена питања, што нам је веома драго да констатујемо и што потврђује мишљење, које смо од увек заступали, да не треба никад пропуштати овакве поступке кад су у питању овако значајне материје које желе да се изједначе. Међународне студије и студије Римског института по овим питањима не могу се ни замислити без горе наведених значајних студија Ауто-клубова и њихових стручњака. Заиста је с тога велика штета што је наш Ауто-клуб пропустио да одговори на постављена питања, која су му јамачно била достављена, те је тако наша држава остала непрестављена у овом великом међународном напору и документацији, ма да код нас, као што наведосмо, не недостају ни материје које би се имале преставити међународним правним форумима, ни стручњаци који би ове материје стручно обрадили.

На основу извештаја Ауто-клубова из готово целог света, правничка комисија Ауто-клуба из Француске, преко референта—адвоката г. Дима (Dumas) израдила је један значајан реферат о грађанској одговорности у опште и грађанској одговорности аутомобилиста посебно, а Ауто-клуб из Холандије опет, преко својих стручњака, израдио је значајан реферат о обавезном осигурању за штете нанете аутомобилима у виду компаративне студије свих достављених реферата Ауто-клубова из готово целог света.

Ове значајне реферате примила је к знању Међународна комисија на седници своје секције за саобраћај и царине која је одржана 10. и 11. маја 1935. год. у Берлину, па је нашла, да цео елаборат од домаћих Ауто-клубова треба предати Римском институту и учествовати у његовим радовима преко нарочитог делегата, пошто је иначе на сарадњу и позвата.

Тако је овај огроман рад са јединственом документацијом по горњим питањима прешао на Римски институт, који је приступио даљим изучавањима и пружио им практичну примену односно предлог за ту практичну примену.⁵

⁵) Société des Nations. Institut International de Rome pour l'Unification du Droit privé. — *Responsabilité civile des automobilistes. Documents communiqués par l'Association Internationale des Automobile—Clubs reconnus.* S. D. N. — U. D. P. 1935. Etudes XVII. Doc. 2. Roma 1935.

VI.

По питању међународно-правне грађанске одговорности аутомобилиста за штете нанете аутомобилима у међународном саобраћају и обавезном осигурању ове одговорности, Римски институт одржао је до сада три заседања — сесије: у Риму јуна 1935., у Милану 27. до 31. марта 1936. и најзад у Риму 23. до 26. новембра 1936. год. Том приликом је, у форуму састављеном од највећих међународних стручњака из ове области права, претресано горе постављено питање у свима његовим манифестацијама а на основу извештаја, предпредлога и предлога, састављених од стране стручњака из Римског института.⁶⁾

Прво заседање у Риму јуна 1935. год. било је у неку руку уводно и имало за циљ да се упозна материја која се жели да изједначи, да се донекле изједначе гледишта између учесника, потраже практична решења и припреме радови за даља заседања.

За друго заседање у Милану од 27. до 31. марта 1936. год. спремљен је од стручњака Римског института један предпредлог — први основи за предлог изједначеног закона о грађанској одговорности аутомобилиста и обавезном осигурању ове одговорности, који је детаљно проучен у свима одредбама уз многа питања од општег значаја по грађанску одговорност схваћену у најширем смислу. Дискусија је била веома жива и аргументи стручни и убедљиви и то по сваком предложеном законском тексту. Провејавала је жеља да се посао што пре и што боље заврши, па многи еминентни правници, учесници на овом заседању, нису с тога правила питања од својих правних поставки и убеђења.^{7) 8)}

⁶⁾ Комитет правника за студије грађанске одговорности аутомобилиста и обавезног осигурања ове одговорности, био је састављен на следећи начин: Претседник г. Марио Д'Амелио (*Mario d'Amelio*) претседник Римског института, први претседник Касационог суда Краљевине Италије и сенатор. Чланови: г.г. Алфредо Асколи (*Alfredo Ascoli*) бивши доајен правног факултета у Риму, Ернест Делаки (*Ernest Delaquis*) професор кривичног права на Женевском универзитету, директор Швајцарског Туринг клуба, преставник Међународног савеза за туризам, Андре-Девер Жиб (*Andrew-Dewar Gibb*) професор на Универзитету у Глазгову, Ги Ф. Џонсон (*Guy F. Johnson*) претседник Удружења за акциденте из Лондона, Луј Жосран (*Louis Jossierand*) касациони судија, бивши доајен Правног факултета у Лиону, Иноћенцо Пини (*Innocenzo Pini*) адвокат, делегат Краљевског Аутомобилског клуба из Италије, преставник Међународног удружења признатих аутомобилских клубова, Едгар Примо (*Edgar Primault*) пуковник, генерални директор Швајцарског Аутомобил-клуба, преставник Међународног удружења признатих аутомобилских клубова, Филип Саншез Роман И Галифа (*Filipe Sanchez Roman Y Galifa*) професор Правног факултета у Мадриду, Хајнрих Ротмунд (*Heinrich Rothmund*) шеф отсека Министарства правде и полиције из Берна, члан Сталног одбора за путнички промет код Лиге народа, преставник Организације саобраћајних веза и транзита код Лиге народа, Иван Суботић (*Ivan Subbotitch*) стални делегат Краљевине Југославије код Лиге народа, преставник Организације саобраћајних веза и транспорта код Лиге народа, Ђузепе Ригети (*Giuseppe Righetti*) генерални секретар Римског института, касациони судија Краљевине Италије, Марио Матеучи (*Mario Matteucci*) адвокат, секретар Комитета за изучавање питања грађанске одговорности и обавезног осигурања код Римског института, Сефернио Черули-Ирели (*Seferino Cerulli-Irelli*) адвокат, члан Отсека за студије Римског института, Клаудио Балдони (*Claudio Baldoni*) члан Отсека за студије Римског института, професор на Универзитету у Падови, адвокат.

⁷⁾ Société des Nations. Institut International de Rome pour l'Unification du Droit privé. — Comité d'Etude pour la Responsabilité civile des automobilistes.

Што се обавезног осигурања тиче, сва питања у вези са овом важном правном материјом, сведена су на 19, па је толико питања постављено, на која је требало одговорити. Вођена дискусија око тих питања исцрпила је сву материју обавезног осигурања. Том приликом узета су у обзир сва домаћа законодавства која предвиђају обавезно осигурање, па су сва питања која би се у овој правној материји могла поставити, изучена и теориски и практично са највећом могућом стручношћу и објективношћу. У току дискусије извесне одредбе су престилизоване или наново састављене, па су такве, у тако новом облику, понова биле предмет нових дискусија.⁹⁾

После овога другог заседања питања везана за горње материје била су много ближа делегатима и практичном решењу. У виду резолуције Комитет правника је на овом другом заседању одговорио на свих 19 постаљених питања о обавезном осигурању, третирајући ову правну материју одвојено од питања грађанске одговорности, па је нека питања одбацио као непотребна, нека оставио домаћем законодавцу да о њима решава, а на остала, многобројнија, одговорио прецизно.¹⁰⁾

Треће заседање од 23. до 26. новембра 1936. год. у Риму било је најзначајније. За ово заседање Римски институт припремио је све потребне предлоге, саставио текстове и извршио све резолуције са другог заседања. По тим наново састављеним текстовима у виду предлога или предпредлога, после солидне документације, вођена је жива и интересантна дискусија и то пошто је претходно члан Комитета г. Матеучи изложио историјат разних радова који су довели до предпредлога јединственог закона о грађанској аутомобилској одговорности у међународном саобраћају и обавезног осигурања са изузетцима у вези са уговором о осигурању.

Комитет за припремне радове, издвојен од Комитета правника који решавају у пленуму заседања, усвојио је систем каузалне одговорности — *propter rem*. С тога је сматрао да треба да узме у обзир систем о обезбеђењу накнаде или о покрићу нак-

Procès verbaux. Deuxième session. Milan 27—31 mars 1936. S. D. N. — U. D. P. 1935. Etudes XVII. Responsabilité civile des automobilistes.

⁹⁾ Société des Nations. Institut International de Rome. *Comité d'Etude pour la Responsabilité civile des automobilistes. Premières lignes d'un Avant-Projet de loi uniforme sur la responsabilité civile des automobilistes. S. D. N. — U. D. P. 1936. Responsabilité automobiliste doc. II.—Avant—Projet de loi uniforme sur la responsabilité civile des automobilistes. Doc. 16.*

⁹⁾ Société des Nations. Institut International de Rome. *Etude sur les exceptions derivant du contrat d'assurance et de la loi sur le contrat ayant pour effet de réduire ou de supprimer la couverture sur les dommages. S. D. N. — U. D. P. 1936. Etude XVII. Doc. 13. — Premières lignes d'un Avant-Projet de la loi uniforme sur l'assurance obligatoire des automobilistes. S. D. N. — U. D. P. 1936. Etudes XVII. Doc. 14. — Résumé des réponses au questionnaire envoyé aux organisations d'assurance conformément à la résolution No. IX. Doc. No. 12. S. D. N. — U. D. P. 1936. Doc. 15.*

¹⁰⁾ Société des Nations. Institut International de Rome. *Texte des Résolutions adoptées par le Comité au cours de la deuxième session en matière d'assurance obligatoire des automobilistes. Milan 27—31 mars 1936. S. D. N. — U. D. P. 1936. Etudes XVII. Doc. 12.*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

наде било у интересу самог аутомобилисте, или у интересу оних који се крећу путем по коме се и аутомобил креће. Систем кауције није се учинио практичан, јер би могао да доведе донекле у питање развој аутомобилизма. Систем обавезног осигурања изгледао је бољи, и то спроведен преко сваке државе, ван система који предвиђа установу централног аутомобилског фонда установљеног да гарантује исплату штете оштећеном. Дискусија је вођена по питању објективне одговорности, по коме питању, кад се није могло донети једнодушно решење, прешло се је на студију предпредлога и то члан по члан. Том приликом истицана су многа питања, као: појам моторних кола, појам више силе или непредвиђеног случаја, презумција одговорности аутомобилисте, пријава несретног случаја и заста-релост, одвајање питања грађанске одговорности аутомобилиста од питања обавезног осигурања, итд. Ради погодности, питања су прво третирана у једном подкомитету, па су тек онда дискусије пренете на пленарне седнице, где су сва питања и поново истицана и дискутована и то прво по предпредлогу изједначеног закона о грађанској одговорности аутомобилиста, а затим, по предпредлогу изједначених одредаба обавезног осигурања за штете нанете аутомобилом. По овом последњем питању дискусија је вођена и начелно и појединачно, нарочито у погледу начина осигурања, разних односа који из уговора о осигурању настају, обезбеђењима оштећеног, о застарелости, о висини накнаде штете итд. Израда мотива за оба предпредлога спремиће се за наредно заседање. За известиоца одређен је г. Матеучи, који је најактивније сарађивао на изради горња два предпредлога. Такође треба подвући да је сарадња г. Др. Ивана В. Суботића сталног делегата наше државе при Лиги народа, као члана Комитета правника и преставника Лиге народа, била веома значајна, нарочито у погледу срећније нађених израза и боље стилизације односних прописа. Сем тога г. Суботић је дао извесним питањима други ток у погледу практичног извођења грађанске одговорности и обавезног осигурања, користећи се искуством које је стекао као дугогодишњи сарадник у Лиги народа на изучавањима и изједначењу многобројних правних материја, које су благодарени акцији Лиге народа, данас изједначене.¹¹⁾

Треће заседање обogaћено је сазнањима из три веома важна документа — извештаја и то: г. Др. Ханса Улриха (Dr. Hans Ullrich) о току и стању дискусија учињених у Немачком комитету за осигурања као подкомисији Академије за немачко право, нарочито по питањима обавезног осигурања грађанске одговорности аутомобилских сопственика, г. Курта Жано-а (Kurt Jannot) о осигурању грађанске одговорности аутомобилиста и г. Ги Ф. Џонсона (Guy F. Johnson) о ексцепцијама које се према повређеном могу истицати према закону и полисама осигурања у Великој Британији.

Г. Урлих у своме извештају изложио је стање у коме се налази питање обавезног осигурања у Немачкој где је подко-

¹¹⁾ Société des Nations. Institut International de Rome. Comité d'Etude pour la Responsabilité civile des automobilistes. *Procès-verbaux. Troisième session, Rome., 23—26 novembre 1936.* S. D. N. — U. D. P. 1936. Etudes XVII. Doc. 18.

митет Академије за немачко право дискутовао о увођењу обавезног осигурања грађанске одговорности аутомобилиста, које је делимично уведено у Немачкој законом од 4. децембра 1934. год. и декретом за његово извршење од 26. марта 1935. год. и то само за аутомобиле који служе за јаван превоз лица. Осигурање се односи на евентуалне штете, које би сопственик превозног сретства имао да плати превезеним или трећим лицима, нанете им аутомобилом. Осигураник је дужан увек да покаже доказ о постојању овога осигурања. Приватни аутомобилисте који се нису осигурали у случају штете причињене њиховим аутомобилом превезеним или трећим лицима, излажу се могућности, на основу декрета Министарства саобраћаја од 11. јула 1936. год. да им се „као недостојним“ одузме дозвола за терање у случају акцидента. Али то стање није никог задовољило с погледом на развој аутомобила у Немачкој и све чешће аутомобилске несреће, па је се питање обавезног осигурања аутомобилске одговорности поставило у веома акутној форми. Том приликом питањем је се позабавила секција Академије немачког права која је пружила студије у два правца: документацијом о стању обавезног осигурања ове одговорности у свима државама у којима она постоји и пажљивим испитивањем случајева у којима обавезно осигурање, и поред акцидента, не производи дејство према оштећеном. Иза тога настала је веома интересантна дискусија која се своди на ово: Немачко Министарство саобраћаја није било присталица онако јако израженог начела обавезности, као у Швајцарској, али се је изјаснило да неће бити противно да се ово осигурање уведе у Немачкој ако се у томе смислу изјасне овлашћене и надлежне академије и институције. Удружење за аутомобилску индустрију било је зашто је могуће мањи прим осигурања. Две велике аутомобилске организације у Немачкој, Национал-социјалистичко аутомобилско тело и Немачки Ауто-клуб били су одлучно против обавезног осигурања аутомобилске одговорности предлажући оснивање једног народног фонда — касе за несретне случајеве на путевима, у који би улагали сви они који у саобраћају учествују, па наравно и пешаци, пропорционално према приходима. У исто време ове две организације траже да се на место објективне одговорности (Gefährdungshaftung) уведе субјективна одговорност (Verschuldungshaftung) сходно Немачком грађанском закону. Осигуравајућа друштва су подељена. Једна нису у опште за обавезно осигурање, а друга траже да се у многоме ублажи одговорност осигурача према оштећеном, а пре свега, да се објективна одговорност аутомобилиста замени субјективном одговорношћу сходно Грађанском закону.

Немачка академија у својој секцији за осигурање није још донела своју дефинитивну одлуку, али се већ сада може нагавестити, да је тежња, да се осигурање изврши путем приватних организација а не преко државе, а што се замењивања објективне одговорности аутомобилисте са субјективном њиховом одговорношћу тиче, то би имало за последицу отежавање положаја оштећених, што се обавезним осигурањем жели да избегне, па да с тога не би било препоручљиво укидање објективне одго-

ворности и ако је основана бојазан да се услед постојања објективне одговорности аутомобилиста осигурани прим повиси а не смањи.

Као закључак, извештач г. Улрих, предлаже, да се постојеће обавезно осигурање у Немачкој прошири на сва кола, с тим да се у погледу плаћања осигурања уведе најстрожија контрола преко осигуравајућих друштава и полиције. Необнављање полисе осигурања или неплаћање осигуравајућег прима треба да има за последицу одузимање права превознику на вожење аутомобила, и то у неку руку аутоматски, одмах по сазнању. Однос осигурача према оштећеном не би се мењао, само за непокривене ризике, као на пр. за недозвољену употребу кола када би њима била причињена штета, требало би наћи гаранцију код заједнице, дакле код свију грађана, јер су сви грађани овој опасности подједнако изложени.

Извештај г. Улриха спретно је допуњен извештајем г. Жано-а, који налази, да су у Немачкој обавезно осигурана једва 5% кола у аутомобилском промету и да декрет Министарства саобраћаја од 11. јула 1936. год. погађа само неосигураног тераоца а не и држаоца — детентора.

Што се тиче директне акције оштећеног против осигурача, треба водити рачуна о томе, да и осигурани мора да има удела у евентуалном спору за накнаду штете, јер је до спора дошло баш услед његовог поступка. Оштећени, кад би знао, да мора и осигураног да тужи са осигурачем, био би умеренији са захтевима. И правничку конструкцију лакше је изградити ако ставимо оштећеног с једне стране у спору а осигурача и осигураног с друге стране. У овом случају заштита би била ефикаснија.

У погледу екцепција, Римски институт је установио, да осигурач може истаћи оштећеном недостатак воље — пристанка приликом састава уговора, али не може истакнути екцепцију која би се односила на догађај настао после акцидента.

Проширење без мере појма осигурања у корист оштећеног могло би осигурање само довести у питање, али ипак не треба пропустити ни једну меру, којом би се ишло на то да се оштећени ефикасно заштити.

Извештај г. Џонсона односи се на начин обавезног осигурања аутомобилске одговорности у Великој Британији и на калкулације полисе и осигуравајућег прима. Енглеска је осигурање свела на научну базу, основану тачно на статистикама и категоријама, а ова метода показала је добре резултате за пет година пословања уз осигурање неограниченог износа оштете.

Кола су подељена на приватна и трговачка и не могу мењати своју првобитну намену, иначе осигурање престаје да важи и осигурани се излаже великим казнама. Том приликом утврђује се и ко може кола возити. Ако би које друго лице возило кола, осигурање престаје а возилац и држалац — сопственик, излажу се том приликом великим казнама и сносе сав ризик осигурања.

Приликом осигурања води се тачна контрола о томе колико су километара осигурана кола прешла и колико се претпоставља да ће прећи, као и којом природом превоза се кола баве, пошто

осигурање варира за износе који премашају 100%, према томе да ли се камионима превози роба и каква или путници.¹²⁾

На овом трећем заседању донете су и две Резолуције, којима се Римски институт позива, да се стави у везу са секретаријатом Саветодавне и техничке комисије за превоз код Лиге народа, са Академијом за немачко право и са осталим аутомобилским удружењима и осигуравајућим друштвима ради прикупљања података и статистика по осигурању аутомобилске грађанске одговорности. У резолуцијама се препоручује Римском институту да нађе сходна сретства ради уредног плаћања полиса и осигуравајућег прима, да се лако проверава да ли се ова обавеза извршава, с тим да се ово питање може корисно дискутовати преко органа Лиге народа за међународни саобраћај.¹³⁾

Најважнији резултат овог трећег заседања јесу два основна акта у овој правној области: предпредлог јединственог закона о грађанској одговорности и предпредлог јединствених одредаба о обавезној одговорности, који су састављени одвојено као што је о њима и одвојено дискутовано. Ма да су оба документа нераздвајано везана и не могу се практично замислити одвојени, ипак се може десити да се прво прихвати први предпредлог као лакше изводљив, а да се за други предпредлог учине припреме у међународном јавном мњењу и заврше велике започете упоредне студије. Оба акта садрже и завршне одредбе — клаузуле и у садашњој форми добила су готово последњу, завршну стилизацију, јер се нема много ни додати, ни изменити. То ће у осталом бити предмет четвртог заседања Римског института.

Оно што пада у очи код ових предпредлога, то је необично проста стилизација, краткоћа, чак концизност, али јасност и прецизност које изненађују. По логичној подели материје види се да су је обрадили стручњаци који су упућени и у практично право, тако да се добија утисак, да ништа није пропуштено, ништа сувишно речено, а верно је репродуковано оно што је резултирало из дискусија, пошто су донете само одредбе по којима је сагласност постигнута. Зато су многа спорна питања остављена по страни.

Предпредлог јединственог закона о грађанској одговорности аутомобилиста веома је кратак: садржи свега десет прописа са по неколико одељака.

Закон се односи само на кола која се крећу механичком снагом по путевима или теренима приступачним публици а која нису везана за шине. То је дефиниција моторних кола у смислу закона, јасна и одређена. Изузети су само трактори за земљорадњу, покретни компресори — набијаће машине и друге машине — алат, када не служе као сретство за вучу. И изузетци су јасно одређени и у духу дефиниције, јер је закон везан за појам кола са механичком снагом која се крећу по јавним путевима или теренима, а ови изузетци, и ако су обухваћени општим појмом кола

¹²⁾ Ови извештаји саопштени су у документу објављеном у примедби под 11.

¹³⁾ Ове две резолуције такође су објављене у документу саопштеном у примедби под 11.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

са механичком снагом, само су изузети од законске примене када служе својој основној намени. Иначе, ако се употребљавају као сретство за вучу, јединствен закон се на њих не примењује (чл. 1.).

Али одмах затим у чл. 2. дефинисано је под којим условима настаје одговорност за причињену штету. Потребно је најпре да су кола са механичком снагом била у покрету а затим да су само тако у покрету нанела повреде на трећим лицима у погледу тела или здравља или туђим стварима.

За штету прописана је одмах солидарна одговорност тераоца и држаоца, од којих се они могу ослободити ако утврде да је до штете дошло услед поступка самог оштећеног или кога трећег лица, или најзад, једино услед више силе. Одмах затим постављена је претпоставка да је држалац — детентор кола, њихов сопственик, сем ако овај не утврди, да није имао могућности да користи кола у тренутку акцидента и кад ову околност утврди, ослобађа се од горње солидарне одговорности са тераоцем кола. Он се ослобађа те одговорности — закон има само у виду детентора — ако утврди, да су се кола приликом акцидента кретала без његовог знања или против његове воље и у том случају ову одговорност сноси онај који је кола користио. Довде смо у начелима објективне одговорности. Оштећени има само да утврди постојање штете, а онај који је штету причинио било лично било посредно као сопственик — детентор, има да поднесе доказе, којима се жели да ослободи од ове одговорности.

Међутим, оштећени може утврдити, да су се детенторова — држаочева кола кретала приликом акцидента због грешке овога или услед тога што су се њима послужила лица у служби сопственика — детентора, у коме случају сопственик — детентор одговара за штету тако причињену његовим колима. Овде се налазимо у домену редовне грађанске одговорности по грађанском закону, која се иначе назива субјективном одговорношћу, где је терет утврђења доказа о погрешци сопственика — детентора, на оштећеном. Ово утврђење долази супсидијерно, тек пошто сопственик — детентор утврди, да су се кола у тренутку акцидента кретала без његовог знања или против његове воље, јер све док се ова околност претходно не утврди, остаје у целини објективна и солидарна одговорност сопственика — држаоца према оштећеном.

У ову тешку одговорност тераоца и сопственика — детентора улази појам одговорности и оштећеног за његове поступке, ако их је било приликом акцидента, и ове се околности могу утврђивати на све законом дозвољене начине, јер закон у томе смислу не познаје никаква ограничења. У овом случају судија ће утврдити основ и висину накнаде штете водећи рачуна о свима околностима (чл. 3.). Решење, као што видимо у потпуном складу са начелом да се нико својом грешком не може користити.

Код постојања штете нанете од стране више кола, прописана је солидарна одговорност свих учесника — тераоца кола и сопственика — детентора, а та ће се штета распоредити пропор-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ционално према систему прешке сваког терапоца — детентора, што ако се не може утврдити, штета ће се распоредити подједнако на сва кола (чл. 4.). Начин на који је ово питање решено одговара и правди и правилно схваћеној одговорности у опште. Степен кривине сваког аутомобилисте, дакле, узимајући у обзир и кривицу оштећеног, ако је буде било, јесте мерило за одговорност, опет по начину правике и разумно схваћене одговорности. Закон садржи једну правину. Није поставио међународно-правна правила о начину утврђивања износа приичњене штете, који би био обавезан за домаћег судију који спор расматра, већ је оставио и признао право судији места акцидента да утврђује износ оштеће према начелима домаћег закона (чл. 5.). Висок међународни скуп правника није овде могао постигнути потребну сагласност, јер би иначе реформа била веома замашна. То ће питање остати да се доцније расправи у смислу јединствених прописа, обавезних за све судије припаднике држава које су приступиле овом међународном закону, па у томе смислу треба јавно мишљење припремити. За сада оно је неприпремљено.

Решено је и веома важно питање застарелости права на тужбу за оштећу и на оштећу у опште. Као прво правило постављена је обавеза оштећеног или његових наследника, да у року од три месеца од дана сазнања за акцидент и за идентитет лица које је зато одговорно, достави оное који је за то одговоран, да је се акцидент догодио. Закон је поставио општи назив за одговорно лице, из чега изилази, да су то и сопственик — детентор и терапоц, било сваки за себе, било обојица. Крајњи рок за поступање у овом случају јесте једна година дана од дана када је постојање акцидента достављено од стране оштећеног или његових наследника, било терапоцу или сопственику — детентору, или и једном и другом. Иначе, сваки поступање застарева, па дакле и право за тражење оштеће у опште, за десет година рачунајући од дана кад је се акцидент догодио (чл. 6.).

Закон умесно оставља оштећеном да изабере место акцидента или доминици аутомобилисте за подизање тужбе за накнаду штете. Одликама донетим на основу овог закона од домаћих судова призната је извршна снага у свима земљама које су га прихватиле. Тиме је искључено тражење ерекватуре и опена домаћег јавног поретка у односу на међународни јавни поредак кол судова или власти где се судска одлука има да изврши и укључена једна од основних сметњи за евентуално правилно функционисање међународног закона (чл. 7.).

За случај судара више кола, сваки детентор-терапоц сноси део штете пропорционално према учиненој грешци, ако се то може утврдити, иначе сваки сноси своју штету (чл. 8.).

Изицом је изузета примена закона за случај одговорности за штете нанете и стварима превезеним на аутомобилу којим је штета причинена (чл. 9.).

Назад, дефинисан је појам националног закона, као закон места, где је се акцидент догодио, искључивши у наред позивање на ма каквав други закон (чл. 10.).

У општој конвенцији о прихвату овог јединственог закона има се додати изјава да државе његову примену ограничавају само на односе који имају међународно-правни карактер, а карактер међународних односа одмах је утврђен на тај начин, што ће се изједначен закон примењивати само ако су у акциденту учествовала кола која су уписана или која припадају којој другој држави а не оној у којој је се акцидент догодио.

Многа спорна питања мудро су избегнута. Хтело је се почети у скромним размерама и само са оним материјама по којима постоји споразум. Ствар је будућности да изједначи данас спорне материје, пошто ће идеја потребе међународног изједначења ове правне материје несумњиво прокрчити пут и припремити терен у широком народним масама за послове већег замаха.¹⁴⁾

Неоспорно је да је материја обавезног осигурања много тежа за изједначење од материје грађанске одговорности аутомобилиста, пошто је материја обавезног осигурања веома спорна и у основи и у појединачним схватањима, па је у овој правној материји споразум било теже постићи. Нису се могла избећи многа спорна питања, али је се решење понудило путем изједначења одредаба уз резерве у смислу домаћег законодавства или ради задовољења потреба дотичне државе, чиме је и само начело изједначења у многоме доведено у питање. Али, с погледом на велика неслагања држава и стручњака по овом важном питању и ангажоване материјалне интересе и осигураних и осигурача, резултати постигнути у Риму на трећем заседању Римског института много су значајнији него што је се претпостављало да ће бити и што би се могло закључити на први поглед.

Предпредлог јединствених одредаба о обавезном осигурању аутомобилиста садржи свега осам прописа са неколико одељака и три одредбе општег карактера. Материја је такође систематизована по њеној логичној намени, а изложена је просто и једноставно путем јасних и кратких одредаба чија примена неће изазвати непотребне спорове. Високи међународни правнички форум који их је редиговао унео је све своје искуство и сву своју добру вољу да се створи нешто добро и нешто трајно. У исто време потврђено је и овом приликом давно постављено правило да само добри правници могу доносити добре законе, из чега несумњиво излази, да се закони не доносе да изазивају већ да решавају и отклањају сукобе. Ето одличног примера и за нашег законодавца како да израђује законе. У место да се ограничи на преписивање и рђаво превођење аустријских закона, боље би учинио да је израду закона поверио признатим правницима, остављајући им слободне руке, па нам законодавство не би било рђаво.

Пошто је на исти начин као и ранији предпредлог дефинисао кола на која се примењује обавезно осигурање за штете причињене у покрету и прихватио исте изузетке од овог осигурања (чл. 1.), предпредлог је прописао наредбу за осигурање грађан-

¹⁴⁾ *Avant-projet de loi uniforme sur la responsabilité civile des automobilistes, communiqué avec les procès — verbaux de la troisième session.*—Rome 1936.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ске одговорности ради покривања евентуалних штета причинјених ко-
лима у покрету на третићим лицима и стварима, за сваког сопственика
и држаоца — детентора кола (чл. 2.) и само тако осигураним
лицима дозвољено да терају кола (чл. 3.). Ово осигурање простире
се на грађанску одговорност за све штете предвиђене јединстве-
ним законом о грађанској одговорности са изузимањем штета
причинјених недовољним поступцима — *actes dolosifs* — оних
који су штету причинили (чл. 4.).

Предредатор предвиђа одредбу о аутоматском прелазу осигу-
рања на новог сопственика у случају преноса аутомобила на
чужа, али оставља и домаћем законодавцу да ово питање реши
и на начин аутоматског прелазка осигурања у овом случају, уз оба-
везу новог сопственика да се одмах осигура, јер иначе неће моћ-
користити купљена кола (чл. 5.).

Беома важни односи оштећеног и осигурача и осигурано-
г и осигурача решени су на прост начин признањем права оште-
ћеног на директно поступање против осигурача, уз могућност
признања привилегија оштећеног на износ оштеће под условом
узајамности. Оштећеном је признато право да одлучи је о томе
где ће тужбу за оштету поднети, било према месту где је се
акцидент догодио, било према домицилу осигурача. Ако се
оштећени одлучи да тужи и осигурача и причиниоца штете,
тужбу мора поднети истом суду. С друге стране, осигурачу је
признато право, да тражи од осигураног сва обавештења која се
односе на околности под којима је штета причинјена и да га
евентуално привеле суду у поведеном спору од стране оштећеног
за накнаду штете против осигурача. То је нека врста принудног
супарничарства о коме одлучује тужени — осигурач, а не тужилац
— оштећени.

Поступак против осигурача у односу на оштећеног заста-
рева за једну годину дана рачунајући од дана када је оштећење
сазнао за претрпљену штету и за осигурачеву личност. Исти по-
ступак као и против осигурача застарева за исто време и против
осигураног рачунајући од дана када је овај причинио штету. Али,
и за оштећеног и за осигураног поступак према осигурачу у
сваком случају застарева за три године рачунајући од дана када
је се акцидент догодио. По истеку тога рока, дакле, гаси се
свако право на тужбу.

Ове кратке застарелости имају своје оправдање у факту
да је осигурачева одговорност беома тешка и да је треба што
пре ликвидирати. Остављена година оштећеном и осигураном
зато дозвољава је. Међутим, сасвим је у месту што се сваки по-
ступак гаси по истеку рока од три године, јер је то обична за-
старелост за накнаду штете коју и наш грађански законик усваја
(чл. 6.).

Беома је деликатно питање експензија које евентуално осигу-
рач може истакнути према оштећеном с погледом на то да је
обавезано осигурање установаљено баш у циљу ефикасне заштите
оштећеног приликом његовог праведног захтева. Комисија је
оштећеном на становиште да се не могу исплатити оне експензије-
чинјенице према оштећеном које су настале после акци-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дента. Екцепције, настале пре акцидента, које се према оштећеном могу истицати, подељене су у три категорије: пре свега недостатци воље — *vices de consentement* — при закључењу уговора, који се могу уклонити ако је уговор закључен у тачно уговореној форми и под тачно утврђеним условима. На државним је властима да строго воде рачуна да осигурач не дође у положај да према оштећеном истиче ову екцепцију јер иначе обавезно осигурање не би имало никаквог значаја. Друга екцепција састоји се у томе што ризик није био покривен полисом осигурања у тренутку акцидента, из разлога, што је штета причињена аутомобилом који, и ако сопственост осигураног лица, није обухваћен полисом осигурања, и из разлога, што је осигурани аутомобил терало лице које није означено у полиси осигурања. Да ова екцепција не наступи, државне власти морају прописати драконске мере и казне против тераоца — сопственика — детентора, који пуштају у саобраћај и терају неосигурана кола, односно дозвољавају да их тера лице које није у полиси осигурања означено. Као трећа екцепција био би факат да полиса осигурања у тренутку акцидента није била плаћена, што се такође може спречити драконским мерама и казнама, ма да предпредлог предвиђа обавезу за осигурача још за 14 дана после рока неплаћеног осигурања, да сноси ризик и накнади евентуалну штету оштећеном.

Сем тога, признато је осигурачу право на регрес против осигураног, у толико, у колико је осигурач био овлашћен да одбаци или да смањи исплате сходно уговору или закону о уговору о осигурању, што је једна потпуно оправдана мера (чл. 7.).

Национални закон у овом предпредлогу дефинисан је као закон земље у којој су кола уписана, или, у недостатку уписа, као закон земље где се кола обично налазе. Тако је унапред отклоњена евентуална погрешна интерпретација појма националног закона у овој правној материји.

Саставни део овог предпредлога јесу три одредбе општег карактера у којима се објашњава а) да се јединствене одредбе о обавезном осигурању примењују само на међународне односе које дефинише исто као и ранији предпредлог; б) да се наметне обавеза осигурања грађанске одговорности аутомобилиста у овом случају на износ од 100.000.— златних франака за сваки акцидент, односно 50.000.— златних франака за једног оштећеног и 5.000.— златних франака за штете на стварима; и в) да се од обавезног осигурања изузму аутомобилска кола која припадају јавним властима.¹⁵⁾

Овим излагањима дали смо само општу слику проблема грађанске одговорности аутомобилиста у међународном аутомобилском саобраћају и обавезног осигурања ове одговорности како се они престављају и како су схваћени уз предлог за решење у Римском институту и од комисије међународних правника-стручњака. Напор достојан дивљења уродио је делимично пло-

¹⁵⁾ *Avant-projet de loi uniforme sur l'assurance obligatoire des automobilistes*, communiqué avec les procès — verbaux de la troisième session. — Rome 1936.

дом: питање дефинитивног усвајања јединствених одредаба о грађанској одговорности аутомобилиста у међународном аутомобилском саобраћају и обавезном осигурању ове одговорности ушло је у завршну фазу. Можда нећемо дуго чекати на изједначење ових важних правних материја на добро свих народа и сваког појединца на посе, ма где се он налазио и ма коме народу припадао.

VII.

На нашој државној територији данас постоји и у важности је на словеначко-далматинском правном подручју аустриски закон од 9. августа 1908. год. о одговорности за штете нанете аутомобилима.¹⁶⁾ На другим правним подручјима важе одредбе грађ. законика о грађанској одговорности, уз два изједначена закона од 24. марта 1919. год. о међународној конвенцији односно аутомобилског промета, са међународном конвенцијом о промету на путевима, закљученим 24. јуна 1926. год. у Паризу¹⁷⁾ и од 2. децембра 1930. год. о предузећима за редован и повремени превоз путника и робе моторним колима¹⁸⁾. Према одредби чл. 7. овог последњег закона превозно предузеће дужно је да код завода за осигурање у нашој држави склопи осигурање против повреда и штета, које могу настати при превозу путницима и другим лицима и то онако како је одређено правилником. То је законски основ за обавезно осигурање. На основу овог зак. прописа, Министарство трговине и индустрије прописало је наредбом бр. II-9809-У од 5. априла 1932. год. Правилник о обавезном осигурању код редовног превоза путника у аутомобилском промету,¹⁹⁾ па га је доцније повукло услед противљења и ништења решења донетих по овом Правилнику од стране Државног савета.²⁰⁾ Истим питањем бавио је се Четврти Конгрес југословенских правника у Скопљу 1932. год.²¹⁾ Доцније, Министарство трговине и индустрије, на основу овлашћења из чл. 82. закона о радњама од 5. новембра 1931. год. прописало је нов Правилник о обавезном осигурању превозних предузећа и спровело га у виду наредбе II бр. 22364 — Т. од 27. јуна 1934. год.²²⁾ Тај Правил-

¹⁶⁾ R. G. Bl. No. 162, преведен и објављен од стране г. Др. Драг. Аранђеловића уз његов превод Аустриског грађанског законика (друго издање, Београд 1922. г.).

¹⁷⁾ Службене новине бр. 99 — XL. од 27. априла 1929. год.

¹⁸⁾ Службене новине бр. 286 — XCVIII. од 12. децембра 1930. г.

¹⁹⁾ Службене новине бр. 102 — XLV. од 5. маја 1932. год.

²⁰⁾ В. наше чланке, објављене у Правосуђу за јуни, јули и август 1932. г. под насловом: Аутомобилско законодавство и обавезно осигурање, и за децембар 1932. под насловом: Обустављање обавезног осигурања у аутобуским предузећима.

²¹⁾ В. Споменицу на Четврти конгрес југословенских правника, са радовима референата г. г. Др. Младена Пливерића, Др. Аншуна Штухеца и пасца ове расправе. Наш реферат на Конгресу правника у Скопљу засебно је оштампан под насловом: О накнади штете причињене моторним возилима, Београд 1932. г.

²²⁾ Службене новине бр. 575 — XLV. од 1. августа 1934. год. Сем тога, на основу овлашћења из §§. 62. и 83. Закона о радњама, издало је Министарство трговине и индустрије наредбу II. бр. 17435 од 16. маја 1935. год. која садржи

ник и данас важи и о њему је дао исцрпан преглед проф. г. Др. Еуген Сладовић у *Правосуђу* за јануар и фебруар 1937. год., те се с тога њиме овде нећемо бавити, већ упуњујемо читаоце на тај значајан рад.²³⁾

Др. Тихомир Д. Васиљевић, судија Окружног суда — Смедерево.

Питање повраћаја мираза и наша судска пракса

За коју годину Грађански Законик за Краљевину Србију славиће своју стогодишњицу. То ни мало не смета да су многа питања која он расправља и до данас остала спорна. Треба нарочито истаћи, да то нису питања која се ретко појављују, о којима судови ретко одлучују, и према томе немају могућности да створе јединствену праксу. На против, ради се о споровима чије решавање парничари свакодневно стављају у руке суда. Једно од таквих је и питање, од кога тренутка жена има право да тражи повраћај мираза који је донела своје мужу. Гледишта која су судови по овоме заузимали, у толикој су мери супротна, и тако су се често смењивала, да се та ствар, нарочито због противречних одлука донетих у најновије време, мора још једном свестрано претрести, и природно, из тога извући нужне последице¹⁾. Од тога посла не треба ни мало да одвраћа околност да је стари Грађански Законик на издисају, и да ће та ствар у сваком случају кроз коју годину у новом законнику бити јасно решена. Треба имати на уму да ће се дотле расправљати пред судовима велики број оваквих спорова, од чијег ће решења често зависити одстанак парничара. Њима неће бити ништа лакше од тога, што ће се у будућности парнице ове врсте боље расправљати, ако њихова парница, једина која их интересује, буде рђаво решена. Зато, без обзира на законодавну промену која предстоји, ово питање треба претрести.

Правилник о превозу путника и робе моторним колима, (*Службене новине* бр. 119 — XXIX. од 23. маја 1935. г.) који садржи прописе о кауцији која се полаже пре дозволе за рад од стране аутобуских предузећа, о саобраћајним прописима и особљу, о превозу робе и поште, о надзору и казним санкцијама.

²³⁾ Проф. Др. Еуген Сладовић: Правна регулација обвезатног осигурања законске дужности јамства за моторна возила. — *Правосуђе* за јануар и фебруар 1937. г. — Истим питањем позабавно је се стручно и критички г. Др. Драг. Аранђеловић у чланку под насловом: Обавезно осигурање за штету проузроковану аутомобилима, објављеном у *Полицији* за јули и август 1936. год. где је писац упоредо изложио стање неких страних законодавстава у овој области права, нарочито чешког, у вези са нашим законодавством.

¹⁾ Бојазан изражена у белешци уз једну одлуку К. Суда по овом питању у „Архиву“ (књ. 32), да ће том одлуком спор бити пресечен, у корист једног од двају мишљења која се у пракси појављују, неоснована је. И раније било је одлука К. Суда у истом смислу, па није сметало да се после тога супротне одлуке доносе. Да је тако види се и по томе што је после ове одлуке дошла одлука Б. А. Суда Пл. 1567/37. од 8. II. 1937. г. са супротним гледиштем.

Питање од кога тренутка жена стиче право да тражи повраћај мираза, од увек је делило код нас правнике у две супротне групе. Законски текстови (§ 760. г. з. који гласи: „Уговор овај може гласити о миразу, који је оно имање, које супруга мужу донесе... ради лакшег живљења.“ — и § 766. г. з. „Муж има право уживати мираз женин, докле год брак траје у сили и важности. Он готове новце, дугове уступљене или друге потрошне ствари може потрошити, само за вредност и накнаду са својим добром јемствује.“) — тумачени су на два начина, са ситнијим одступањима која могу да се занемаре. Према једном мишљењу, докле год брак правно постоји, муж није дужан мираз да врати, без обзира да ли супружници заједнички живе или воде фактички одвојен живот²⁾ и без обзира да ли је бракоразводна парница поведена или није. — По другом мишљењу, фактичким престанком брачне заједнице, нестаје разлога са кога је мираз конституисан, и жена стиче право да тражи повраћај мираза, без обзира што брак правно постоји. — Било је најзад и мишљења, која су у неку руку држала средину између ова два, и стајала на гледишту да мираз треба вратити и у извесним случајевима где брак није разведен, али нарочите околности то захтевају. Пракса у овом смислу, која је до скоро бојажљиво давала знаке живота, потстакнута једним чланком г. Др. Драг. Аранђеловића у „Архиву“ 1936. г., почела је изгледа да се формира и добија јасније облике. И о овоме гледишту ми ћемо у даљем излагању водити рачуна.

— —

Аргументи за свако од ових гледишта могу се сврстати у неколико тачака. Њихова вредност са гледишта логике је на први поглед, приближна и то баш објашњава колебљивост судске праксе. Када је једно од супротних мишљења побеђивало у највишем суду, мањина, којој супротни разлози нису изгледали ништа гори, била је врло моћна. Довољно је било да се у саставу опште седнице промене два или три члана, па да супротно мишљење преовлада, и сигурност правног саобраћаја претрпи један нов ударац³⁾.

Да нема места повраћају мираза докле год брак постоји навођени су ови разлози:

а.) *Сам текст § 766. г. з. овлашћује мужа да мираз ужива докле брак траје у сили и важности.* По § 93, и 94. г. з. брак је у сили и важности докле се не поништи или разведе. По самом слову закона мираз има дотле да остане код мужа и тај је разлог сам за себе довољан⁴⁾.

²⁾ Но и код овог решења показивала се тенденција да се одвојени живот досуђен пресудом, изједначи са разводом брака и повраћај мираза дозволи. „Брак није разведен нити је парничарима досуђен одвојен живот, дакле они се у таквом стању не налазе по одлуци надлежне власти“ — вели К. Суд одбијајући повраћај мираза, што значи да би у обрнутом случају имало места повраћају (одлука од 22. II. 1928. бр. 873. „Суд. Пракса“ 1928. № 308). — Нема зак. услова за повраћај мираза пошто брак још постоји, а одвојен живот није досуђен“ (иста одлука).

³⁾ Одлука К. Суда Бр. 873/28 омишљена је у општој седници са сразмером гласова 10 : 7.

⁴⁾ А. Суд 9-III-1926. бр. 478; К. Суд 9-IX-1927. бр. 8040 („Суд. пракса“ 1926.

б.) Овакво је решење „у духу установе брака“, јер спречава лакоумно растурање брачне заједнице.

Замерало се овој солуцији, „судбоносној за жене“, да је у сукобу са правичношћу, да она законски пропис тумачи граматички „без везе његове са другим законским прописима“, и допушта да слово буде јаче од духа закона. Она би, рекло се, омогућила да муж отера жену, па са приходом од њеног мираза издржава метресу. Жена би се злоупатила, а муж сам уживао мираз, који је имао да олакша „њихово“ тј. заједничко живљење. Да има места повраћају мираза чим постоји фактички одвојени живот навођени су следећи разлози:

а.) *Фактичким престанком брачне заједнице мираз треба вратиши јер више не може бити употребљен у сврху којој је намењен*⁶⁾. При решавању питања треба узети у обзир § 760. г. з. где је речено чему мираз има да служи, а по њему мираз није опредељен да задовољи само потребе мужа, него и жене. „Обавеза враћања мираза наступила је престанком стварне заједнице брака. Мираз је оно добро које служи супружницима ради лакшег живота, а када овога нема онда нема ни услова за његово даље коришћење“.⁶⁾ — Жени треба дозволити повраћај мираза и без развода брака, јер она може имати много оправданих разлога да развод и поред одвојеног живота не тражи.

б.) *Да претходан развод брака није потребан навођен је и § 417. г. з. У §-у 417. г. з. који је продужење § 416. г. з. побројани су случајеви за повраћај мираза речима „ово се разумева код мужа и жене који по закону у браку живе“,*⁷⁾ што значи да се повраћај може тражити и када брак постоји.

в.) *Пропис § 417. г. з. навођен је и као директан доказ да жена може тражити повраћај мираза и пре развода брака јер: „У услов за повраћај мираза не улази и то да је брак између мужа и жене разведен, што се види из § 417. г. з. по коме пропису жена има право тражити повраћај мираза ако је муж своју жену по жестини срца отерао или је вероломно оставио, и треба ценити само, да ли је муж онемогућио њој без њене кривице да живи у кући и заједнички ужива мираз.“*⁸⁾ Фактичким престанком брачне заједнице мираз губи битни циљ и као *женина својина (§§ 416.—417.)* природно је да га жена има да ужива, а не муж⁹⁾.

г.) *Фактичким престанком заједнице муж се ослобађа материјалних обавеза према жени па је и зато дужан мираз да вратиши.* Приход од мираза жениног као њен лични рад и труд из § 110. г. з. служи за подмиривање потреба заједничког живота

№ 335); К. Суд 29-III-1926. бр. 2717 („Суд. пракса“ 1926. № 356); К. Суд бр. 873 од 22-1-1928. („Суд. пракса“ 1928. № 308); Б. А. Суд 20-VIII-1928. бр. 5353 („Суд. пракса“ 1928. № 309); К. Суд 15-1-1936. Рев. 1290 („Архив“ стр. 491—492).

⁵⁾ Б. А. Суд Пл. 1567/36 од 8-II-1937. г.

⁶⁾ Пресуда Окр. Суда у Смедереву од 4-X-1932. потврђена од Б. А. Суда, 2-V-1935. Пл. 296/35. („Архив“ XXXII стр. 491); Ђуприски Прв. Суд бр. 26613 од 13-II-1924. („Суд.“ пракса“ 1926. № 355); одлука о. с. К. Суда 14-III.-1870. бр. 879 уз § 766 код Никетића.

⁷⁾ О. о. с. К. Суда 21-XII-1904. бр. 9470 (код Никетића).

⁸⁾ Б. А. Суд Пл. 1567/36 од 8-II-1937. г.

⁹⁾ Крушевачки Прв. Суд („Суд. пракса“ 1928 № 308).

онако исто као што је мужевљева обавеза из § 109. грађ. зак. на издржавање и прибављање средстава за заједнички живот, „према томе чим престане заједнички брачни живот и муж престане да се стара о издржавању своје жене, онда и разлог мужевљев за уживање мираза престаје... Она је власна да од тада сама своја миразна добра ужива као и немиразна, јер је од дана престанка брачне заједнице престала и намена прихода из миразних добара за подмирење заједничких потреба у браку, и жени се оставља да се сама стара и брине о своме издржавању“.¹⁰⁾ — „Према § 760. гр. зак. циљ је миразу да олакша трошкове у заједничком животу мужа и жене пошто ти трошкови по правилу падају на мужа, а жена му миразом олакшава тај терет“, а када нема заједничког живота па ни трошкова, нема ни разлога да мираз „увек својина женина по § 415. и 417. гр. зак. остане и даље код мужа на уживању“.¹¹⁾

Увиђајући да би ово решење спроведено до крајњих консеквенца, било неправично, предложено је разликовање, тако да сваки фактички раскид брачне заједнице не даје право на повраћај мираза¹²⁾ Повраћају би имало места по томе мишљењу, ако је до фактичког престанка брачне заједнице дошло кривицом мужа а жена доказала и мужевљеву кривицу и довољну озбиљност ове да правда раскид заједнице. Жена не би имала право да мираз тражи ако је заједницу напустила без кривице мужа, јер се у томе случају огрешила о брачну дужност из § II о. г. з. а осим тога тиме би се олакшало фактичко раскидање заједнице од стране лакомислих жена супротно жељи законодавца.¹³⁾

Аргументација и за прву и за другу тезу је непотпуна (за прву нарочито). Дати разлози почивају у главном на слову закона. Практичне последице једног и другог решења нису размотрене, и ако би то неминовно показало где је истина. Неки од изложених и опште усвојених разлога су неосновани. Значај неких је далеко мањи од онога што им се придаје.

Оно што код ових разлога треба истаћи, а што није или није у довољној мери истакнуто, је следеће:

а) *При одлучивању о повраћају мираза прописи §§ 416. и 417. г. з. су без икаквог значаја.*¹⁴⁾ Позивање на ове прописе које се у последње време јавља као нов аргумент за тезу да повраћају мираза има места и када брак није разведен, представља у ствари једну велику заблуду, несрећну интерпретацију једног законског текста и његову примену на ситуацију која са тим текстом нема никакве везе. Стара пракса изгледа да је то одмах

¹⁰⁾ Одвојено мишљење уз одлуку К. Суда од 9-XI-1926. г. бр. 8040 („Судска пракса“).

¹¹⁾ Пресудом Скоп. А. Суда од 29-XII-1925. бр. 2681 („Судска пракса“ 1926. № 356).

¹²⁾ Пресуда под б.); пресуда Б. А. Суда Пл. 1567/36 од 7. II. 1937.

¹³⁾ Аранђеловић: „Архив“ књ. 32. стр. 580.

¹⁴⁾ Према се у једној (погрешној) одлуци К. Суда њима придаје извесан значај, јер се ту вели „ни по § 416 и 417 г. з. тужени није дужан тужитељици још сада вратити мираз, јер да би имало места примени ових зак. прописа, потребно је да су узроци који се помињу у њима констатовани извршном судском пресудом“ — К. Суд бр. 2717 од 29. III. 1926. г. у Суд пракси.

схватила и зато се никада на ове прописе и није позивала. Прописи §§ 416. и 417. г. з. су у глави која говори о интестатском наслеђивању. Између осталог та глава расправља и интестатско наслеђивање мужа и жене у §§ 412.—417. г. з. Као што је познато, по тим прописима жена мужа не може никада интестатски да наследи, али јој законодавац зато признаје право уживања на мужевљевој заоставштини. У замену за ово уживање, муж наслеђује женина миразна добра, ако жена нема законских наследника ни тестаментa. Да објасни зашто је то тако, законодавац је на почетку §-а 416. г. з. подвукао да је мираз женина сопственост, и да муж на њему има само право уживања (што је и у глави о брачним уговорима речено), и да га због тога што је женина сопственост наслеђују женини сродници. Пошто је тако у §§ 412.—416. г. з. распрвио питање жениног удовичког уживања и мужевљево право наслеђа мираза, законодавац у § 417. г. з. вели: „Ово се разумева код мужа и жене који по закону у браку живе, јер ако су растављени судом, ако је жена свога мужа вероломно оставила, ако је муж по жестини срца жену од себе отерао, или је њу вероломно оставио, па се некуд степао, онда и ово право у смотрењу уживања и узајамног наслеђија њиног престаје.“ Значај овог прописа је јасан: удова губи право уживања ако се разведе од мужа или ако га вероломно остави. Муж губи право на наслеђе жениних миразних добара, макар она и немала ближих сродника, ако је брак разведен, ако је он без разлога жену отерао, или ако ју је напустио и некуд отумарао. Пропис дакле не регулише мужевљево право уживања мираза за живота женина (томе неби ни било места у глави о наследном праву), већ удовичко право женино, и на то се односе речи овога прописа у колико спомињу уживање. Ако би се узело да се реч „уживање“ у овом тексту односи на мужевљево уживање мираза, појавило би се питање на које се не би могао дати одговор: који онда прописи установљују када престаје женино право удовичког уживања. — Грешка у тумачењу овога текста дошла је због почетних речи §-а 417. г. з. „Ово се разумева...“, што је схваћено као: „оно из претходног параграфа“, докле је требало да буде схваћено као: „Оно што је у §§ 412.—416. г. з. речено о удовичком уживању и наследном праву мужа“. — Мираз је брачни уговор и као прописи који регулишу материју имају се узети §§ 760. и 766. г. з. из главе о брачним уговорима.

б) *Прва солуција није ни мало неправична према жени, на прошив она је једина правична према обема странама.* Без обзира да ли супрузи живе заједно или одвојено, муж је дужан да жену издржава (§ 109. г.з.). За време одвојеног живота ова дужност не само да не престаје, него још теже мужу пада, јер место издржавања у натури он даје издржавање у новцу. Та мужевљева обавеза није само на хартији. Жени су дата у руке врло моћна средства да мужа принуди на испуњење ове дужности. Ако је из куће избачена жена може да поведе бракоразводну парницу. Чим је парница поведена по чл. 129. устава правосл. цркве и чл. 243. и 248. цркв. суд. пост., као претходно и пре свих питања биће решено питање да ли је муж у основи

дужан да даје жени издржавање. По начелној одлуци опште седнице К. Суда која судове веже, може жена мужу да стави обезбеђење за ово издржавање, још пре но што грађански суд у смислу § 100. г. з. одмери висину истог, просто на основу једностраног вештачења (одлука од 1. I. 1925. г. бр. 11301/24). Жена дакле долази брзо и просто до свога издржавања, а муж на исти начин остаје у својој обавези, и мираз не користи без основа. — Нема бојазни ни да ће ово издржавање бити такво, да се муж плаћајући исто ипак лично користи миразом, дајући мање на издржавање но што је приход од мираза. Издржавање се одмерава према мужевљевим могућностима, при чему се висина мираза који је код њега остао у првом реду узима у обзир. Према овоме јасно је да и ако је живот одвојен, мираз све до коначног развода брака врши своју функцију тачно онако како § 760. г. з. прописује. Обрнуто би било неправично: Одузети мужу мираз који му је дат ради олакшања трошкова у браку, а осудити га да те трошкове и даље сноси. Никакве пак опасности нема да би муж у међувремену мираз упропастио, јер у сили закона — § 767. г. з., а уколико се ради о покретним добрима жена може да добије обезбеђење, што је за заштиту њених права довољно, а мужевљевим правима чини мањи уштрб но извршење.

с) Друго решење било би неправично за мужа са још једног разлога. Мираз муж не прима да би га чувао недирнутог, докле га жена не затражи да јој врати натраг. Он га улаже у предузеће, непокретности, хартије од вредности. Дати жени право на повраћај самим одвојеним животом, значило би дати страшно оружје осветољубивим и лакомисленим женама. Жена ће моћи да води какав год хоће живот. Муж ће морати да ћути, трпи и моли Бога да му жена не напусти кућу и затражи мираз, чије би нагло повлачење можда и продајом, вољном или принудном, онога што је са тешком муком стечено, често било у стању да проузрокује његов привредни слом.

д) Приликом закључивања брака, сваки разуман човек (уобичајена подела на идеалисте и материјалисте не игра ту никакву улогу) размисли да ли је у стању са својим приходима, додавши женин мираз, да издржава породицу. Ако је јасно да не може, сваки колико толико савесан човек неће се женити и увлачити у беду себе, жену и евентуално потомство. Но и човек који је о свему овоме размислио, могао би, без своје кривице, ако се усвоји друго гледиште, да се нађе у безизлазном материјалном положају. Јер жена која га је напустила и због тога добила повраћај мираза, није дефинитивно отишла од њега. Било због тога што је црква нашла да брак не треба развести, било због тога што јој се досадио одвојени живот, она му се може једнога дана вратити и он је дужан да је прими (или плаћа издржавање). Вратиће му се наравно по правилу без мираза, и најчешће баш због тога што га је потрошила. Мираз дат за олакшање брачног живота оба супружника потрошиће по своме ћефу и нахођењу један супружник, на штету брачне заједнице, која остаје у пркос

свој бризи и предвиђању мужа, материално необезбеђена. Жена му је ту, али мираза нигде нема.

д.) Грађанско друштво сматра брак основном установом друштвеног живота. Брак се повлашћује и штити, живљење ван брака се сузбија на разне начине. Законодавцу је због тога стало да се брак одржи докле год је могуће, али му је са истих разлога стало да се неминовно сваки брак раскине када се покаже да је његово фактичко постојање немогуће, или је престало. Законодавац не трпи бракове који постоје правно, али не и фактички. Ако супрузи не могу да живе заједно он их гони да се разведу (на пр. § 100. г. з.). То је у интересу брака: место једног несрећног, мужа се могућност да се новом женидбом и удадбом створе два срећна брака. Поравнање које би супрузи склопили: да се не разводе али да живе одвојено и којим би регулисали своје имовинске односе, законодавац изрично забрањује (§ 103 г. з.). Повраћајем мираза без развода брака, ово стање за које је законодавац казао да га неће јер је противно суштини брака — фаворизирало би се. Примивши мираз жена би живела ванбрачно на једној, а муж на другој страни, јер неког нарочитог потстрека да своје брачне односе коначно уреде неби имали.

Прво се дакле решење показује као правично, у складу са установом брака, и потпуно саобразно законском тексту, у свим случајевима па и у оним где је жена без своје кривице истерана из мужевљеве куће, случајевима на које се канда једино мисли када се супротно гладиште заступа, и ако поред ових постоје и случајеви друге врсте. Такво решење захтева сама природа мираза, а жена која би хтела ипак боље да се обезбеди, морала би место миразног да закључи који други брачни уговор, од оних за које и наш грађ. законик зна.

Јакша Радовић, судија Среског суда за град Београд.

УГОВОР О ЗАДРЖАЊУ СВОЈИНЕ НА ПРОДАТОЈ СТВАРИ

Тужилац је у тужби и на рочиштима представио:

- 1) Да је фирми „Т“ тужилачка фирма продала једну контролну касу марке „Национал“ с тим, да фирма „Т“ исплати куповну цену ове касе у 18 месечних рата, али, да тужилачка фирма задржава право својине на продатој каси до потпуне исплате куповне цене.
- 2) Да је II Пореска Управа у Београду ту касу узела у попис од фирме „Т“ за порески дуг те фирме;
- 3) Да је тужилачка фирма тражила од Пореске Управе, да се ова каса излучи из списка пописа као својина тужилачке фирме, али да је Пореска Управа одбила да то учини, оспоравајући право својине тужилачкој фирми на тој каси. Ради тога је ту-

жилац предложио, да суд пресудом утврди право својине тужилачке фирме на пописатој каси и нареди да се та каса изузме из списка пописа.

Заступник тужене стране на рочиштима је оспорио основаност тужбе и предложио, да се тужилац одбије од тужбеног тражења са следећих разлога:

1) Што није утврђено да фирма „Т“ није спорну касу исплатила;

2) Што наведени уговор између тужилачке фирме и фирме „Т“ нема дејства и према туженој страни, као према трећем лицу, пошто тај уговор није објављен у смислу § 303 а грађ. зак.;

3) Што је спорна каса исплаћена на тај начин, што је фирма „Т“ издала тужилачкој фирми бланко меничне акцепте у износу куповне цене спорне касе.

Првостепени је суд пресудом иставио спорну касу из списка пописа и тужену страну осудио на плаћање парничних трошкова.

Противу ове пресуде тужена страна је изјавила призив побивајући исту у целину и предлажући, да се иста укине или преиначи и тужилац одбије од тужбеног тражења са следећих призивних разлога:

1) Што је првостепени суд донео пресуду с обзиром на уговор о задржању права својине на продатој ствари закључен између тужилачке фирме и фирме „Т“, ма да такав уговор не предвиђа наш грађ. законик. Па како је исти противан јавном поретку има се сматрати као забрањен;

2) Што и под претпоставком, да је овакав уговор допуштен, тужилац нема право својине на спорној каси, јер је уговором о купопродаји тужилачка фирма уговорила, да јој фирма „Т“ за обезбеду куповне цене изда бланко меничне акцепте.

Призивни је суд пресуду оснажио, а призив није уважио са ових разлога:

1) И ако грађ. зак. нема одредаба о случају задржавања права својине на продатој ствари, суд сматра, да је овакав уговор допуштен пошто налази, да није противан јавном поретку §§ 13 и 538 гр. зак.;

2) У првостепеном поступку није утврђено, да је тужилачка фирма примила меничне акцепте за обезбеду овога потраживања куповне цене за спорну касу од фирме „Т“. Па и кад би тужилачка фирма и била обезбеђена на тај начин, то не значи, да она мора користити само тај начин обезбеђења, а не и неки други, јер је сваке слободно, да своје право употреби или не употреби.

Заступник тужене стране изјавио је на ову пресуду ревизију наводећи: да је погрешно становиште призивног суда, да је у конкретном случају у питању *reservati dominii*, по ком пак правном основу тужиоцу припада право на продатој ствари, јер је то споредан уговор који није нормиран ниједним прописом грађ. законика, па се не може узети као доказ о својини. Касациони суд ревизију није уважио, а пресуду је оснажио пресудом од 17-XII-1936 г. Рев. 1535/1/36 са разлога: што не постоји ревизијски разлог погрешне правне оцене, јер је призивни

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

суд правилно нашао, да је уговор по коме је тужилачка фирма продала фирми „Т“ једну контролну касу с тим, да тужилачка фирма до коначне исплате купопродајне цене задржи својину на продатој каси, — по закону допуштен, јер није противан јавном поретку и моралу §§ 13 и 538 грађ. зак.

И кад би било тачно сватање суда, да је по нашем грађанском законнику могућ уговор о задржању права својине од стране продавца на продатој ствари, и ако такав уговор није по закону предвиђен, ипак је погрешно узети, да такав уговор може ићи на штету лица, које је, не знајући за постојање таквог уговора, прибавило законским путем право својине на истој ствари. — У овом случају купац је постао сопственик касе и он се као такав према трећим појављивао и понашао, јер по §§ 225 и 226 грађ. зак. својина се стиче при продаји и куповини покретне ствари предајом те покретне ствари купцу, пошто куповина и продаја представљају пуноважан основ и закони начин. То излази и из прописа § 285 грађ. зак. где се каже: ствари оне, које већ имају господара, могу се прибавити, кад законим начином од једнога пређу на другога, и овоме се предају. — Поред наведенога, овакво сватање налази ослонка у пропису § 653 грађ. зак. Па кад је купац постао сопствеником купљене и предате му ствари, онда је погрешно узети, да на једној ствари истовремено постоје две искључене својине, јер је то правно немогуће и претставља правни апсурдум. А најмање трећи морају знати, да на тој ствари постоји неки други својински однос, сем односа купчевог, који на основу закона произилази.

Уговор о задржању права својине на продатој ствари нема никакве важности према трећима. Такав уговор може имати важности само и једино у међусобном односу уговорача, а не може ићи на штету трећих. — Овакво сватање намећу интереси правнога саобраћаја покретних ствари.

Др. Борислав Т. Благојевић — Београд.

ПРОТИВИЗВРШЕЊЕ*

Важност извршног поступка и посебно последице и промене које његово провођење изазива како у фактичком тако и у правном погледу, наметале су и потребу што потпунијег регулисања како иницијалне радње покретања поступка тако и целокупног тока поступка тј. свих извршних радњи које се нижу једна за другом, образујући ток поступка, и то све у циљу да се у што је могуће већој мери, ако не и потпуности, спрече одн. отклоне све штете које могу да наступе и које наступају услед неоправданог и на закону неоснованог извршења одн. обезбеђења. Поступак извршења има да буде покренут и спроведен само ако су испуњени сви у закону предвиђени услови а посебно само онда ако и докле материјално-правно овлашћење, чијој ефектизацији он има да одведе, заиста и постоји. Отуда извршно право захтева

*) Одељак из књиге: *Систем извршног права*, која излази из штампе у септембру месецу у издању Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон А. Д.

да материјално-правно овлашћење, ради чијег се остварења води извршење, буде изражено у једном одређеном облику који ће пружати довољно објективне гаранције како о постојању самога материјално-правног овлашћења, тако и о његовом обиму, тј. да оно буде изражено у облику извршног наслова (§ 1 Ип.), а његове евентуалне допуне у облику јавних или јавно оверених исправа (§§ 12, 14, 15, 16 и други Ип.). На тај се начин, у погледу овога захтева, тј. у погледу утврђења постојања и обима материјално-правног овлашћења, отклања свака неизвесност и спречава свака грешка, тако да стање које долази као резултатведеног извршења заиста и одговара стању које је, на један апстрактан начин, предвиђено у објективном правном поретку односне правне заједнице-државе.

То је циљ који се жели постићи постављањем услова за извршне радње и самим провођењем извршних радњи, и он се по правилу и у највећем броју случајева и постиже. Међутим, правилност и пуноважност резултатаведеног извршења зависи од правилности и пуноважности основа на коме се поступак извршења заснива, тј. од правилности и пуноважности извршног наслова, а то ће рећи у крајњој линији материјално-правног овлашћења које је изражено у извршном наслову. Начин на који се долази до извршног наслова и лица која учествују при издавању извршних наслова, осигуравају да извршни наслов заиста и буде и правилан и пуноважан. То је правило, и то не само у теорији него и у стварности. Па ипак, и оно има изузетака, тако да се може десити да извршење на основу извесног извршног наслова буде, у целини или делимице,ведено, а да се тек после тога утврди да извршни наслов, тј. материјално-правно овлашћење које је у њему изражено, није правилан и пуноважан, и то било да се утврди да он у опште нема или није требало да има никаквог правног дејства, било да се утврди да га он нема или није требало да има у оном правцу или оном облику како је био у први мах изражен, тј. на основу каквог јеведено извршење. На тај начин, основ већведеног извршења или само један његов део, губи своју правилност и пуноважност, а то мора неминовно повући и губљење, у целини или делимице, правилности и пуноважности на том основу постигнутог резултата, тј. резултата извршења и остварених ефектизација, што ће рећи заснованих фактичких одн. правних одношаја. У једном оваквом случају, ствари и права који су одузети од некога лица, одузети су без правног основа и то лице има право да тражи да му се они врате. На другој страни, ствари и права који су се на овај начин нашли у рукама тражиоца извршења као овлашћеног лица по основу једног, сада тек утврђеног, неправилног и непуноважног извршног наслова, налазе се код њега без правног основа и оно је дужно да их врати.

Тако, засебно посматране, изгледају ситуације лица које је на основу једног неправилног и непуноважног извршног наслова лишено извесних својих ствари и лица које је на основу таквог извршног наслова дошло до тих ствари, показујући слику обрнуту од оне која је постојала у самом почетку, тако да се ра-

нији поверилац јавља сада као дужник а ранији дужник као поверилац. Отуда се за правну науку и за законодавство поставило питање, како да се овај новостворени однос реши, т. ј. на који начин и којим правним средством да се репарира учињена грешка одн. да се фактичко стање поврати у онај облик који је раније, преведеног извршења, имало, пошто је утврђено да баш то и такво фактичко стање одговара стању које је, на један апстрактан начин, изражено у нормама објективног правног поретка а које је било погрешно конкретизовано путем извршнога наслова на основу којег је дозвољено и проведено извршење. При томе тужба за повраћај недугованог (*condictio sine causa* — § 902 срп. одн. § 1431 аустр. грађ. законика) јавља се као један начин, и то начин који је до скоро сматран и као једини могући начин. Лице против кога је проведено извршење на основу једнога неправилног и непуноважног извршног наслова, могло је да против лица у чију је корист проведено такво извршење, подигне, у случају да му овај неће драговољно, и после, делимичне или у целини, констатоване неправилности и непуноважности извршнога наслова, да врати извршењем одузете ствари одн. вредност који се код овога без основе налазе, тужбу за неправедно обогаћење, па да онда на основу добивене пресуде покрене извршни поступак ради задовољења свога захтева.

Тужба за повраћај недугованог сматрала се, како у теорији тако и у законодавствима, као једини начин за решење оваквога односа, а одлука, акт, исправа, којима се извршни наслов на основу кога је дозвољено и проведено извршење проглашује, у целини или делимиче, неправилним и непуноважним, могла је само да послужи као сигуран и потпун доказ о чињеници недугованог, т. ј. само да послужи за убрзање одлуке суда по тужби управљеној на повраћај недугованог. Међутим, придавање овако малог значаја одлуци, акту, исправи којима је извршни наслов проглашен, у целини или делимиче, за неправилан и непуноважан, не може се ничим оправдати, утолико пре што они, како по начину њиховог издавања тако и по лицима која учествују у њиховом издавању, не пружају ништа мање објективних гаранција за исправност своје садржине него што то пружају сами извршни наслови. А њихова садржина, материјално, састоји се из захтева управљеног на успостављање извеснога стања које ће значити репарацију онога што је урађено по основу извршнога наслова који се овима мења одн. укида. Као такви, све ове одлуке, акти, исправе, претстављају садржински у сваком погледу извршне наслове, док се формално разликују од правих, номиналних извршних наслова, тако да се на основу њих може дозволити провођење извршења, и то извршења које ће имати за циљ репарацију ранијег извршења. А како се на овај начин не само врло много штеди у трошковима и омогућује овлашћеноме лицу, т. ј. ранијем извршенику, да у већој мери дође до непосредног задовољења, него врло често у опште омогућује да ово лице дође до накнаде за проузроковане му неправилности (посебно тиме што лице у чију је корист проведено извршење на основу неправилног и непуноважног извршног нас-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

лова, не би могло да отуђи ствари и вредности добивене извршењем), то је наше извршно право (¹), схватајући сасвим правилно правну природу и значај одлуке, акта, исправе којима се укида или мења извршни наслов на основу кога се води или је већ проведено извршење, признало ове за извршне, тачније против — извршне наслове, т. ј. унело је у наш извршни систем, као други начин, поред тужбе за повраћај недугованог, за отклањање целокупне ове закону неодговарајуће ситуације, и институцију против извршења, реегзекуције (§ 45 Ип.)

Противизвршење је, дакле, поступак извршења којим се жели, на основу исправе, акта, одлуке којима је укинута или преиначен извршни наслов, постићи репарација неправилног или сувишно проведеног извршења на основу сада укинутог или преиначеног извршног наслова. У самој ствари, то је једна врста извршења за коју, сем онога што је законом другачије изречно регулисано, вреди, посебно у погледу њеног провођења, тј. провођења противизвршења, све што и за редовно извршење. Отуда ћемо се ми овде задржати само на тим одступањима од општих правила, дакле само на посебностима, док у свему осталом упућујемо на излагања о извршењу у опште²).

1. — Противизвршење је, у принципу, допуштено у свима случајевима извршења, тј. без обзира на врсту средства извршења и објекат против кога је проведено прво, главно извршење. Тако, ако се извршење водило ради изручења извесне ствари, противизвршење ће се исто тако водити ради повраћаја, дакле опет изручења те исте одн. таквих ствари. Ако се оно водило ради наплате новчане тражбине, и противизвршење ће бити управљено на наплату новчане тражбине чији износ, што зависи од тога да ли је извршни наслов укинута или само измењен, може бити било једнак са износом тражбине ради које је провођено извршење, било мањи од овога. Ипак с обзиром. на временски размак који може да постоји између момента, проведеног извршења и момента започињања противизвршења, па према томе и с обзиром на промене које могу да наступе у погледу предмета који као такав има да буде објект противизвршења, закон поставља у овом погледу једно ограничење. Ако се захтев противизвршења не односи на новац или заменљиве ствари, а то ће бити у првом реду онда ако он гласи на изручење или давање неке незамењиве ствари, противизвршење се не може дозволити ако су у погледу предмета, који се имају вратити, настале такве битне стварне (на пр. у један златан прстен стављен, уз претходну прераду, врло скуп драги камен; ауто је тако преуређен да се ње-

(¹) Поводећи се у томе за системом мађарског права, који познаје ову институцију у §-у 40 свога извршног реда од 1881 одн. 1908 године. — В. James Goldschmidt: *Zivilprozessrecht*, Zweite Auflage, Berlin, 1932, S. 39; Dr. Franjo Goršič: *Tumač zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Zagreb, 1930, S. 168.

(²) Тако код противизвршења може бити обуставе, ограничења, одлагања поступка; инциденталних спорова; излучних, опозиционих и приговорних тужби; проказне заклетве; итд. Посебно и код противизвршења важе сви прописи о изручењима извесних објеката од извршења. О свему овоме, в. нашу књигу о Извршном праву, која ће изаћи из штампе септембра месеца ове године.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

гов изглед и вредност битно разликују од изгледа и вредности аута када је он одузет од извршеника) или правне промене (на пр. ствар у питању је дата у залогу или је продата и то тако да је треће лице, као савесно, стекло неповратно својину на њој — § 221 српског одн. § 367 аустр. грађ. законика³⁾, које тражни повраћај чине немогућим. Да ли постоји овај случај изузетка, има суд да утврди, по службеној дужности одн. по евентуалном приговору лица против кога се тражи противизвршење, и то у поступку који има да предузме ради издавања дозволе за противизвршење. Утврдили да такав случај постоји, суд ће закључком одбити предлог за дозволу противизвршења, а овлашћеном лицу, тј. лицу против кога је извршење проведено на основу укинутаг или преиначеног извршног наслова, припада право било да у редовном парничном поступку подигне тужбу за повратак датог а недугованог захтевајући повраћај ствари у питању у њиховом натуралном облику, било да поднесе тужбу за накнаду штете која му је причињена тиме што му се ствар не може да поврати у натуралном облику⁴⁾.

Противизвршење ће се дозволити онда када извршни наслов на основу кога је проведено извршење или обезбеђење (пошто се ова институција има аналогно применити и на све случајеве поступка обезбеђења, посебно на извршење ради претходног испуњења уз обезбеђење и на извршење ради обезбеђења) буде укинута или преиначен, тако да се као против-извршни наслов јавља одлука, акт, исправа којима се укида одн. преиначује ранији извршни наслов. (Наш закон предвиђа противизвршење још и у случају када је извршеник у току извршног поступка сам измирио захтев из извршног наслова а извршење је ипак проведено. Но тај ће случај у пракси бити врло редак, пошто ће извршеник чим сам задовољи захтев тражиоца извршења захтевати да се извршење обустави — § 39 Ип.). То је најчешће правоснажна судска одлука (исто онако као што је и сам извршни наслов судска одлука) којом се извршни наслов укида, проглашује неваљаним или да је без дејства или којом се он само, у целини или делимице, преиначује, и до ње се долази зато што је, услед тужбе због ништавости (§ 623 Грпп.), дозволе повраћаја у пређашње стање (§ 210 Грпп.), тужбе за обнову поступка (§ 624 Грпп.), тужбе за поништај пресуде избраног суда (§ 691 Грпп.), ванредног правног лека у ванпарничном поступку⁵⁾, употребљеног редовног правног лека онда када је извршење или обезбеђење дозвољено и проведено и пре перфектности, формалне правоснажности судске одлуке, извршни наслов на основу кога је дозвољено извршење, стављен, у потпуности или само у погледу једног дела, ван дејства. Ипак, противизвршење се може

³⁾ В. Dr. Aleksije Bačmedjeli i Stevan Branković: *Komentar Zakona o izvršenju i obezbeđenju*, Stari Bečej, 1932, str. 120.

⁴⁾ Ова друга алтернатива ће доћи до примене увек и онда када је противизвршење у опште, с обзиром на природу извршења, немогуће (на пр. ако се извршење састојало у неком делу извршеника).

⁵⁾ В. нашу књигу: *Начела приватнога процеснога права*, Београд, Издавачко и књијарско предузеће Геце Кона А. Д., 1936, стр. 408-409.

дозволити не само на основу правоснажних судских одлука, него и на основу других аката и исправа којима се извршни наслов лишава свога дејства, но ти акти и исправе морају одговарати, по својој форми и начину постанка, извршном наслову, па да би се могли појављивати као против-извршни наслов (на пр. одлука административне власти којом се укида или преиначује — услед обнове поступка или услед укидања и мењања одлуке — ранија одлука која је послужила као извршни наслов у поступку судског извршења⁶⁾.

2. — Поступак за провођење противизвршења покреће се по предлогу ранијег извршеника одн. лице које се јавља као његов, универзални или партикуларни, правни сукцесор, чија сукцесија мора бити доказана јавним или јавно овереним исправама (§ 14 Ип.). Као извршеник јавља се у поступку противизвршења ранији тражилац извршења одн. лице које је његов, универзални или партикуларни, правни сукцесор (чија сукцесија мора бити исто тако доказана јавним или јавно овереним исправама — §14 Ип.), но овај други, т. ј. партикуларни сукцесор само тад и у толико у колико је по прописима материјалног права пуноважност његовог стицања, у опште или само у једном периоду времена, зависна од пуноважности стицања његовога претходника одн., у крајњој линији, ранијег тражиоца извршења. Сам предлог подноси се извршном суду, т. ј. суду који је провео извршење на основу укинутог или преиначеног извршног наслова и при томе је без значаја да ли је поступак главног извршења већ завршен или је још у току. У погледу облика предлога за дозволу противизвршења, у погледу, дакле, његове форме и садржине, важи све што и за предлог за дозволу извршења, тако да је његов захтев, петитум, управљен на „оно што му је на основу поменутог извршног наслова дато“, т. ј. било на наплату извесне новчане тражбине, било на остварење кога неновчаног захтева, било, најзад, на само обезбеђење којег од ових наслова (но у овом случају уз аналогну примену прописа из § 45 Ип.).

3. — Чим прими предлог за дозволу противизвршења, извршни ће суд предузети све потребне радње ради утврђења оправданости самога захтева (ст. 3 §-а 51 Ип.). Своју, пак, одлуку о томе предлогу он ће донети тек на основу претходне усмене расправе (ст. 1 §-а 51 Ип.) и та ће одлука гласити у смислу издавања или одбијања дозволе противизвршења⁷⁾. Том својом одлуком, која се доноси у виду закључка, извршни суд одлучује коначно о самом предлогу, тј. у колико је она позитивна суд њоме дозвољава противизвршење. Ипак, с обзиром да је лицу против кога је дозвољено противизвршење, дакле ранијем тражиоцу извршења, наложена дозвола противизвршења једна нова обавеза коју он можда не може моментално и одмах да

⁶⁾ У случају да се противизвршење захтева услед тога што је извршеник у току извршног поступка сам измирио захтев из извршног наслова, чињеница измирења мора бити констатована у облику јавне или приватне исправе.

⁷⁾ У колико суд изда дозволу за противизвршење, њен се обим не мора поклапати са захтевом тражиоца противизвршења, јер суд може удовољити овом захтеву само једним делом.

испуни, закон наређује да се пре него буде започето провођење противизвршења томе, лицу остави извршен рок у коме би овај могао извршити обавезу која му је наложена одлуком о противизвршењу како оно неби било излагано непотребним трошковима. У колико дакле, суд уважи предлог за дозволу противизвршења, он ће оставити ранијем тражиоцу извршења оно од онолико што је на основу укинутог или преиначеног извршног наслова примио, одлажући започињање провођења противизвршења док тај рок не прође. Сам закон одређује да тај рок има да износи петнаест дана, но суд може, по потреби конкретног случаја, тај рок скратити или продужити, а у колико он сам није ништа у својој одлуци одредио, има се сматрати да он износи петнаест дана. Протече ли тај рок без успеха, т. ј. не поврати ли ранији тражилац извршења тражиоцу противизвршења (т. ј. ранијем извршенику) оно што је на основу укинутог или преиначеног наслова примио (или што је овај примио као резултат извршног поступка и ако је био намирен од стране самог извршеника), суд ће, по предлогу тражиоца извршења, наредити провођење противизвршења⁸⁾, т. ј. издаће извршном органу, и то по могућству истом оном који је проводио извршење, налог да предузме извршне радње које су потребне ради задовољења захтева израженог у противизвршном наслову. У свему, пак, даљем важе општа правила о провођењу редовног извршења⁹⁾.

*Станојло М. Јоксић, судија Среског суда — Смедерево.

Питање рока за изјаву призива државног тужиоца на осуђујућу пресуду Среског суда

Призив се изјављује писменим поднеском или усмено у судски записник у законском року од три дана од дана објављивања пресуде или у истом року рачунајући од пријема пресуде ако она странка, која изјављује призив, није присуствовала објављивању — § 394 од II. к. п.

Државни тужилац, исто као и супсидијарни и приватни тужилац, овлашћен је, поред осталаг, и на изјаву правног лека на пресуде среских судова, биле оне осуђујуће или ослобађајуће.

По § 388 од. III. к. п. судови су дужни достављати државном тужиоцу све ослобађајуће пресуде за кривична дела која се гоне по службеној дужности. Према горњем законском пропису

⁸⁾ Наш закон говори о „дозволи противизвршења“, но то је погрешно, пошто је дозвола већ раније издата, а сад је само у питању њено провођење. Поводећи се за овим погрешним изражавањем законодавца, г. Горшић долази до закључака које ми не би могли примити за тачне. — В. Dr. Franjo Goršić: *op. cit.*, str. 170.

⁹⁾ О трошковима противизвршења, в. ст. 2 §-а 45 Ип.

осуђујуће пресуде за горе поменута дела суд не доставља државном тужиоцу и ако овај није присуствовао објављивању.

Према томе рок за изјаву призива државном тужиоцу у случају ослобађајућих пресуда Среских судова тече од дана доставе. У погледу осуђујућих пресуда, пошто достављање ових државном тужиоцу није предвиђено у § 388 од. III. к. п., то ни рок за правни лек по њима не може тећи од дана достављања, као што тече за ослобађајуће пресуде по § 394 од. II. к. п. Тај рок државном тужиоцу, који је у овоме случају изједначен са осталим странкама, тече од дана објављивања пресуде, без обзира да ли је државни тужилац присуствовао објављивању или не.

Природно је да ће државни тужилац због оваквих одредаба у највећем броју случајева изгубити могућност да на осуђујуће пресуде употреби правни лек. Но, стање није ни из далека тако зло, као што то изгледа на први поглед. Дела која се гоне по званичној дужности, а која суде Срески судови, незнатна су или бар мањег значаја. Ако је казна изречена, макар она била и мала, јавни интерес је углавном задовољен. Државно тужиоштво није у стању да води рачуна о свим изреченим пресудама код Среских судова. Због тога је наведеним прописима обезбеђена ефикасна контрола над ослобађајућим пресудама, где би јавни интерес могао да буде знатно више оштећен него код осуђујућих пресуда. Сем тога, кад се ради о важнијим случајевима, државни тужилац има могућности да, достављајући пријаву Среском суду на суђење, или сазнавши на који други начин да каква кривична пријава постоји, захтева да на претрес буде позван или тражи да му се по завршеном суђењу пресуда достави. На тај начин би државни тужилац сачувао законски рок за евентуалну изјаву призива.

Најзад, не треба заборавити да Закон о Државном Тужиоштву у § 1. од. II. предвиђа функцију вршиоца дужности државног тужиоца код Среских судова, као и да такав вршилац дужности државног тужиоца у извесним нашим покрајинама и постоји. Он присуствује претресима и у могућности је да изјављује правне лекове и на осуђујуће пресуде. Установљење ових органа код судова где данас не постоје може се очекивати. Дође ли до тога, ово ће питање само по себи бити решено.

Уз то, осуђујуће пресуде Среског суда, и поред оваквих прописа подлежу разматрању и њихове грешке бивају кориговане. То се врши на два начина:

1. Окружни суд, разматрајући осуђујућу пресуду, било да је државни тужилац уложио призив или не, мора да води рачуна о стварној надлежности. Искључено је, дакле, да би Срески суд пресудио једно тешко кривично дело, и да та пресуда постане правоснажна само због тога што није било призива државног тужиоца. Права окривљеника исто су тако заштићена и без призива државног тужиоца, јер суд о повреди материјалног закона на штету кривца води рачуна по службеној дужности. Искључено је да окривљеник, улажући призив на кривичну пресуду, извојује за себе повољнију одлуку призивног суда само због тога што нема призива државног тужиоца.

2. Најзад, државни тужилац добива позив одн. оправдање позива окривљеника на одговор тј. на давање противразлога, те разложима окривљениковим он може да противстави своје разлоге. Тако, да у позивној седници одн. на претресу, ако нема позива државног тужиоца, оно ни позив окривљеника не остаје без одговора. Државни тужилац, ако не даје свој позив, парира на позив окривљеника својим одговором.

Постоји и супротно мишљење. По њему рок за позив државног тужиоца и код осуђујућих пресуда тече од дана достављања одн. од дана када за ту пресуду државни тужилац сазна, пошто достављање није у закону предвиђено. Државни тужилац је изјављивао позив на осуђујуће пресуде на неколико месеци по објављивању истих, примивши списе ради давања противразлога по позиву окривљеника. У извесним случајевима државни тужилац је изјављивао позив чак и после тога рока, и то када му је Окружни суд као позивни, достављао списе у см. § 397 к. п. пре него што би изнео пресуду на одлучивање. Јасно је, међутим, да државном тужиоцу ни у једном ни у другом случају пресуде нису достављене ради изјаве правнога лека, већ у првом случају ради давања противразлога, а у другом случају ради припреме за позивну седницу.

Код овога гледишта, које нам не изгледа исправно, намећу се извесна питања. Прво, када државном тужиоцу почиње и када се завршава рок за изјаву позива на осуђујуће пресуде Среских судова. Тај се моменат мора знати. У противном, никада се за једну осуђујућу пресуду не би могло знати да ли је правоснажна или не. Државни тужилац би у свако доба када му списи, који нису били код њега, дођу под руку, могао да изјави позив у року од три дана. Друго је питање, шта ће бити са оним пресудама где и окривљеник није изјавио позив, па списи никако не иду државном тужиоцу, јер му суд осуђујуће пресуде не доставља. Да ли су и када те пресуде правоснажне? По горњем мишљењу изгледало би да нису никада, јер кривични списи, било којим поводом, могу доћи државном тужиоцу, а он, изгледа може увек за три дана по пријему истих изјавити позив на пресуду.

Пракса по овом питању није уједначена. Она не може ни да буде уједначена. Наш нови кривични поступак је двостепени поступак. Кривична пресуда Среског суда не може да оде даље од Окружног суда. Гледишта појединих Окружних судова разликују се потпуно. У једном истом Окружном суду мишљења се мењају и то тако да се дешавају случајеви да у току од три месеца буду донете једногласно две потпуно контрадикторне одлуке по једном истом случају. Наиме:

По кривизи М. Р. због дела из § 383 к.з. Срески суд у В. О. донео је пресуду КПС 322/35 на дан 7. фебруара 1936 г. којом је осудио окр. М. Р. на 300 дин. новчане казне. Окривљеник је на пресуду изјавио и оправдао благовремено позив. Суд је доставио све списе државном тужиоцу у С. ради давања про-

тивразлога тек 10. јуна 1936 г. и државни тужилац је под КНС 770/35 на дан 11. јуна 1936 г. вратио списе Среском суду са изјављеним призивом на поменути пресуду. Суд је узео да је призив државног тужиоца благовремен и други примерак истога доставио окривљенику на противразлоге. Најзад је, по протеклом року за противразлоге, доставио све списе Окружном суду у С. ради доношења одлуке по призивима окривљеника и државног тужиоца. Окружни суд у С. у својој призивној седници од 20. новембра 1936 г. под КНР 387/36 једногласно донео је пресуду, којом је призив државног тужиоца по службеној дужности одбацио као неблаговремен у см. § 394 од. II. у в. § 388 од. III. к. п. са разлога: „Пресуда је изречена и објављена 7. фебруара 1936 г. Државни тужилац није присуствовао објављивању, а није тражио ни да му се пресуда достави. Првостепени суд по службеној дужности није му доставио пресуду, јер се овде ради о осуђујућој пресуди, па достављање није обавезно. Рок за призив износи три дана и тече од дана објављивања или доставе пресуде. Овде доставе нема, па се рок мора рачунати од дана објављивања. Државни тужилац је међутим призив изјавио тек 11. јуна 1936 г., дакле неблаговремено“.

Други је случај био следећи:

По кривици Р. Н. због дела из § 182 к. з. Срески суд у С. донео је пресуду КПС 166/35 на дан 12. октобра 1936 г. којом је осудио окрив. Р. Н. на 7 дана затвора условно за годину дана. Окривљеник је благовремено изјавио и оправдао призив на пресуду. Суд је све списе доставио државном тужиоцу у С. ради давања противразлога. Истога дана тј. 5. јануара 1937 г. државни тужилац је вратио списе Среском суду наводећи да неће давати противразлоге, већ изјављује призив на пресуду. Срески суд је решењем својим од 11. јануара 1937 год. одбацио призив државног тужиоца као неблаговремен.

На ово решење Среског суда државни тужилац је изјавио жалбу под КНС 1677 од 13. јануара 1937 г. наводећи да му поменута пресуда раније није била позната, те да му рок тече од дана достављене му пресуде и сматра да је његов призив благовремен у см. § 394 од. II. к. п.

Окружни суд у С. решењем својим под КЖ 7/37 од 25. јануара 1937 г. опет једногласно поништио је решење Среског суда од 11. јануара 1937 г. којим је био одбачен призив државног тужиоца као неблаговремен, са овим образложењем: „Из списка горње кривице види се да је државно тужиоштво у С. списе примило 4. јануара 1937 г. а да је призив изјавило и оправдало 5. јануара 1937 г., дакле у законом року.“

Навод прв. суда у нападнутом решењу да је призив неблаговремен, јер је пресуда проглашена 12. октобра 1936 г. и да од тога дана тече рок за све странке па и за државног тужиоца неумесан је, јер по § 394 од. II. к. п. рок за државног тужиоца почиње тећи од дана доставе пресуде“.

С обзиром на овако разнолике, боље рећи контрадикторне одлуке судова, а у интересу доброг правосуђа и даље једно-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

образне судске праксе, неопходно је начелно решити ово питање. Једини пак пут за постизавање овога био би, да државни тужилац коме би призив од Окружног суда као последње инстанце био одбачен као неблаговремен, постави захтев за заштиту закона, којим би се дефинитивно одобрило једно од два горе изложена супротна гледишта.

Мил. С. Зимоњић, суд. припр. Окружног суда за град Београд.

Неколико спорних питања у претходном кривичном поступку

Ко је надлежан за обуставу извиђаја?

Да ли има места жалби од стране приватног учесника односно приватног тужиоца на решење суда о обустави извиђаја?

Да ли има места жалби од стране осумњиченог на решење суда о томе: да има места продужењу извиђаја?

I.

Мали је број питања из претходног кривичног поступка, која се у судској пракси различито не тумаче. Од колике је ово штете за само правилно решавање кривично правних спорова није потребно наглашавати. На претходном се поступку, готово, заснива и коначна одлука суда. Започињајем претходног кривичног поступка појединац први пут долази у додир са судом. Од правилног поступања и решења питања у претходном поступку зависи да ли ће извесно лице постати странком у кривичном поступку: тужилац, као и онај противу кога треба да тече кривични поступак. Претходни поступак почиње извиђајима. У овој фази поступка још се поступак не води противу тачно одређеног кривца због одређеног кривичног дела. Још се испитује: да ли постоји дело, које је у кривичном закону као противправно предвиђено и ко је кривац.

Државни тужилац по § 44 к. с. п. мора у сваком случају, када је кривично дело учињено, да покрене кривично поступање, осим ако дело, које је предмет кривичног поступања, по његовој оцени није кривично дело, или када нема доказа потребних за успешно вођење кривичног поступка.

Државни тужилац може одбацили пријаву по пријему без даљих извиђаја или по извршењу ових. У оба случаја дужан је да о томе обавести оштећеника.

На овом месту да напоменем, да државно тужиоштво за град Београд практикује: да обавештава пријавиоца без обзира да ли је он оштећеник или не, услед чега се стварају излишни послови, јер обично пријавилац — и ако није оштећеник — преузима кривични поступак. Његовом се преузимању обично противу истражни судија о чему доноси решење кривично веће, противу кога има места жалби Апелационом суду.

Није потребно наглашавати колико лице, противу кога се овај поступак води, морално и материјално трпи све док се у последњој инстанцији не реши питање изазвано погрешном праксом државног тужиоштва.

Дакле, кад државни тужилац одбаци пријаву за дела, која се гоне по службеној дужности, приватни учесник-оштећеник, који се придружио кривичном поступку ради остварења свога приватно правног потраживања — може у року од осам дана, рачунајући од дана пријема решења државног тужиоца о одбачају пријаве, сам покренути кривично поступање.

Извиђаје, који се воде по предлогу државног тужиоца истражни судија не може обуставити а што се види из наређења § 92 од. 1 к. с. п. по коме државни тужилац има право захтевати да истражни судија, срески судија или полицијска власт предузме извиђај ради добављања потребних доказа, да би се започело кривично поступање против извесних лица или да се пријава одбаци.

Кад државни тужилац одбаци пријаву по којој су вођени извиђаји он извиђајне списе на основу § 96 к. с. п. шаље истражном судији или среском суду, према томе ко му је извиђајне списе послао. Према истом обуставља даљи извиђај. А пријава по којој нису вођени извиђаји задржава се у архиви Државног тужиоштва, а суду се доставља кад то овај захтева, што бива онда кад приватни учесник преузме гоњење по одбаченој пријави.

Сад долазимо на постављено питање: *Ко може обуставити извиђај?*

У § 96 к. с. п. говори се о томе: да кад државни тужилац одбаци пријаву по којој су вођени извиђаји, истражни судија или судија среског суда обуставиће даље извиђаје. Шта ово значи? — да ли истражни судија или судија среског суда извиђаје обуставља решењем и да ли противу истог има места жалби? У овом случају истражни судија односно судија среског суда обуставља даље извиђаје, јер одустанком државног тужиоца од даљег гоњења недостаје овлашћено лице по чијем би предлогу истражни судија односно судија среског суда даље водио извиђаје. На пр. — при одбачају пријаве од стране Државног тужиоца, истражни судија не може извиђаје обуставити, са разлога: да у конкретном случају нема кривичног дела, нема доказа или из којих других материјално правних разлога, јер би на тај начин унапред решио питање, у случају да приватни учесник предузме гоњење, пошто би прихватањем захтева за гоњење и продужавањем извиђаја у конкретном случају, дошао у контрадикцију са донетим решењем о обустави извиђаја. Противу решења истражног судија о обустави извиђаја — кад Државни тужилац одбаци пријаву — нема места жалби а приватни учесник може учинити захтев код суда: да се извиђаји продуже. Кад приватни учесник учини захтев код суда: да се извиђаји продуже, истражни судија одлучује: да ли има места продужењу кривичног поступка или не. У случају да прими предлог приватног учесника или приватног тужиоца о продужењу извиђаја, онда ће се кривични поступак наставити и кривични поступак је преузет без икаквог одобрења вишег суда. Ако пак, истражни судија не прими предлог при-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

ватног учесника односно приватног тужиоца за продужење извиђаја, мора затражити одлуку суда — већа тројице, који своје решење доносе по саслушању истражног судије и Државног тужиоца.

Сад се поставља питање: да ли на ово решење већа о обустави извиђаја приватни тужилац односно приватни учесник има право жалбе Апелационом суду.

По овом питању коментатори се не слажу а доследно томе судска пракса је колебаљива.

Да би одговор на постављена питања био што јаснији изнећу прописе кривичног поступка, који говоре о обустави извиђаја:

§ 51 од. II к. с. п. .... „*приватни тужилац* у остављеном му року подиже оптужницу и заступа је на главном претресу, а од ње у свако доба може одустати. Ако у остављеном року не подигне оптужницу или не дође на главни претрес или на овоме не стави коначан предлог, сматра се да је одустао од гоњења...“

§ 53 од. III к. с. п. „*ако приватни учесник* у овом остављеном року не предузме гоњење или по свршеним извиђајима или истрази не подигне оптужницу или ако од ове одустане, суд *обуставља кривично поступање*...“

§ 96 од. последњи к. с. п. .... „За обустављање извиђаја, у колико се тиче приватног тужиоца или приватног учесника, вреди *пропис* § 108 од. II к. с. п.“

§ 108 од. II к. с. п. .... „Ван овог случаја, а особито кад приватни учесник уместо Државног тужиоца или приватни тужилац предузме гоњење, а истражни судија не прими његов предлог за продужење поступка већ тражи одлуку суда може се истрага *обуставити само решењем суда*.“

Као што се види из наведених законских прописа извиђаји се могу обуставити само решењем суда, које доноси кривично веће у нејавној седници по саслушању истражног судије и државног тужиоца.

По питању: да ли приватни учесник или приватни тужилац има право жалбе Апелационом суду на решење већа о обустави извиђаја, коментатори се не слажу:

Др. Божидар Марковић мишљења је: да противу решења суда о обустави извиђаја има места жалби Апелационом суду а да то произлази из §§ 328 и 331 к. с. п. (*уџбеник судског кривичног поступка* — стр. 399).

Др. Мешод Доленц у својој књизи „Теорија Кривичног судског поступка Краљевине Југославије“ на страни 106 каже: да ако истражни судија не прими предлог приватног тужиоца односно приватног учесника за продужење извиђаја мора тражити одлуку суда т. ј. већа тројице, које решава и одлучује: да ли ће се кривични поступак обуставити. Затим текстуелно каже: „Против решења, којим се поступак обуставља има приватни учесник (као и приватни тужилац) право жалбе Апелационом суду“.

Др. Лав Хенигсберг исто тако коментаришући кривични поступак стоји на гледишту: да приватни учесник односно приватни тужилац има право жалбе на решење суда, којим се обустављају извиђаји.

Др. М. Чубински, који је учествовао у комисији за израду пројекта Закона о кривичном судском поступку, мишљења је: да приватни учесник односно приватни тужилац нема право жалбе на решење суда, којим се обустављају извиђаји, а то изводи из прописа § 96 од. пос. к. с. п. који се позива на од II § 108 к. с. п. а не и на одељак последњи истог зак. прописа, којим се даје право жалбе на решење суда о обустави истраге.

По овој ствари исцрпно је изнео и своје мишљење у „Правничком гласнику“ Др. Јован Катурић, који као и прва тројица заступа гледиште: да прив. учесник одн. приватни тужилац има право жалбе на решење суда, којим се обустављају извиђаји. Ово закључује тумачећи граматички и логички односне прописе, али ипак закључује:..... „мора се узети, будући да Закон такву жалбу не искључује, да је иста допуштена с обзиром на општи пропис I од. § 328 к. п. по коме је жалба допуштена против свих решења где она Законом није нарочито искључена“.

Ми пак мислимо, да приватни учесник односно приватни тужилац има право жалбе на решење суда о обустави извиђаја, али не са разлога: да он на ово решење има право жалбе, јер закон такву жалбу не искључује, већ да он има право жалбе према § 96 од. II к.с.п. а који пропис гласи: „За обуставу извиђаја, колико се тиче приватног тужиоца или приватног учесника, вреди пропис § 108 од. II к.с.п.“. То што овај пропис не каже: да за обуставу извиђаја вреди и одељак последњи § 108 к.с.п., којим се даје право жалбе на решење о обустави истраге, нема значаја. Одељак последњи § 108 к.с.п. је саставни део од. II § 108 к.с.п., јер он решава судбину решења донетог од стране суда тј. да ли се противу истог може војевати или не. Кад § 96 од. II к.с.п. каже: да за извиђаје вреди § 108 од. II к.с.п., то значи: да ће целокупан даљи поступак по донетом решењу на основу § 108 од. II к.с.п. вредети и за извиђаје, а одељак последњи § 108 к.с.п. регулише питање решења донетог по § 108 од. II к.с.п. а не и по одељку I истог законског прописа, па ће се исти одељак применити на сва решења донета у см. § 108 од. II к.с.п. Законодавац је у § 96 од. II к.с.п. рекао: да ће се за обуставу извиђаја применити § 108 од. II к.с.п., који је допуњен одељком последњим, јер да је законодавац хтео да искључи важност одељка последњег § 108 к.с.п. и за обуставу извиђаја он би то изрично рекао а не би допустио да се његова воља осујети § ом 328 к.с.п. по коме на сва решења суда има места жалби у колико закон исту не искључује. Као што смо видели то законик нигде није изрично забранио, па смо мишљења, да је законодавац био логичан кад у § 96 од. II к.с.п. није нарочито наглашавао, да за обуставу извиђаја важи и одељак последњи § 108 к.с.п. јер је он саставни део одељка другог истог законског прописа. За све оно што се регулише по одељку II § 108 к.с.п. мора вредети и одељак последњи истог законског прописа, па дакле и за обуставу извиђаја, јер по наређењу § 96 од. II к.с.п. за обуставу извиђаја вреди пропис § 108 од. II к.с.п.

Доследно нашем предњем гледишту, као логична последица излази: да према § 108 од. последњи к.с.п. противу решења

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNI.BE

суда, којим се *не обустављају извиђаји* нема места жалби Апелационом суду, јер то излази као а *contrario* из поменутог законског прописа, који гласи: „Противу решења суда, којим се обуставља истрага, може државни тужилац, приватни тужилац и приватни учесник као тужилац поднети жалбу Апелационом суду“. Пошто смо напред заступали гледиште: да је овај последњи одељак саставни део од. II § 108 к.с.п., који ражи и за обуставу извиђаја, то као закључак излази: *да противу решења суда: да се не обустављају извиђаји нема места жалби Апелационом суду.*

Да ли пак према мишљењу напред наведених коментатора: Др. Боже Марковића, Др. Метода Доленца, Др. Лава Хенигсберга и Др. Катурића, који заступају тезу: да противу решења суда о обустави извиђаја има места жалби Апелационом суду по општем пропису § 328 к.с.п. (који гласи: „У колико Закон не искључује могу се странке жалити...“), има места жалби *и на решење суда којим се не обустављају извиђаји*. Одговор би, заступајући њихово мишљење логички, био потврдан, јер законик није нигде искључио право жалбе на поменуто решење.

Дакле, као логична последица њиховог гледишта била би та: да има места жалби Апелационом суду на решење суда, којим се не обустављају извиђаји а да нема места жалби на решење суда, којим се не обуставља истрага, што је нелогично с обзиром да је истрага много важнији део кривичног поступања него извиђаји, јер се код истраге зна и кривац и кривично дело док код извиђаја није тај случај. Поред тога нелогично би било, да се истражном судији даје право да суверено одлучује: да ли има места продужењу кривичног поступка и кад он нађе: да има места, онда није потребно тражити решење од вишег суда, јер то законик не тражи, а не дати то право кривичном већу, у ком је случају већа сигурност за тачност решења, пошто овде одлучују три лица колегијално.

Сви коментатори, коментаришући односне законске прописе задржали су се само на томе: да ли има места жалби противу решења суда, којим се обустављају извиђаји а ни један се није дотакао питања: да ли има места жалби на решење суда којим се не обустављају извиђаји, јер доследно њиховом гледишту по првом питању морали су се дотаћи и овог другог питања, пошто је исто у логичној вези са првим.

II.

Како су поменушта питања расправљена у пракси?

Што се тиче питања о обустави извиђаја на основу §§ 51 од. II и 53 од. III к.с.п. пракса Окружног суда за град Београд ове законске прописе погрешно примењује, јер извиђаје решењем обуставља истражни судија и ако у § 53 од. III к.с.п. изрично стоји: „..... суд обуставља кривично поступање. И ако би се овоме могло приговорити: да се под речи „суд“ може подразумевати и истражни судија, ипак се у овом случају то не може узети, јер законодавац у глави о истрази и извиђајима нарочито наглашава, која решења доноси суд а која истражни судија.

По питању: права жалбе на решење суда: о обустави извиђаја пракса судова на подручју београдског Апелационог суда сагласна је у томе: да приватни учесник и приватни тужилац имају право жалбе на решење суда о обустави извиђаја Апелационом суду.

Из чланка Др. Јована Катурића „О обустави извиђаја“ оштампаног у „Правничком гласнику“ бр. 3 за мај и јуни 1937 године, види се: да је пракса судова на подручју новосадског Апелационог суда колебљива, па указује потребу начелне одлуке Касационог суда по овом питању.

Није нам познато каква је пракса на подручју новосадског Апелационог суда по питању: да ли се осумњичени може жалити на решење суда о томе да има места продужењу извиђаја.

Како смо напред навели, наши коментатори ово питање нису додирнули па ми није познато како мишљење по овој ствари имају, изузев изведених логичких закључака из њиховог мишљења по питању права жалбе на решење суда о обустави извиђаја, а које смо закључке напред навели.

Пракса пак београдског Апелационог суда у једном конкретном случају стала је на гледиште: *да осумњичени има право жалбе на решење суда, којим суд налази да има места продужењу извиђаја.*

Окружни суд за град Београд стао је на гледиште: да противу решења суда, којим се налази: да има места продужењу извиђаја, нема места жалби Апелационом суду. У таквим случајевима веће и не доноси формално решење већ акта враћа истражном судији с напоменом: да веће налази: да има места продужењу извиђаја по захтеву приватног учесника односно приватног тужиоца. О овој својој одлуци суд не обавештава нити приватног тужиоца одн. приватног учесника нити осумњиченог. Али у једном конкретном случају суд је донео решење: да по кривичној пријави приватног учесника, коју је државни тужилац одбацио, за извесна кривична дела нема места продужењу извиђаја а за извесна има. Решење је достављено приватном учеснику и осумњиченом. Приватни учесник је изјавио жалбу на решење суда у колико се истим обустављају извиђаји а осумњичени у колико је суд истим нашао: да има места продужењу извиђаја. Апелациони суд у Београду решавајући по овим жалбама, жалбу осумњиченог је уважио а жалбу приватног учесника као неосновану одбацио. Дакле, противу осумњиченог извиђаје по свим делима обуставио је Апелациони суд и ако је Окружни суд нашао: да за извесна дела има места продужењу извиђаја.

Примењујући на овај конкретан случај мишљење коментатора по питању права жалбе на решење суда о обустави извиђаја, решење Апелационог суда било би правилно и на закону основано, јер закон, као и на решење о обустави извиђаја, не искључује право жалбе ни на решење суда: *да има места продужењу извиђаја.*

Према нашем мишљењу решење Апелационог суда било би незаконито у колико је решавао по жалби осумњиченог, јер смо

мишљења: да осумњичени нема права жалбе на решење суда: да има места продужењу извиђаја, па је Апелациони суд жалбу осумњиченог требао да одбаци као недопуштену. За овако наше мишљење дали смо разлоге.

Услед оваког неједнаког поступања судова указује се потреба начелне одлуке Касационог суда како по питању: да ли има места жалби на решење суда о обустави извиђаја, тако и по питању: да ли се осумњичени може жалити на решење суда: да има места продужењу извиђаја.

СУДСКА ПРАКСА

Из праксе Апелационог суда у Новом Саду.

Г. Бранко Јевремовић, судија Апелационог суда у Н. Саду доставио нам је три одлуке из приватно — правне области, које објављујемо као што смо и раније одлуке објавили (в. Б р а н и ч за фебруар, март, мај и јуни 1937. год.).

26.— *Чиновнику се не може признати добро владање као олакшавна околност.* (Кппа 60/36 од 29 маја 1936 год.).

Окружни суд у Н. С. пресудом својом бр. Кзп. 427/34 од 28. јануара 1936. г. прогласио је кривим М. С.:

1) што је у међувремену од фебруара месеца 1932. год. до марта месеца 1934. г. у Ч. као општински подбележник убио од пореских обвезника општине Ч. бановински порез и кулук (откупнина личног рада) па од убрате своте за 1932 г. 13.735 дин. и за 1933. г. 14.600'45 дин. није послао Кр. Банској Управи у Н. С. већ је ове своте у укупном износу 28.335'45 дин. противправно присвојио, чиме је учинио злочин утаје означен у § 319 к. з. квалификован у § 319 од 1. к. з.

2) што је неустановљеног дана и месеца 1932 г. као општински подбележник у Ч., узео из благајне општине Ч. 4000 дин. ради исплате пореских књижица, које је продавао пореским обвезницима а добивени новац није благајни општинској предао, већ је своту од 3.365 дин. себи противправно присвојио, чиме је починио злочин утаје означен и квалификован по § 319 од 1. к. з.

По § 280 к. п. ослобођа се од оптужбе што је у циљу да се не открије дело под I заводио у пореским књижицама обвезника примљене дужне своте, а није их спровео кроз општинске рачунске књиге, дакле да је као јавни службеник ставио у службени спис штогод неистинито у намери да на овај начин себи прибави против—правну имовинску корист, чиме би починио злочин из § 397 од 2. к. з.

По §-у 276 к. з. оптужба се одбија, да је неустановљеног дана и месеца 1932. г. у Ч. примио од више лица новац ради истављања молби за обртнице, и то од М. М. 316 дин., III. Ј. 325 дин., А. Ј. 314 дин., Л. С. 296 дин. Л. Ј. 316 дин. и Т. Ј. 316 дин. а молбе им није написао и поднео, примљене своте да је себи противправно присвојио, чиме би починио преступ означен и квалификован у § 318. к. з.

Па га суд због ових дела под I и II осуђује и то за дело под I по § 319 од 1. к. з. применом § 71 бр. 4. к. з. на казну строгог затвора у трајању 8 месеци; а за дело под II по § 319 од 1. к. з. применом § 71 бр. 4. к. з. са шест месеци затвора, а у смислу §§ 62 к. з. и 286 к. п. изриче укушну казну строгог затвора у трајању дванаест месеци, а по § 46 к. з. на губитак часних права за време од две године и т. д.

До овакве пресуде дошао је првостепени суд на основу доказног поступка, признањем оптуженог као и исказа сведока В. С., суд је стекао уверење, да је оптужени починио I и II дело, зашто га кривим прогласио: Приликом одмеравања казне по овим делима, признао му је као олакшавне околности, признање, добро владање, тешке материјалне прилике обзиром на оптерећеност породицом, јер је и малу плату неуредно примао па му је применио § 71 бр. 4 к.з. па у смислу § 62 к. з. и § 287 к. п. изрекао казну као у диспозитиву.

У погледу дела под III нашао је да је то супсумирано у I делу, па га је ослободио оптужбе а по делу под IV нашао да нема предлога те је оптужбу одбио.

По призиву државног тужиоца, оптуженог и браниоца му Апелациони суд у Новом Саду донео је ову пресуду.

Апелациони суд призив државног тужиоца, оптуженог С. М. и браниоца му одбија и првостепену пресуду у нападнутим деловима одобрава а са доле наведених разлога.

Против првостепене пресуде зборног суда уложили су у законитом року призив:

- 1) државни тужилац, због примене § 71 тач. 4. к. з.
- 2) оптужени и бранилац му, због строго одмерене казне.

Апелациони суд, поступајући у смислу § 334 од 3. к. с. п. ограничио се је само на тачке које се призивима побијају, па је нашао, усвајајући олакшавне околности установљене по првостепеном суду, изузев доброг владања, које му се не може као олакшица признати, што је дело учинио као чиновник, дакле као лице коме добро владање не може да се узме као олакшица, — да је првостепени суд правилно поступио када је приликом одмеравања казне применио § 71 бр. 4. к. з., јер признате олакшице оправдавају примену овог законског прописа, као и да је са овом применом по првостепеном суду одмерена казна у сразмери са тежином кривичног дела кривоцом оптуженог, услед чега је, у смислу § 333 од 5. к. с. п. и § 334 од 2. к. с. п., ваљало у седници одбити призиве државног тужиоца, оптуженог и браниоца му и првостепену пресуду у нападнутим деловима одобрити.

27.— Правни лек новог браниоца оптужених уложен у законом року недопуштен је, ико су оптужени и ранији бранилац по објављивању првостепене пресуде изјавили да су пресудом задовољни. (Кпна 48/37 од 30. марта 1937. год.)

Окружни суд у Б. Ц. прогласио је кривим опт. Д. С. и Д. М. и то: I. Д. С. што је 26 јула 1935. г. из виле у винограду оштећеног Б. Г. која се налази у В., отворио врата од виле кључем за који је знао где се налази, затим ушао у собу, одакле је без знања и приволе оштећеног за себе бесправно присвојио један никлени сат марке „зенит“ у нади да присвајањем овог сата прибави себи противправну имовинску корист чиме је починио дело из § 316 тач. 1. к. з.

II — Д. М. што је истом приликом помогао опт. Д. С. у извршењу горе поменутог дела на тај начин, што је за време извршења дела од стране опт. Д. С. пред означеном вилем чувала стражу чиме починила дело из § 316 тач. 1. у в. § 34 од 3. к. з.

Стога их Окр. Суд као зборни осуђује и то опт. Д. С. на основу § 316 тач. 1. к. з. применом §§ 70 и 71 тач. 4. к. з. са 5 месеци строгог затвора а опт. Д. М. рођ. М. на основу § 316 тач. 1. к. з. у в. § 34 од 4. к. з. применом §§ 70 и 71 тач. 4. к. з. са три месеца строгог затвора и т. д.

По објављивању ове пресуде, оптужени и њихов бранилац изјавили су, да су са пресудом задовољни. Након овога, у року од три дана оптужени су узели новог браниоца, који је у име њихово уложио призив.

По овоме је Апелациони суд у Н. С. донео решење:

Апелациони суд призив оптужених Д. С. и Д. М. и браниоца им на основу § 334 од 1. к. п. као недопуштен одбацује са доле наведених разлога.

Против првостепене пресуде зборног суда уложили су у законитом року призив оптужени и бранилац им.

Апелациони суд разматрајући списе установио је, да су по објављивању првостепене пресуде оптужени и бранилац им изјавили, да су са пресудом задовољни; након ове изјаве оптужени су узели новог браниоца, који је у њихово име поднео пре истека законског рока писмени призив. Међутим како су оптужени и ранији њихов бранилац изјавили, након проглашења пресуде, да су са истом задовољни, то се има сматрати да су се оптужени и бранилац им одрекли улагања правног лека, услед чега је накнадно уложени призив од стране новог браниоца у смислу §-а 334 од 1. к. п. недопуштен, па га је као такав ваљало у седници одмах и одбацити.

28.— Приватни учесник у смислу §-а 53 к. п. може само гоњење предузети код суда а не код Државног тужиоца у случају одбачаја кривичне пријаве од стране државног тужиоца. (Кпна бр. 135/36 од 28. јануара 1937. г.)

Приватни учесник Ј. Д. Г. Е. из Б. подигао је оптужницу противу Р. В. што је робу предату му у комисију према споразуму од априла 1935 г. а у вредности од дин. 18019 без дозволе прив. учесника употребио на подмирење свог

другог дуговања дозвољавајући, да се роба прив. учесника на дражби прода, те је злонамерно препустио, да извести прив. учесника о дражби, а у циљу да себи прибави на тај начин противправну имовинску корист чиме је починио преступ квалификован и кажњив по §§ 318 и 334 к. з.

По овој оптужници након одржаног јавног претреса Окружни су у С. као кривични инокосни суд пресудом бр. Кзп 940/1935 од 5 маја 1936. г. оптуженог Р. В. ослободио је од оптужбе на основу § 280 к. п. и обвезао прив. учесника на снашање трошкова кривичног поступка. Оснивајући своју пресуду на исказима сведока В. М. суд. извршитеља, да је оптужени приликом спровођења сврхе изјавио, да је роба комисиона, али на захтев оврховодитеља спроведена је оврха и роба на јавној дражби продата. Према томе је оптужени учинио све што је био дужан да учини, а није имао намеру да фирму било на који начин оштети.

Противу ове пресуде уложено је призив прив. учесник као тужилац 1) због повреде формалног закона из § 336 бр. 9. к. п. јер да првостепени суд изреченом пресудом није решио потпуно предмет оптужбе; 2) због ослобођења од оптужбе у сврху проглашења кривим, јер да има доказа, да је дело починио.

Апелациони суд у Новом Саду након одржаног јавног претреса донео је ову одлуку:

Апелациони суд првостепену пресуду на основу § 408 од. 2. к. п. по службеној дужности ништи због повреде материјалног закона из §-а 337 бр. 1. в. к. п. те оптужбу одбија на основу §-а 276 к. п.

Трошкове крив. поступка у смислу §-а 311. бр. 2. к. п. сноси приватни учесник Ј. са доле наведених разлога.

Апелациони суд разматрајући списе након одржаног претреса установио је да је прив. учесник као тужитељ Ј. Д. Г. Е. поднео крив. пријаву противу оптуженика Р. В. коју је државни тужилац одбадио решењем бр. КК. 1335/1935 а исто уручено прив. учеснику 20. новембра 1935. г. па обзиром на § 53 к. п. приватни учесник могао је преузети гоњење најкасније за 8 дана по уручењу а то је најкасније 28 новембра 1935. г. међутим је молба прив. учесника којом гоњење преузима предата суду тек 30. новембра 1935. г. и то преко држ. тужиоца у С. дакле закашњено.

Истина молба прив. учесника којом гоњење преузима примљена је код држ. тужиоца коме је погрешно упућена 28 новембра 1935. г. али није важно када је молба предата држ. тужиоцу него када је иста суду предата односно путем поште послата, јер се гоњење преузима код суда, а не код држ. тужиоца па је тај датум меродаван за рачунање рока.

Према изложеноме Апелациони суд је нашао, да у предметном случају нема захтева односно оптужбе овлашћеног тужиоца услед чега је првостепени суд нападнутом пресудом ослобођавајући оптуженика од оптужбе на основу §-а 280 к. п. т. ј. упуштајући се у мериторно решавање ствари починио повреде материјалног закона из §-а 337 бр. 1. в. к. п. на штету оптуженика услед чега је Апелациони суд морао првостепену пресуду на основу §-а 408 од. 2. к. п. по службеној дужности поништити због повреде материјалног закона из §-а 337 бр. 1. в. к. п. и оптужбу одбити на основу §-а 276 к. п. не упуштајући се у мериторно решавање призива. Остала расположења у пресуди оснивају се на у њој цитираним законским наређењима.

Синовица — односно унука умрлог деде има права наслеђа на половину заоставшине са стрицем, — по закону предшављања — § 396—399 грађ. зак.

Ђорђе, шећерџија у Немачкој (родом из Боровца срез Струга) умро је у Немачкој . . . а у Београду остала су му као заоставштина два повећа непокретна имања

Имађаше два сина: Александра и Михаила пунољетна. Михаило умро је 1904 г. Остала му јединица ћерка Ленка као наследница. У животу је Алекса син Ђорђе, а стриц Ленкин, сматрајући се, да је једини наследник заоставштине оца му Ђорђа, недајући Ленки ништа.

Образована је маса пок. Ђорђа. Као наследници пријавили су се: Алекса син Ђорђе, и Ленка, ћерка Михаилова, а сина Ђорђевог, по праву представљања § 399 грађ. зак. свог оца. Стриц јој није признао наслеђе на половину заоставштине Ђорђевог, те је упућен на редован спор, противу синовице Ленке, да докаже да она нема права наслеђа половине, по праву представљања.

Спор је поведен код надлежног окруж. суда за град Београд. Суд је стао

на гледиште, а које је и раније у много случајева правилно расправљено, а кога се држао и пок. Андра Ђорђевић проф. грађ. пр ва на универзитету, — те је донео пресуду под Бр. По. 865/35, да се тужилац Алекса одбије од тужења а Ленка да има права наслеђа на основу представљања свог оца, а брата тужиоца Алексе.

Апелациони Суд пресудом својом Бр. Р. 906/36 преиначио је првостепену пресуду и пресудио: Да тужилац Алекса има право наслеђа целокупне заоставштине пок. оца му Ђорђа.

Али Касациони Суд у Београду у свом III Одељењу примедбама од 5. VI 1936 г. Рев.Бр. 770. поништио је пресуду Апелац. Суда са разлога: „Апелациони Суд у својој пресуди налази: да по § 396. грађ. зак. мушки потомци оставиоци и искључују женске потомке, па према томе, и тужилац Алекса има право првенства према туженој Ленци, као мушки потомак, па како је тужена Ленка кћи пок. Мих. илз, сина оставиоцевог, који је умро пре свога оца, то би она при наслеђивању пок. Ђорђа имала права представљања свога оца пок. Михаила у смислу § 400 грађ. зак. и то тако, да свога деду пок. Ђорђа наслеђује по свом сопственом праву наслеђа и свог пок. оца представља само у погледу величине дела наследства. И да по схватању Апелац. Суда при представљању наслеђује је по свом сопственом праву, — то тужена Ленка и нема права наслеђа заоставштине пок. Ђорђа јер је као женског потомка искључује из наслеђа тужилац Алекса као мушки потомак § 396 грађ. зак.“.

Овакво је схватање Апелационог Суда погрешно, јер по § 399 грађ. зак. унучад мушка, без оца заоставша, при наслеђу представљају оца свога, и добијају њихов део, — т.ј. онолико, колико би он добио да је жив . . . и следствено томе, тужена Ленка, као унука пок. Ђорђа, представља свог оца, пок. Михаила, и ступа у сва права свога оца, пок. Михаила, пошто се одредба прописана § 399 грађ. зак. има тако разумети, да унучад мушка, т.ј. унучад од синова, имају право представљања свог оца; али како исти није оставио мушке деце, онда то право и женској деци припада, према чему синовица конкурише са стрицем у наслеђу „дедовине“.

Београдски Апелациони Суд није усвојио ове примедбе Кас. Суда, већ је поред ранијих разлога дао и следеће: „По § 399 грађ. зак. унучад мушка без оца заоставша при наследству представљају оца свога и добијају његов део, т.ј. онолико, колико би он добио, да је жив“.

Како је у конкретном случају тужена Ленка, као унука пок. Ђорђа, која представља свог оца Михаила, женско дете, а под изразом „унучад мушка“ имају се разумети само мушка унучад од сина, а не и женска унучад, — што и тужена Ленка, као женско дете, не може конкурисати у наслеђу имовине деде јој пок. Ђорђа са својим стрицем Алексом, као мушким пошомком, оставиоцима, пошто он као такав, искључује женског потомка из наслеђа“.

„Наш грађански закон, као и сваки закон, има своје побуде и своју садржину, а исто тако и форму и систем, кроз које та садржина долази до изражаја“.

1) Зашто је законодавац представио сина, унука, праунука и даље мушкарце по сину; довољно је познато одржавање славе, свеће, имена потомства, куће и т.д. с једне стране, и одржавање величине и непокретности имања с друге стране; све је ово промашено, ако се наслеђе преда женској деци или у опште женском потомству“.

„Исто тако није у природи нашег ни варошког, а још мање сеоског живља, да један отац више воли унуку, по сину, но рођену кћер“.

2) Што се тиче система и форме кроз које је проведена напред поменути под 1 — садржина и њене побуде, — јасно се види, да је по овом систему приоритет на страни сина, према кћери од раније умрлог сина, — односно брата.

Тако § 396 грађ. зак. говори о сину, о мушкарцима по сину; § 397 грађ. зак. говори шта ће бити са женском децом у случају § 396 грађ. зак.; и § 398 је безначајан и неоспоран, и онда долази § 399 који говори само о величини удела наследника по § 396 грађ. зак.

Тек иза свих ових случајева, кад нема места примени § 396, тач. 4—када нема мушке деце, но само женска деца, или женско потомство било у питању. И тада, са свим у природи, напред поменутих побуда, право репрезентације долази до изражаја, и даје женско потомство деци са кћерима и међу собом по праву представљања — § 400 гр. зак. „За то по мишљењу Апелац. Суда стриц искључује синовицу од раније умрлог сина, односно брата“.

Општа Седница Касац. Суда од 19 новем. 1936 г. Р. Бр. 770 — нашла је:

да стоје примедбе Ш већа Кас. Суда од 5.VI 1936 г. Рев. Бр. 770 а да против-разлози Апелационог Суда не стоје, те је на основу § 16. тач. 4. зак. о устрој. Кас. Суда вратио Апел. Суду предмет, да донесе нову пресуду.

И Апелациони суд, донео је своју пресуду у Ш свом већу од 25 фебруара о. г. Бр. 2346 којом одобрава пресуду Окр. суда за град Београд а *по којој Ленка на основу репрезентације наслеђује свог оца са стрицем.*

*

Предмет овог спора јасно и кратко је изложен, са резоновањима свих инстанција судова.

Али после овога и ми треба да дамо и свој суд, како у погледу резоновања Апелационог суда, тако и Касационог, а поглавито Окруж. суда за град Београд. Ми, као неутрални, само смо посматрачи и сада меримо.

Има већ педесет година, како се код судова у парничима водише истоветне битке: Да ли синовица по праву представљања — има права наслеђа са стрицем или не.

У извесна времена, и у извесним околностима — доношене су одлуке код судова, а нарочито виших и највишег:

„Синовица по праву представљања има права наслеђа на део свог умрлог оца“.

„Синовица по праву представљања, — нема права на наслеђе са стрицем“. Таквих контроверзних одлука код Касационог Суда а и нижих, у разним временима било је много.

Правни часописи: Бранич, Правда, Правнички Лист, Архив, Збирке Одлука Кас. Суда износили су све те контроверзне одлуке.

Услед тога настале су у животу зле и тешке последице.

Једним одлукама виших судова, „синовице“ су добиле наслеђа и постале имућне.

Друге синовице у истоветним случајевима, услед разног мишљења виших Судова, изгубиле су наслеђа и постале још веће сиротице.

Ишла је слика и мишљење јавно: „Судови или не раде право, или не знају. Вера се губила у Правду, јер за једног је било правде, а за другог не“.

Свему је томе крива незгодна стилизација — редакција §§ 396 — грађ. Законика: „Деца мушка умрлога и њихови мушки потомци“ . . . . .

§ 399: „Унучад мушка, без оца заоставша — при наследству представљају свог оца и добијају његов део. . . . .“

§ 400: „Ако нема мушке деце, но само би женске деце било. . . . .“ и т.д. Врло неспретан и незгодан израз: „деца мушка“, „унучад мушка“.

Пок. Хаџић-Светић, преводилац и редактор Срп. Грађ. Зак., још 1844 године, незгодне је израз дао.

Можда је била тенденција и његова и надлежних српских фактора да се тиме заштити целина и недељивост великих и јаких Шумадијских задруга. Хтело се, као и даљим прописима Грађ. законика што јаче осигурати задружно стање, име и традиција. Али су прилике и времена настали други. Градови су велики, многољудни, претежнији данас од села. По њима се све управља, суди и доносе нови закони.

Наш веома јак професор грађ. права на Беогр. Универзитету *Андра Ђорђевић* дуже времена држао нам је, још пре 4—5 деценија предавања о наслеђу, а нарочито §§ 395, 396, 7, 399 и 400 гр. зак. и наглашавао: „рђава и погрешна редакција: „унучад мушка“, „деца мушка...“ „Јер, говораше нам — „многи ће од правника а доцније судија погрешно тумачити: „унучад мушка“ да то морају бити мушкарци, а неће разумети ово: да то могу бити и женска деца од оца, који је дедин, или свог оца син.

Исто тако и израз: „деца мушка“ — не треба буквално и погрешно разумевати. Јер деца мушка, од оца, као наследници могу бити или мушкарци или женске.

Пок. Ђорђевић је ово веома научно и разгранато тумачио.

Али, ипак је доцније било рђавих тумачења код судова, тако да се развој судило, те су било од једне или друге парничне стране незгодне слике и мишљења падале на судове.

Ова данашња слика наведеног предмета износи одличан пример:

Први суд даје јако мишљење у пресуди.

Други суд повија се погрешним тумачењем: „унучад мушка“ деца мушка

заводећи се даље, као да и данас у Србији владају задруге и превентивне мере за одржање задруга.

Највиши пак Суд, држао се правилне теорије Андре Ђорђевића: рђава стилизација пом. параграфа

Касац. Суд није дозволио разна тумачења, која би уводила неправду и неповерење у правду.

Стев. Грубић,
адвокат.

У случају понављања кривичног поступка, на новом главном претресу, суд поступа и одлучује, не везујући се за подашке ранијег претреса, ниши за раније решење ствари.

Апелациони суд, по жалби, донео је решење Кжа 65/37 од 11 марта 1937 год. и допустио понављање кривичног поступка према осуђенику Ризвану Ј. који је био окончан извршном пресудом Апелационог суда...

Апелациони суд је дао следеће образложење:

Извршном пресудом Округног суда у О. Кзп. 279/35 од 29 авг. 1936 год. — сведоци Редеп и Ђерим, осуђени су на казну робије од по две године за дело кривоклетства из § 144/II к. з. које се састоји у томе, што су у кривичном предмету противу Ђ. З. и Ј. Ризвана, лажно сведочили да су, и то: први, да је видео када је осуђени Ризван пуцао на пок. Зејнулу, а други, у допуну, још и то, да је видео, када Ризван бежи са места догађаја.

Према томе, када је напред поменутом извршном пресудом Кзп. 279/35 којом су сведоци Редеп и Абдул, оглашени кривим и на казну осуђени, утврђено, да су осуђеног Ризвана као сведока лажно теретили, и када се из речене пресуде Апелац. суда види, да је суд одлуку своју о кривичној одговорности оптуженог засновао и на исказу и терећењу ових сведока, онда су самим тим испуњени услови из § 364 у в. § 367 к. п. за понављање поступка против осуђеног Ризвана.

Округни суд је на основу раније оптужнице наредио нови главни претрес и на истом, на дан 31 марта 1937 год. донео пресуду Кзп. 279/35: да се на основу од III § 371 к. п. потпуно поништи ранија пресуда Скопљанског апелационог суда у колико се односи на опт. Ризвана, којом је за дело из ст. 1 од 2 § 167к.з. кажњен са двадесет година робије и трајним губитком часних права и опт. Ризвана ослободио по § 280 к. п. од оптужбе.

Овакву пресуду је Округни суд донео са разлога:

... Међутим, како се из прочитане пресуде овога суда Кзп. 279/35 види, да су сведоци Редеп и Ђерим осуђени на казну робије од по две године за дело кривоклетства из § 144 к. з... из пресуде Апелационог суда бр. 2811 се види, да је суд одлуку о кривци оптуженог Ризвана засновао и на исказу и терећењу ових сведока, а из прочитаног лекарског увиђаја се види да је пок. Зејнула био израњављен на више места и да је у таквом тешком стању давао изјаве док се комисијским извештајем бр. 34 констатује да има основа подозрења да је достављена кошуљица зрна избачена из руске пушке, о револверу се не говори, те је доведен у сумњу исказ покојног Зејнуле, који је дао сведоку Живку Јовановићу, чији се исказ указује према томе без важности, то нема доказа да је оптуженик Ризван учинио дело изложено у диспозитиву ове пресуде, а на основу ових података главног претреса не може се одржати на снази ранија пресуда, па је на основу од. III § 371 к. п. требало поништити ранију пресуду Скопљанског апелационог суда од 7 јуна 1934 године бр. 2911 о осуди опт. Ризвана и изрећи ослобођавајућу пресуду по § 280 к. п. Исказ сведока Јовановића Живка, по оцени суда, без важности је и са разлога што он не сведочи о непосредним чињеницама при извршењу дела. Неуместан је навод да је суд морао поновити доказе изведене на ранијем претресу, пошто по од. II § 371 к. п. на новом главном претресу суд поступа и одлучује, не везујући се за податке ранијег претреса ни за раније решење ствари, а по § 274 к. п. о питању, има ли се или се нема која чињеница узети доказаном, одлучују судије по свом слободном уверењу, које су стекли на основу савесног претреса и оцене свих доказа изнесених на главном претресу и нису везани ни за каква доказна правила.

Државни тужилац изјавио је ревизију против пресуде Округног суда истичући повреду формалног закона из т. 5 и 6 § 336 к. п. Касациони суд решењем

Кр. бр. 797/1/37 од 1 јуна 1937 године одбацио је ревизију државног тужиоца као неосновану са разлога:

Државни тужилац у оправдању ревизије истиче повреду формалног закона из т. 5 § 336 к. п. у томе, што је суд одбио предлог, да се позову и преслушају сви сведоци који су саслушавани на ранијем претресу по кривци Ђазимовића Салије и Јусуфовића Ризвана, јер је оваква одлука суда у опречи са § 371 к. п. по коме нови главни претрес мора у свему одговарати ранијем глав. претресу, дакле да се има поновити цео доказни поступак. Даље наводи, да суд није образложио ову своју одлуку и поступак због чега је на поновном претресу саслушавао само сведока Јовановића и опт. Јусуфовића Ризвана.

Оцењујући ове ревизијске наводе, Касациони суд је нашао, да су неосновани, јер окружни суд, суди на основу слободног судијског уверења—§ 274 к.п. и када је нашао, да чињенице које би потврдили сведоци на које се позвао и предложио државни тужилац, а који су испитивани на ранијем главном претресу, — не би имале ник квог утицаја на стицање уверења о крив одговорности опт. Ризван, онд је био властан да предњи предлог одбије не вређајући тиме битна наређења закона, нити начела поступка о оптужби. Касациони суд такође сматра да оваква одлука суда није у опречи ни са § 371 к. п. пошто по од. II овог прописа, на новом главном претресу, суд поступа и одлучује, не везујући се за податке ранијег претреса, нити за раније решење ствари, те је нетачно тврђење у ревизији да се мора поновити цео доказни поступак са ранијег главног претреса. Не стоји навод да суд своју одлуку није образложио; пошто се из нападнуте пресуде окружног суда противно утврђује. Државни тужилац, у ревизији истиче и повреду формалног закона из т. 6 § 336 к. п. у томе, што налази, да је одлука суда о одлучним чињеницама, нејасна, непотпуна и сама са собом у противречности. Тако, суд није дао разлоге на основу којих доказа је ст као уверење о невиности опт. Ризвана, када је исказ сведока Јовановића оценено као безвредностан а остале доказе није ни извидео, и сматра да суд није могао своје уверење о невиности овог оптуженика стећи само на порицању опт. Ризвана. По оцени овог навода, Касациони суд налази, да у конкретном случају нема места истицању горње повреде закона, јер је одлука суда о свим чињеницама од одлучујуће важности потпуна, јасна и довољно образложена, сходно §§ 292 и 293 к.п. нити пак у пресуди окружног суда има ма какве противречности. У погледу чињеница које ревизија истиче. Касациони суд налази да су исте довољно прецизиране, јер се из образложења нападнуте пресуде види, да је окружни суд, решавајући у поновном крив. поступку према опт. Јусуфовићу Ризвану своју одлуку о невиности опт. Ризвана базирао на околности, да су сведоци Реџеп Али и Ђерим Абдула пресудом истог суда Кзп. 279/35 осуђени на казну робије од по 2 год. за дело кривоклетства из § 144 к. з. наиме што су у крив. предмету Јусуфовића Реџепа и др. лажно сведочили, а на основу којих сведочких исказа је Апелациони суд засновао своју ранију одлуку о кривници оптужених. Како су пак на основу казивања ових сведока, као очевидача оптужени и оглашени кривим, а према напред наведеним, искази ових сведока били су лажни, то је окружни суд проводећи у новом поступку доказе по слободном уверењу нашао, да нема других доказа о кривичној одговорности опт. Ризвана, односно да остали докази, као исказ сведока Јовановића, не могу уверити суд о кривници опт. Ризвана па је образлажући ову своју одлуку и донео ослобођавајућу пресуду у погледу овог оптуженика. Супротно гледиште заступа г. др. Божидар Марковић у свом Уџбенику судског кривичног поступка, друго поправљено и допуњено издање. На страни 553 г. Марковић вели: Нови главни претрес је, дакле, нов и самосталан поступак, који тражи потпуну репродукцију ранијих доказа, а допушта и прибирање нових доказа.

Добривоје Дим. Бранковић,
претседник Окружног суда у Охриду.

Начелна одлука Опште Седнице Касационог суда о праву репрезентације при наслеђивању између усвојеника и усвојитеља.

Господину Министру Правде упућена је представка, у којој је наведено, да је Касациони суд у Београду у своме одељењу и Општој седници донео две, једну другој противне одлуке о томе: могу ли деца усвојеника, кад овај умре пре усвојитеља, наследити усвојитеља по праву репрезентације свога оца-усвојеника. На име, одлуком II одељења Касационог суда од 6-XI-1933 год. Бр. 6929 у спору Животе, малолетног сина Љубомира Миловановића, из Јагодине противу

Животија, сина пок. Милоша Матејића, бив. из Јагодине, због наслеђа, оснажена је пресуда Београдског Апелационог суда од 21-VI-1933 год. Бр. 4792 којом тууженом Животију, сину раније умрлог Милоша, — усвојеника усвојитеља Ђике, није признато право представљања свога оца Милошу у наслеђу усвојитеља Ђике. Одлуком пак Опште Седнице Касационог суда од 2-V-1935 год. Рев. Бр. 630 донетом по спору Јосифа Милана, пеш. наредника из Пожаревца противу Живке, удове Илије Мишића и др. због пречег права наслеђа, такво право деци умрлог усвојеника је признато. Због тога се у представи тражи да Господин Министар Правде од Касационог суда издејствује начелну одлуку Опште седнице по овоме питању у смислу § 16 закона о устројству Касационог суда.

Спроводићи ову представку Касационом суду, Господин Министар Правде писмом својим од 17-IV-1937 год. Бр. 37120 молио је да Касациони суд на основу § 16 тач. 1 Закона о своме устројству, донесе начелну одлуку по истакнутом питању.

По овоме тражењу Касациони суд у данашњој Општој Седници расмотрио је односне акте, па је претходно нашао, да има места доношењу Начелне одлуке по наведеном законском пропису, јер постоје две супротне одлуке о тумачењу и примени једног истог законског прописа — § 410. грађ. зак.: одлука II одељења од 6-XI-1933 год. Бр. 6929 и одлука Опште седнице Касационог суда од 2-V-1935 год. Рев. Бр. 630/34.

Прелазећи на главну ствар, Касациони суд је нашао:

Усвајањем туђе деце ствара се нарочито сродство, т. зв. цивилно-сродство. По грађанском законнику оно може бити тројако: потпуно усвојење, без икаквих услова или ограничено усвојење са извесним условима и најзад просто хранитељство, којим се не ствара никакво сродство. Прву врсту усвојења предвиђа § 138. грађ. зак. по коме се дете, усвојено без икаквих услова ограничења, равна рођеном детету и добија сва права, била она лична, уговорна или наследна, која и према својим рођеним родитељима има. Према томе при расправи правног питања, које је предмет ове одлуке, може доћи у обзир само овакав начин усвојења, јер тако усвојено дете добија, поред статусних, и наследна права својим пародитељима (поочима односно помајци).

Право наслеђа усвојеника према усвојитељу ближе је регулисано одредбом § 410. грађ. Зак. И ако је речени § 138. истог законика потпуно усвојеном детету признао и наследна права према усвојитељу, ипак је то законодавац поновио и у овом пропису т.ј. §-у 410. где се изриком вели, да „дете усвојено има право на наследство поочима или поматере своје“. Исти пропис даље регулисава наслеђивање усвојеника, кад овај умре после усвојитеља, дакле случај кад је усвојеник наследио усвојитеља, на после умро. Међутим ни у овом ни у ком другом законском пропису није предвиђен случај, кад усвојеник умре пре усвојитеља, а остави свога потомства. Да ли ће тада деца усвојеникова моћи, по праву репрезентације, представљајући свога оца — умрлог усвојеника — наследити усвојитеља, кога би иначе наследио усвојеник, да је у то време био жив?

Касациони суд налази, да се поменуто право деци умрлог усвојеника не може одрећи и ако о томе оскудева изрично законско наређење. Одредба § 410. грађ. зак. при решавању овога питања, мора се довести у везу са § 138. истог законика, и општим прописима о интестатском наслеђивању. На име, кад је законодавац у § 410. усвојенику признао право наследства према усвојитељу а у §-у 138. речено да усвојеном детету поред осталих, припадају и наследна права, која оно има према својим рођеним родитељима, онда се мора извести логички закључак, да у та наследна права усвојеникова долази и право репрезентације из § 399. грађ. зак. т.ј. да умрлог усвојеника представљају његова деца при наслеђу усвојитеља. Осим тога оваква солуција може се извести и из тога, што законодавац у § 410. грађ. зак. наређује, да умрлог усвојеника, који је наследио усвојитеља, а није оставио потомство, имају да наследе у целој заоставштини, па и оној, која му је припала у наслеђе од усвојитеља, потомци усвојитељеви, док би га иначе, да је оставио потомака, наследили ови по општим прописима о законском наслеђивању. Па, кад на тај начин, потомци усвојеникови могу наследити усвојитељево заоставшину преко свога оца, који је био жив у моменту смрти усвојитељевог, зашто им то право не признати и у оном случају, кад је усвојеник умро пре усвојитеља, по праву представљања свога умрлог оца? Најзад и коментатори аустриског Опште грађанског законика, као изворника, сматрају да деца умрлог усвојеника по § 755. истог Законика који одговара § 410. нашег Грађанског Законика, имају поменуто право репрезентације. Напред изнето становиште у решењу спорног питања, по нахођењу Каса-

ценовог суда, не противи се принципу, да уговор ствара права и обавезе, само за странке а не и за трећа лица, јер деца усвојеникова поменуто право репрезентације имају не по уговору о усвојењу, у чијем склапању нису ни учествовали, већ по сили самог закона. У прилог овога иде и та чињеница, што законодавац у § 410. грађ. зак. и поред горњег принципа, признаје у извесном случају право наслеђа потомцима усвојитељевим према умрлом усвојенику т.ј. кад овај не остави потомства, — и ако су ти потомци, у односу на уговор, трећа лица. Законодавац им тада даје право да наследе не само усвојитељево имовину, коју је умрли усвојеник био наследио од њега, него и оно што је овај сам стекао.

На основу свега изложеног, § 16. тач. 1. Закона о своме устројству и чл. 46. тач. 4. сл. д. Уводног закона за законик о поступку судском у грађанским парницама, Касациони суд по истакутом питању доноси следећу

НАЧЕЛНУ ОДЛУКУ:

Код пошпуног усвојење из § 138. Грађанског Законика потомци усвојеникови, кад он умре пре усвојишеља, имају право наслеђа према усвојишељу по праву представљања умрлог усвојеника.

Ова одлука обавезна је за већа и Општу Седницу Касационог суда.

Из Опште Седнице Касационог суда у Београду Рос. 2/37 од 17-VI-1937 г.

Тих. Ивановић,

секретар Касационог суда у Београду.

За пуноважности меничне обавезе неписменог лица меродавна је његова изјава воље потврђена потписима сведока, а не још и стављање својеручног крста по ед имена. (Одлука Опште седнице Касационог суда у Београду од 14 јуна 1937 год. Рев. 143).

Тужилачка страна правлајући тужбом одобрено забрану и прибелешку, преставила је суду, да јој тужена М. С. као акцептант и Ж. С. као издавалац, дугују за узету робу по меницама динара 16.555, — и тражила је да их суд осуди по кратком поступку.

Окружни суд у Смедереву решењем својим бр. 4761/931, осудио је дужника М. и Ж. да тужиоцу Р. плате спорни дуг.

Наследници пок. Ж. тражили су задржање решења од извршења наводећи да је Ж. умро и молили су да се нареди редовно суђење.

Окружни суд у Смедереву задржао је осудно решење од извршења и одредио рочиште за редовно суђење. На рочишту тужилачка страна навела је: да је обавеза туженог пок. Ж. доказана, јер је исти овластио свога сина туженог М. да га као неписменог на меницама потпише, што су и сведоци потписима својим на меницама потврдили.

Тужени М. навео је, да је вредност по меницама примио онда кад је био у заједници са оцем пок. Ж. Сматра да дуг треба да плате солидарно, јер су сви у кући живели заједно и радили.

Наследници туженог пок. Ж., навели су: да ничим није утврђено да је пок. Ж. на спорним меницама био правилно потписан, па према томе ни пуноважно обавезан; нити је пак утврђено да је пок. Ж. поред свога имена ставио крст, што је битан услов за пуноважност менице по § 80 т. 5. Тргов. закона, јер је меница строго формална исправа.

Окружни суд у Смедереву пресудом од 9 марта 1936 год. По — 380/34 осудио је тужену страну на плаћање тужбеног захтева, са разлога:

„По свршеном извиђању у смислу § 166 г. с. п., суд је нашао: да се тужбом тражи исплата меничног дуга — § 21 грађ. зак.

Тужилачка је страна за доказ својих навода поднела две менице у овереном препису на којима постоји потпис пок. Ж., као издаваоца менице.

Исказима испитаних сведока: Т. Д., С. О. и М. Т., чије је исказе суд у смислу §§ 213 и 214 гсп. ценио и веру им поклатио, утврђено је, да су они — сведоци били присутни, када је пок. Ж. као неписмен овластио свога сина туженог М. да га на спорним меницама као неписмена потпише. Према томе доказано је, да спорне менице садрже све потребне елементе из § 80 трг. зак. и да на истима постоји пуноважна обавеза пок. Ж.

Тужена страна оспорила је уредност потписа пок. Ж. на спорним меницама, што пок. Ж. као неписмен није ставио својом руком крст испред свога имена у смислу § 80 т. 5 трг. зак. Исказима горе наведених испитаних сведок

утврђено је, да је пок. Ж. овластио туженог М., да га на меницама потпише, а сведок О. потврдио је и то, да се пок. Ж. тада хватао за перо, што би требало да значи, да је том приликом ставио крст испред свога имена. Но и да пок. Ж. није ставио својом руком крст испред свога имена, то не би утицало на пуноважност његове обавезе, стављање овог крста не спада у ред оних елемената без којих не може бити менице, па ни пуноважне меничне обавезе издаваоца — § 81 трг. зак. Ово се најбоље види из § 92 трг. зак., по коме се пропису тражи да неписмени акцептант мора и крст ставити испред свога имена. Према томе било би неоправдано узети да нема менице, па ни меничне обавезе неписменог издаваоца ако испред свога имена није ставио крст, кад је пуноважна обавеза неписменог акцептанта и ако није ставио крст испред свога имена.

Даље је тужена страна навела, да је пок. Ж. као издавалац испао из меничне обавезе, јер о року исплате није подигнут менични протест, а акцептант је у о року био снабдевен са покрићем.

По § 146 трг. зак. издавалац испада из меничне обавезе само тада, ако докаже да је о року плаћања снабдео акцептанта са покрићем. У односу између издаваоца и акцептанта закон претпоставља да је то покриће дато чим акцептант стави свој пријем по меници, али када се појави спорно питање између изјавиоца и притежатеља менице, онда не важи ова законска претпоставка и издавалац је дужан да другим доказима докаже дато покриће — §§ 87 и 146 трг. зак.

За доказ о покрићу тужена страна понудила је главну заклетву. Околност о којој се нуди главна заклетва јесте од решавајуће важности, а заклетва се неби противила писменој исправи, пошто се односи на покриће које је изван садржине писмених исправа. Али по § 284 гсп. главна заклетва може се нудити у сопственом делу онога коме се нуди или у делу оних лица од којих парничар своје право доводи или пак за чија дела он одговара. У овом спору тужени, као правни претставници издаваоца менице нуде заклетву притежатељу менице, за доказ да је издавалац сн бдео акцептанта покрићем о року плаћања. Несумњиво је да се у овом спору тужилачка страна не појављује у свом делу, нити је у делу кога лица од кога своје право доводи. Питање о покрићу јесте дело издаваоца и акцептанта, те би се ово питање могло само између њих расправити главном заклетвом, а када се ово питање о покрићу покреће између издаваоца и притежатеља менице, онда се имају употребити друга доказна средства, а не главна заклетва. Стога суд сматра да се у овом случају главна заклетва не може употребити као доказ о покрићу. Па како приговор тужене стране о покрићу није доказан, то је пок. Ж. као издавалац менице остао у обавези и ако притежатељ менице није изискао протест због неисплате.

Неуместан је приговор тужене стране, да је пок. Ж. у времену издавања менице био земљорадник и да се као такав није могао менично обавезати, јер тужена страна ничим није доказала да је пок. Ж. у времену издавања спорних меница заиста био земљорадник.

То пак што је пок. Ж. на једној меници потписан са „Живани“ не утиче на обавезу тужене стране, јер су сведоци посведочили да је он овластио свога сина М. да га на обема меницама потпише, а поред тога ово се име у обичном говору изговара и на један и на други начин“.

По незадовољству тужене стране, Апелациони суд у Београду пресудом од 7 новембра 1936 год. Р. Бр. 3417 одобрио је пресуду окружног суда.

По жалби тужене стране, Касациони суд у Београду примедбама свога I грађ. већа од 2 априла 1937 год. Рев. 143, поништио је пресуду Апелационог суда са разлога:

„Погрешно апелациони суд налази, заједно са првостепеним судом, да стављање крста од стране неписменог издаваоца менице није по § 80 тач. 5 трг. зак. битан састојак менице, без кога меница не може постојати као таква, и да је довољно што је доказано сведошвом сведока да је пок. Ж. овластио свога сина да га на меници потпише. Напротив, из § 81 трг. зак. јасно излази да су сви услови побројани у § 80 трг. зак. па и онај услов о стављању крста поред имена својеручно од стране издатеља менице, — битни услови и да меница, која не испуњава ове услове није меница, нити има какве меничне обавезности. Стога је погрешно нахођње првостепеног суда да је за испуњавање услова и за овај битни састојак менице из тач. 5 § 80 трг. зак. довољно што је утврђено да је лице које је потписало неписменог издатеља имало његово овлашћење за ово потписивање. Напротив, недостатак својеручног крста поред имена издатеља

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБЛИОТЕКА

чини меницу неваљану по § 81 трг. зак., те је погрешно апелациони суд кад је одобрио пресуду првога суда.

Исто тако погрешно је првостепени суд своју пресуду изрекао и према туженику М. јер се из акта бр. 8907/32 о траженом задржању осудног решења од извршења види да тужник М. није ни тражио ово задржање, те је према њему осудно решење бр. 2428/32 постало извршно*.

Апелациони суд у Београду није усвојио примедбе Касационог суда, већ је у акту свом од 22 априла 1937 год. Р. Бр. 1064 изнео своје противразлоге, који гласе:

„За пуноважност менице као и сваке друге писмене исправе, потребна је изјава воље издаваоачеве. Правило је да та изјава буде учињена својеручним потписом. У колико је у питању неписмено лице, закон предвиђа само стављање крста од његова стране а његова изјава воље доказује се у главном својеручним потписом лица које је уз крст написало издаваоачево име, а нарочито потписима двојице сведока § 80 тач. 5 трг. зак. Опште је познато да у многим случајевима, па и код самих рочишта и при судским саслушањима, сам записничар стави крст и потпише дотично лице, а исто је тако познато да су у пракси чести случајеви да неписмени издавалац исправе само додирне руком перо, којим друго лице ставља крст и потписује га, што стоји и у конкретном случају.

Према изложеном Апелациони суд остаје при своме гледишту, да крст не мора бити стављен руком неписменог лица. Постоји наине једна битна разлика између својеручног потписа писмених лица и крста неписмених. Потпис је сложен знак и толико је изразито индивидуалан да га је у већини случајева врло тешко фалсификовати. Према том он има двоструко значење: њиме је симболично изражена воља потписника, а истовремено служи као доказ о истоветности потписника услед тешкоће фалсификовања. Значај крста међутим је симболичан. Он ни из далека није израз потписникове личности као што је својеручни потпис, а с друге стране врло се лако може фалсификовати, јер се не одликује неким нарочитим знацима, по којима би се могло распознати да ли је стављено од овог или оног лица.

Законодавац прописује да потпис неписменог лица у виду крста мора бити оверен потписима двојице писмених сведока, и то како у меничном тако и у општем грађанском праву, и то нарочито с тога да би се постигла што већа гаранција да би неписмени дужник знао на што се обавезује и да та исправа буде доказ о обавези — али у томе што ће дужник ставити сам крст испред свога имена написаног од другог или што ће се прихватити за парницу нема неке битне разлике у осигурању доказа да се је туженик обавезао по тој исправи.

При оваквом стању ствари, Апелациони суд остаје и даље на свом ранијем гледишту да је за пуноважност меничне обавезе неписменог лица меродавна његова изјава воље потврђена потписима сведока, а да је стављање крста чисто симболични поступак, који се може заменити и другим каквим симболом, нпр. додиривањем пера што је утврђено у конкретном случају*.

Касациони суд у својој општој седници од 14 јуна 1937 год. Рев. Бр. 143, одбацио је примедбе првог грађанског већа а усвојио противразлоге Апелационог суда у Београду и пресуду истог суда од 7 новембра 1936 год. Р. Бр. 341 оснажио.

Проуштање извођења доказа од стране првог суда није повреда прописа којим се регулише поступак, већ материјални недостатак; те се проуштене замерке од странака могу исцести и у поступку по правним лековима. (Закључак Касационог суда у Београду од 28 јануара 1937 год. Рек. 15).

У правној ствари тужиоца В. П. противу туженика Ф. П. због дуга, Срески суд за град Београд пресудом од 1 фебруара 1936 год. П. 7940/35 осудио је туженика на плаћање спорног дуга, са разлога:

„На основу проведене расправе и оцене свих доказа и навода у см. § 368 гр. п. п. суд је нашао:

Да је тужени на рочишту признао да је од тужиоца примио 5.000 дин. на зајам као и да ову суму није вратио па је у см. § 491 гр. п. п. осудио туженог на плаћање.

Приговор туженог да се је тужилац горњег свога потраживања одрекао стим да наплати 50% старалачке награде по маси Др. Матановића као пуномоћника одређеног староца, туженог Фил. П. и предлог да се ова потраживања компензирају, суд је одбио, — § 252 гр. п. п.—пошто налази да ова потраживања

не испуњавају услове из § 904 и 905 грађ. зак. јер противтрајбина туженог није ни јасна ни ликвидна.

Са изложеног сматрајући да би се извођењем осталих предложених доказа само одговорачи спор § 371 гр. п. п. суд је донео горњу пресуду оснивајући одлуку о трошковима на § 143 гр. п. п.“

По призиву туженика, Окружни суд за град Београд закључком од 14 септембра 1936 год. Пл. 339 укинуо је пресуду окружног суда, са разлога:

„Испитујући побијану пресуду Среског суда за град Београд у границама призивних предлога и призивних разлога — § 556 гр. п. п. а пазећи по службеној дужности да ли у пресуди или поступку Среског суда има какве ништавости, која је до сада остала неопажена — § 588 гр. п. п. призивни суд је нашао:

Да побијана пресуда не може по закону опстати, јер по оцени призивног суда, потребно је било извести доказ саслушањем странака и сведока, жене туженога Ф. које је доказе понудио тужени на усменој расправи од 1 фебруара 1936 год. ради утврђивања чињенице да ли је између њега и тужиоца постојао уговор о деоби старалачке награде, као и то да ли је се тужилац одрекао права наплате утужене суме, или не, за доказ чега се баш и позвао тужилац на сведока своју жену и саслушање странака под заклетвом.

Па како су ове чињенице важне по нахођењу призивног суда, за пресуђење овога спора, то призивни суд уважавајући призив укида побијану пресуду и правну ствар враћа првом суду да о њој поново расправља и донесе одлуку — § 590 тач. 2 и 3 гр. п. п.“

По рекурсу тужиоца, Касациони суд у Београду закључком од 28 јануара 1937 год. Рек. 15 потврдио је закључак Окружног суда са разлога:

„Испитујући закључак призивног суда у см. 620 гр. п. п. поводом рекурса тужиоца Касациони суд је нашао:

Не стоји рекурсни навод да је призивни суд својим закључком повредио пропис § 556 гр. п. п. тиме што је наредио допуну доказаног поступка, са разлога што је пуномоћник тужене стране на записнику пред првостепеним судом ставио замерку на закључак којим је првостепени суд одбио да се изведу докази саслушањем сведока и странака, што се види из расправног записника од 1 фебруара 1936 год. те је нетачан навод у рекурсу да тужени није ставио замерку противу закључка првога суда, па је према томе тужена страна имала право да у призивном писмену нападне и овај закључак првостепеног суда, те је призивни суд правилно поступио налазећи да има места допуни доказног поступка. Али баш и да тужени није ставио замерку противу поменутог закључка првост. суда, призивни је суд правилно поступио кад је наредио допуну доказног поступка, јер пропуштање извођења доказа од стране првога суда није повреда прописа којим се регулише поступак, — те да би странка била дужна да стави замерку ако хоће да задржи право на изјаву правног лека § 260 гр. п. п. — већ материјални недостатак, па се стога, и поред пропуштене замерке, може истаћи у поступку по правним лековима.

Што се тиче рекурсног навода о вредности и веродостојности исказа сведока, који се имају тек испитати, ово питање за моменат је без вредности, јер изведени доказ има тек да буде предмет оцене првостепеног суда § 368 гр. п. п.“

Застарелост, по § 928 б. од II грађ. зак. шече од дана ошказа пуномоћија само код несвршених послова, а не и код свршених. (Одлука Опште седнице Касационог суда у Београду од 17 јуна 1937 год. Рев. 1339/36).

Тужилац Б. В. у тужби својој претставио је, да га је тужена К. Д. ангажовала 1-VII-1926 год. да је заступа у спору против „Калорије“ ради наплате њеног потраживања у суми од 353. 616, 45, дин., и да му је у томе циљу издала пуномоћје.

Даље је навео, да је код надлежног суда тражио обезбеђење за целу суму коју је Трговачки суд решењем бр. 27345—27348 од 1 јуна 1926 год. одобрио. После обезбеђења добио је извршну судску пресуду. По овоме се поравнао са „Калоријом“ пред првостепеним судом за град Београд од 4-VI-1926 год. Бр. 27389, на ком је поравнању она признала ово дуговање.

Кад је „Калорија“ пала под стечај, тужена га је и даље молила да је заступа у стечају. Он је о ма трајбину пријавио у стечајну масу и суд је исту признао као обезбеђену. Међутим тужила је своје потраживање пренела на непознато лице и на протоколу код Трговачког Суда М. Бр. 4008/32 отказала да је даље заступа.

Како тужена неће да му плати хонорар, то је тужио тужиљу и тражио да је суд по правилнику о наградама адвокатским на подручју Београд. Апелач.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

суда да му плати 50.000 дин. за рад око обезбеђења, за добивени спор и за рад по стечају.

Тужена је у одговору свом и на рочиштима истакла ненадлежност суда с обзиром на пропис § 32 од. II зак. о адвокатима. Даље је истакла да је по предметима забране није заступао, јер је пуномоћје тужиоцу издато доцније, а решења о забрани су ранија. Поред тога навела је да је између њих висина награде била утврђена по писмену које се налази код тужиоца, о чему ће се допуно заклети. Најзад истиче да је тужба по § 928 грађ. зак. застарела, јер је од момента закљученог поравнања и одобрених забрана протекло више од године дана.

Молила је да се тужилац одбије од свог захтева.

Окружни суд за град Београд пресудом од 7 марта 1936 год. По 500/34/12 осудио је тужену на плаћање 25.000 дин. тужиоцу на име награде адвокатске, са разлога:

„По довољном извињању овога спора у смислу § 166 гр. п. п. суд је нашао:

Да је тужилац Б. Ј. заступао тужену К. Д. противу „Калорије“ а. д. из Београда око обезбеђења њене тражбине у износу од Дин. 353.614,45 а затим овај спор окончао поравнањем закљученим код овога суда под бр. 27389/26 и напоследку у стечајном поступку противу дужника тужиље ради признања и наплате њеног потраживања. Ово се доказује пуноважним исправама, приложеним уз тужбу, а ни међу странкама није спорно. Према овоме, тужена је дужна да плати тужиоцу награду за ове послове у износу од Дин. 25.000.— Како су то вештаци у свом мишљењу утврдили вредност потраживања на име награде тужиоца Ј. те ово мишљење и суд прихвата, §§ 251 и 260 гр. п. п.

Приговор тужене да је потраживање тужиоца застарело, неумесан је, јер послове које је предузео тужилац Б. за рачун тужене проистичу из једног истог основа ради обезбеђења и наплате једне исте њене тражбине, а те је послове он обавио на основу генералног пуномоћја по њиховом току, како је то било потребно, те застарелост у овоме случају наступа само од момента када му је отказала то пуномоћје у смислу § 928 б) г. з. а од тога времена до подизања тужбе није прошао рок од године дана предвиђен у овом законском пропису.

Такође је неумесан приговор тужене о ненадлежности овога суда, јер је овај суд надлежан за расправу спора и по месту њеног становања § 28 г. с. п. и по § 32 Закона о адвокатима, јер је пред овим судом спор био расправљен у првом степену односно ово је месни суд за спор тужиоца Ј. као адвоката. У осталом ово питање надлежности већ је расправљено ранијим пресудама овога и Апелационог суда а Касациони суд није у том погледу ништно пресуду.

Даље приговор тужене и доказ о томе да је она са тужиоцем уговорила награду, без вредности су у овоме спору; ово стога што су послови од стране тужиоца Ј. обављени под владом старог закона о адвокатима, по коме није било дозвољено уговарање између адвоката и странака у погледу награде. Осим тога, баш и када би се утврдило да је тужилац сам захтевао да му тужиља упути писмо које је приложено уз одговор на тужбу, нема никаквог доказа да је он по добијању тога писма као понуде на његову садржину дао пристанак, те и када би се могло уговорити, дотично писмено не би био никакав пуноважан доказ о уговору, а оно се још и не односи на све послове на рад по стечају. Најзад, ово писмо и када би могло бити уговора између тужиоца и тужене у смислу новог закона о адвокатима, не садржи све предвиђене елементе за ваљаност погодбе о адвокатској награди по § 27 закона о адвокатима.

Суд је ценно и све друге приговоре тужене стране, па је нашао да су они неосновани и без утицаја на одлуку по овоме спору.

Тужена страна као губећа у спору има се осудити и на накнаду плаћене таксе, вештачке дангубе и парничних трошкова по овоме спору—§ 98 г. с. п. и чл. Зак. о таксама §§ 31, 800 грађ. зак.*

По незадовољству тужене стране, Апелациони суд у Београду пресудом од 22 августа 1936 год. Р. Бр. 2242 одобрио је пресуду Окружног суда.

По жалби тужене стране, Касациони суд у Београду примедбама својим од 8 децембра 1936 год. Рев. 1339 поништио је пресуду Апелационог суда, са разлога:

„Када се према чињеничком стању утврђеном у овом спору види, да је тужилац Ј. тражио награду за послове у тужби изложене које је извршио као пуномоћник сада тужене К. у њеном спору противу „Калорије“ а. д. а које је завршио и то: поравнање закључено код Првостепеног суда за град Београд на дан 4 јуна 1926 год. послове по поднетом у тужби уверењу Београдског трго-

вачког суда од 18 маја 1932 год. М. бр. 6084 које је завршио и то посао под а) у току 1926 год. и посао под б) такође у 1926 год., а тужбу своју поднео тек 1 јуна 1932 год. — онда је суд погрешно применио пропис § 928 б) грађ. зак. и узео да застарелост потраживања тече од 18 марта 1932 год. као од дана показаног пуномоћја, већ је требао да цени застарелост од дана када су горе означени послови завршени. Застарелост од дана отказа пуномоћја узима се само код незавршених послова, а не и код свршених, као што је овде случај. Овако гледиште се базира на последњој алинеји § 928 б) грађ. зак. који пропис ставља пуномоћницима у дужност да и у несвршеним парницама траже награду за протеклих 5-пет година, што ако не узме, после тога рока наступа застарелост из т. 1 овог прописа. Према томе, у овој спорној ствари и да се стане на гледиште да послови у питању нису завршени ипак је тужиоцу право застарело према II одељку овог прописа, јер награду тражи по истеку пет година“.

Апелациони суд у Београду није усвојио примедбе Касационог суда већ је у акту свом Р. бр. 4088 од 20 јануара 1937 год. изнео следеће противразлоге:

„Пуномоћје се даје адвокату не само за вођење спорова или за закључење поравнања у или ван спора, већ се оно најчешће даје за обављање послова, за које наш грађ. закон не тражи специјално пуномоћје. Такав је случај и у овоме спору. Тужилац је добио најшире овлашћење да реализује потраживање своје властодавке. Он баш у овом случају никакав спор у ужем значењу речи није ни водио, јер су мање више сви, послови, које је вршио ванпарничне природе као забране, као средство обезбеђења, које је доцвије санкционисано поравнањем без формалне тужбе и спора и најзад пријавом и даљим радњама у стечају у циљу наплате потраживања.

Према оваквом стању овде и нема места примени прописа о застарелости парничног пуномоћја § 928 б) предвиђа вођење спора вођење парнице, које би се завршило било поравнањем било извршном пресудом. Са овим предметом то није случај, па према томе нема места ни примени § 928 б. став заврши, који такође говори о недовршеним парницама.

Зато апелациони суд сматра и даље, да се у овом случају може говорити само о случају одузетог пуномоћја, који је опште природе за све остале послове а не само за парнице.

Ако би се пак хтело овом изразу „по вођеној парници“ дати једно широко значење и рећи, да се то односи на све судске послове у ширем смислу речи, а не само на парници у ужем смислу речи — онда се све учињене радње имају сматрати као једна целина, а не двојити на обезбеђење, поравнање, наплата у стечају итд. пошто све ове радње претстављају једну целину са више фаза судског пословања које све теже парничном циљу — исплати. Према томе и застарелост би се имала опет ценити од последње радње пуномоћникове, без обзира које је врсте она била.

Према оваквом схватању Апелациони суд сматра да не може за последњи дан у који је пуномоћник обавио какав посао, узети дан у који је пуномоћник обавио какав посао, узео дан пријаве у стечај. Ово се разлога, што је пријава у стечај само почетна радња једног пуномоћника повериоачевог, а не завршна. Да је тако види се из исказа вештака, који су дали после прегледа акта стечаја и по којима је тужилац учествовао и у даљим радњама после пријаве поравнања, а напосе: „пријављивање тражбина која је призната као обезбеђење и рад у поверилачком одбору и ликвидације...“ чиме се несумњиво утврђује, да његова последња радња као пуномоћника није била 13-IX-26 год. како то налази Касациони суд.

Да је тужилац и на даље и после 13-IX-26 год. био пуномоћник тужилачке стране и као такав почињао да делује у заштиту интереса свога властодавца, — види се и из писма тужене стране од 9-IV-28 год. којим се позива „да учини све могуће потребне за вас мере за заштиту мојих интереса итд.“

Па чак и ако се и заступало гледиште Касационог суда да је последњи акт тужиоцев као заступника био 13-IX-26 год. онда је несумњиво и то, да је овим актом од 9-IV-28 год. тужена страна прекинула ток застарелости признавајући се властодавцем тужилачке стране, и позивањем да даљу заштиту акцију која самим тим, даје право тужиоцу на награду и по закону о адвокатима и по грађ. закону, а која се овом тужбом и тражи.

Са свих разлога Апелациони суд остаје при своме гледишту да застарелост у оваквим случајевима почиње тећи од дана када се пуномоћје одузме, а у противном случају тај рок може бити најранији од 9-IV-28 год. као дана писмена

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

тужене стране. Па како у конкретном случају нису протекле 5 година ни од дана последње радње у стечају, ни од дана последњег овлашћења властодавца а најмање од дана одузетог пуномоћја, — то је Апелациону суд и остао пресеоме становишту, да потраживање није застарело, и да је пресуда првостепене, нога суда умесна и на закону основана.⁴

Касациони суд у Београду у својој општој седници од 17 јуна 1937 год. РЕВ. 1339/36 одбацио је противвразлоге Апелационог суда у Београду, а усвојио примедбе свога II грађ. већа.

Јован Л. Смљанић,
секретар Касационог суда у Београду.

Кад је у спору парнична страна која губи заоставиштина (маса), онда на накнаду парничних трошкова не може бити осуђена заоставиштина, већ само они наследници, који нису успели са својим захтевом. (Закључак Касационог суда у Београду, Рев — 1288/2/36 од 24. II. 1937 год.).

Туженик Ђура преко свога пуномоћника у поднеску своје од 15 фебруара 1937 год. изложио је, да је Касациони суд у својој пресуди Рев — 1288/36 донетој у овом спору погрешно осудио на накнаду трошкова тужиоцу само туженика Ђуру, уместо да осуди масу пок. Петра, која је у овом спору тужена страна, док су синови пок. Петра, Никола и Ђура само претставници ове масе. Стога је тражио да Касациони суд изврши исправку у овој својој пресуди и да осуди тужену масу на накнаду трошкова ревизионог поступка.

Ценећи овај захтев туженика Ђуре, Касациони суд налази да је исти неоснован, јер је правилно у пресуди Рев — 1288/36 изречено, да трошкове ревизионог поступка има да сноси само туженик Ђура, који је једини био изјавио ревизију и са њом није успео — § 143 у в. § 152 грпп. Траженој осуди тужене масе на накнаду трошкова ревизионог поступка нема места са обзиром на наређење § 148 од II грпп., јер тужени Ђура и Никола, као наследници пок. Петра на основу § 394 грађ. зак. постали су то одмах даном смрти пок. Петра, и сваки од њих одговара према наслеђеном делу, а не солидарно. Стога и за одвојену парничну радњу једнога од наследника не могу одговарати остали парнични учесници, односно нису дужни накнадити трошкове те посебне парничне радње. Маса пок. Петра не постоји као одвојена правна личност, која би независно од наследника била носилац права и обавезе па да би она могла бити осуђена на накнаду парничних трошкова, како то захтева туженик Ђура. Због непостојања ове солидарне обавезе на страни наследника пок. Петра неоснован је захтев туженика Ђуре, па је Касациони суд донео захтев као у диспозитиву — § 518 грпп⁴.

Кад из природе посла произилази краћи прекид за време рада, онда се овај прекид не може рачунаши као одмор и одбијати од радног времена у смислу § 7 зак. о заштити радника. (Касациони суд у Београду, Рев. — 257/37. од 5 марта 1937 г.).

Тужилац је претставио да је код туженика радио као пекарски радник дневно по 14—16 часова, а туженик му није исплаћивао награду за прекоремени рад § 10 зак. о заштити радника. Тражио је осуду на плаћање ове награде од 50%.

Туженик није признао тужбене наводе, већ је истакао да је тужилац код њега радио под месечном платом; да је тужилац сваког дана за време рада имао око 2¹/₂ часа одмора од момента кад замеси тесто, па док хлеб не буде испечен. Срески суд за град Београд пресудом својом одбио је тужбени захтев, наштавши да није утврђено да је тужилац радио прекоремени, пошто му се од радног времена има одбити као одмор време које је проводио у чекању да тесто буде готово за печење, као и за време самог печења хлеба.

Привини суд је са истих разлога потврдио ову пресуду првога суда, но Касациони суд закључком својим Рев — 257/37 укинуо је пресуде првог и другог суда и вратио ствар првоме суду на расправу и одлуку, а са ових разлога:

„Испитујући пресуду привиног суда у смислу § 598 гр. парн. пост. поводом ревизије тужиоца Касациони суд је нашао: да не стоји ревизијски разлог о противуречности чињеничке претпоставке суда са садржином списка — § 597 тач. 3. грпп. јер ревизија не истиче овакву противуречност већ својим наводима

напада на одлуку о чињеницама, односно на вредност појединих доказа, што не може бити предмет ревизије од стране овог суда — §§ 368, 597 и 598 грпп.

Међутим ревизиони навод о погрешној правној оцени спорне ствари — § 597 тач. 4 грпп. — основан је. Наиме, погрешно су први и позивни суд узели да се одмор тужиоца у току самог рада, т. ј. између времена кад се тесто замеси и времена кад се тесто размеси, не може сматрати радним временом и да се то време чекања има сматрати одмором у смислу § 7 зак. о заштити радника. Овакво правно схватање не одговара самом закону о заштити радника. Да би се у смислу § 7 овог закона у току рада извршен прекид рада сматрао одмором потребно је да је тај прекид било уговором било законом или обичајем предвиђен као одмор. Међутим овај прекид, који суд у конкретном случају сматра одмором, не претставља за радника одмор зато што радник, док чека да тесто стигне за размешивање не удаљује се из предузећа већ стално мора бити над умешеним тестом и да га онда кад буде готово размеси и спреми за печење. Овде, дакле нема прекида у раду који се за радника у смислу закона (§ 11) може сматрати одмором.

Према томе погрешно су први и позивни суд од радног времена тужиоцевог одбијали ово одмарање радника које произилази из саме природе посла кад радник чека и врши само надзор над тестом. Зато је Касациони суд уважио ревизију тужиоца као основану. Али како у пресудама првог и позивног суда није изведено и утврђено стално колико је било радно време тужиоцево и у колико је оно прелазило максимум редовног допуштеног радног времена и које се у смислу § 10 пом. закона има платити са најмање 50% више од редовног, то Касациони суд није могао одмах одлучити о тужбеном захтеву тужиоцевог, већ је зато на основу § 604 ин fine грпп. укинуо пресуде првог и позивног суда и ствар упутио првоме суду на поновну расправу и одлуку“.

Несагласност позивног предлога са позивним разлозима не чини разлог за одбачај позива по § 565 тач. 2 и 3 гр п. п. (Закључак Касационог суда у Београду, Рек. 463 од 22 септембра 1937).

Београдски Апелациони суд као позивни одбацио је нападнутим закључком Пл. 902/36 позив туженог Саве, налазећи да је у позиву „јасно истакнут позивни предлог да се пресуда Окружног суда укине у целисти и да се тужиоци осуде да плате туженом све парничне трошкове. Међутим сви позивни разлози упућују и говоре о преиначењу пресуде, јер војују противу доказа, а није изнет разлог због чега да се пресуда укине, како је предлог стављен. Према томе, како позивни предлог није у сагласности са позивним разлозима, то се овај позив сходно § 565 тач. 2 и 3 гр. п. п. указује као недопуштен“.

Међутим по рекурсу туженика Касациони суд је укинуо нападнути закључак и ствар вратио на расправу о главној ствари, налазећи: „да је погрешно налажење да је позив тужене стране недопуштен по § 565 тач. 2 и 3 гр. п. п. зато што се позивни предлог о укинућу пресуде првога суда не слаже са разлозима који упућују и говоре само о преиначењу пресуде. Овакво образложење позивног суда не заснива се на правилном тумачењу § 565 тач. 3 гр. п. п. Наиме, по овом законском пропису о позиву се може одлучити без позивне расправе и он ће се одбацити по § 568 од II гр. п. п. само у том случају ако позивно писмено не садржи никакав предлог или нема одређеног предлога или ако ни позивни разлози изреком или упућивањем не утврђују у чему позивалац напада првостепену пресуду. Из овог прописа јасно излази да позивни суд има да узме у обзир саму садржину позива, и то у целом обиму а не само и одвојено позивни предлог, па да према тој садржини разлога утврди у чему позивалац напада првостепену пресуду. Противуречност између позивног предлога и позивних разлога није основ за одбацивање позива без позивне расправе, јер то не предвиђа ни § 565 тач. 3 гр. п. п.“

Стога кад у конкретном случају позивалац у разлозима свога позивног писмена упућује на преиначење позивне пресуде нападајући како одлуку о доказима, тако и одлуку о тумачењу закона, онда из овога се јасно види да позивалац упућује на преиначење пресуде, те се тако има и разумети његов предлог, без обзира што је на крају позивног писмена ставио предлоге о укинућу пресуде — § 565 тач. 3 гр. п. п.

Зато је Касациони суд уважио рекурс тужене стране, укинуо побијани закључак и вратио ствар позивном суду да одлучи о позиву — § 620 у вези § 613 тач. 1 гр. п. п.*.

*Иван Д. Пешковић,
секретар Касационог суда у Београду.*

Кад није у питању искључива надлежност зборног суда, већ надлежности с обзиром на пропис § 101 ст. II грпп., што се приговор ненадлежности код средског суда истакнуо на расправи, пошто је поступак на првој усменој расправи мировао, има сматрати као одоцнео — § 537 грпп. (Закључак Касационог суда у Београду Рев. 128/37 од 12-III 1937 год.).

У правној ствари тужиоца Банке О. У. Б. Д. А. Д., противу дирекције А.Б.из Београда, тужилац је у својој тужби П. 4895/35 престабио следеће: да је се тужена страна обавезала да као солидарни дужник пок. С. Р. плати тужиоцу 35000 дин. у месечним ратама по 5000 дин., те овом тужбом тражи да се тужена страна осуди на плаћање ове две рате у суми од 10000 дин.

По овој тужби Срески суд за град Београд одредио је рочиште за 26-IX 1935 г. и на томе рочишту туженик није истакао приговор ненадлежности средског суда, већ је се споразумео са тужиоцем да поступак мирује.

На предлог тужилачке стране, по истеку законског рока од 3 месеца, суд је одредио расправу за 12-III-1936 г. Тужена страна, поднела је припремни поднесак 19-II-1936 г., у коме је истакла приговор ненадлежности према § 50 од II. грпп. а тај свој приговор истакла је и на идућој расправи.

По овом истакнутом приговору, срески суд је донео закључак, да је за расправу овога спора надлежан, јер да примени прописа § 50 од II. грпп., нема места, пошто је обавеза тужене стране достављена у роковима и ратама, те је по овој обавези тужилац овлашћен да по истеку рока за исплату рате утужи неисплаћени део.

Тужена страна изјавила је рекурс па је Окружни суд за град Београд закључком Пл. 651/36 преиначио закључак Средског суда и изрекао, да за расправу није надлежан срески суд, те стога тужбу одбацио, као ненадлежном суду подмету, јер се из списка утврђује, да укупни износ неизмирене главнице износи преко 12000 д., па да у см. § 50 од II. грпп. у в. § 44 грпп., за расправу овога спора није надлежан срески суд, јер се надлежност процењује према укупном износу још неизмирене тражбине.

Касациони суд у Београду закључком својим Рев. 128/37 од 12-III-1937 г. уважио је рекурс тужиоца, преиначио закључак рекурсног суда и изрекао: да је за расправу овога спора надлежан Срески суд за град Београд, а са разлога:

„Да је рекурс тужиоцев основан, јер је погрешно рекурсни суд преиначио закључак првога суда наставши да се надлежност суда у овоме спору има ценити с обзиром на пропис § 50 од II. грпп.

„Напротив, по § 537 грпп. пред среским судом приговор ненадлежности може туженик истаћи на првом расправном рочишту, само пре него се упусти у расправу по главној ствари. После тога туженик може истаћи ненадлежност суда само под претпоставком § 335 ст. 2 грпп. тј. ако је у питању ненадлежност суда која се не може уклонити изричним споразумом странака. По § 101 грпп. споразум је искључен ако је у питању спор који спада у надлежност средског суда, или ако је у питању искључива надлежност зборних судова“.

У конкретном случају по тужби је било одређено рочиште за расправу на дан 26 септембра 1935 год. и на томе рочишту туженик није истакао приговор ненадлежности првога суда, већ се споразумео са тужиоцем да поступак у см. § 232 грпп. мирује за извесно време. Према томе, има се сматрати да се туженик упустио у расправу овога спора пре него је истакао приговор ненадлежности, па је стога неосновано његово истицање ненадлежности после овога рочишта од 26-IX-1935 г. Па како надлежност суда из § 50 ст. II грпп. није искључива надлежност зборног суда, већ је овде допуштен споразум странака о надлежности с обзиром на § 101 ст. II грпп. то ово истицање ненадлежности суда од стране туженика дошло је после упуштања у разматрање по главној ствари и као такво одоцнео по § 537 грпп., те је стога погрешно окружни суд кад је уважио рекурс туженика и донео нападнути закључак.

Стога је Касациони суд уважио рекурс тужиоца, нападнути закључак преиначио и изрекао одлуку као што гласи у диспозитиву — § 620 грпп.“

Драгомир Д. Герасимовић,
судија Средског суда за град Београд.

Предлог за повраћај у пређашње стање с обзиром на пресуду због изостанка у ирими.

Неоспорно да је једна корисна и практична установа новог гр. п. п. пресуда због изостанка или пропуштања, — § 492 гр.п.п. Ова корисност и практичност нарочито се испољава код судова, чије се седиште налази у већим градовима, где је правни и пословни саобраћај више развијен. У прилогу судске праксе за примену новог гр. п. п. износимо одлуку окружног суда по рекурсу туженога према коме је донета пресуда због изостанка, који је уложио на закључак средског суда, којим је одбијен са предлогом за повраћај у пређашње стање.

Тужилац Х. поднео је средском суду тужбу противу туженога У. ради наплате 5.660 динара. По тужби било је одређено рочиште, на коме је донета пресуда због изостанка туженога. Тужени је благовремено тражио повраћај у пређашње стање наводећи, да је био у одређено време пред означеном собом чекајући, да његова ствар буде оглашена, а да никако није био прозиван у толико пре, јер на судском часовнику није било још време за заказано рочиште, већ је требало још 10 м. до одређеног времена за суђење. Надаље је навео да се јавио надлежном судији после доношења пресуде, који је констатовао неслагање часовника, а да је сталном праксом утврђено, да су судски часовници меродавни за одређивање времена почетка рочишта.

Поведеној расправи суд је одбио туженога образлажући овако свој закључак: „Тужени је, како каже, дошао тачно на време на прво рочиште, а овакав разлог према томе не припада случајевима, које предвиђа § 210. гр. п. п. Овакав би се разлог евентуално могао употребити у призиву § 571. гр. п. п. тач. 4. Поред тога тужена страна није довела до вероватноће свој захтев а са разлога:

- 1) Што је судија прозвао по свом часовнику;
- 2) Што судија свој часовник дотерује по тачним часовницима—хронометрима — у вароши, а и судијин је часовник хронометар;
- 3) Што је уопште позната ствар, да часовници у овом суду не раде тачно, нарочито они по ходницима, а у судници не постоје зидни часовници;
- 4) Што је судија врло обазрив, да никада не прозива пре времена;
- 5) Најзад, ако би било све тачно, што је тужени изнео у свом захтеву за повраћај, ипак не би могао бити у праву са разлога, што тим фактима није утврђено, да је прозивка била извршена пре времена, које је било одређено у одлуци с обзиром на тачно време, јер то све показује, да није било слагања између часовника по коме је извршена прозивка и ових других часовника, и да су ови последњи задоцњавали за 10 м. према овом првом“.

Тужени је уложио рекурс на овај закључак у ком је навео: Није основано мишљење заступано у побјаном закључку, да у нашем случају разлог повраћаја није нити непредвиђен а нити неотклоњив догађај у смислу закона. Како је тужени учинио вероватним у току поступка о повраћају, он је дошао на рочиште благовремено још пре 9 сати рачунајући по свом и судском часовнику, који су према судијином часовнику били у задоцњењу преко 10 м. Рочиште за расправу ове правне ствари било је објављено по судијином часовнику, за преко 10 м. пре 9 часова рачунајући по судском часовнику, а овај догађај је спречио туженога, који је дошао још пре 9 часова рачунајући по судском часовнику да предузме за рочиште везану парничну радњу, јер док је он у судском ходнику чекао на оглашење његове правне ствари, дотле је већ суд донео пресуду због његовог изостанка. Да ли је он овај догађај могао отклонити? Овај догађај је непредвиђен, јер чињеница да судски часовници не иду тачно, није могла бити позната туженоме, те је он могао очекивати, да ће се рочиште објавити по судском часовнику, који је баш ради тога и намештен. Чим је тужени по судском часовнику благовремено дошао и чекао, да буде позват, мора се закључити, да је то, што је судија прозивао по свом часовнику на више од 10 м. пре девет часова по судском часовнику, било за туженога непредвиђени догађај, који га је спречио, да благовремено приступи и да предузме за рочиште везану парничну радњу — да расправља“.

По рекурсу туженога надлежни окружни суд донео је закључак, којим није уважио рекурс туженога и потврдио закључак средског суда са ових разлога: „Да су рекурсни наводи неосновани и неумесни, јер нема доказа и не може се претпоставити, да је суд огласио расправу по правној ствари у питању раније, него што је одређено. Према томе је побјани закључак првостепеног суда у

свему правилан и на закону основан са разлога изложених у истом, те се као такав и потврђује*.

Сматрали смо, да је потребно, да у прилог судске праксе за примену новог гр. п. п. изнесемо овај случај, како би се правилно схватила у примени установа пресуде због изостанка.

Миленко Ј. Половина,
судијски приправник Среског суда
за град Београд.

ИЗ АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ

Конгрес Међународног савеза адвоката

Међународни Савез Адвоката одржаће свој VIII Конгрес од 15. — 19. септембра 1937. год. у Паризу са овим дневним редом:

- Des principes fondamentaux d'une Procédure civile modernisée* (suite). Rapporteur: Me Kantor ancien bâtonnier du barreau de Vienne, vice-président de l'Union (Autriche).
- La Capacité de la Femme mariée dans les divers pays* (suite). Rapporteur: Me Sèjourné, bâtonnier du barreau d'Orléans, président de la Conférence des bâtonniers des départements (France).
- Le Régime de l'Assistance Judiciaire dans les divers pays*. Rapporteur: Me Loesch, du barreau de Luxembourg (Grand-Duché).
- Les Conventions Internationales pour l'Assistance Judiciaire*: a) en matière de droit civil, b) en matière criminelle. Rapporteur: Dr. Fran Skaberne, avocat à Lyoublyana (Yougoslavie).
- La Protection Internationale des monuments historiques et oeuvres d'art*. Rapporteur: Me Sarran, du barreau de Paris, secrétaire général de l'Union Internationale des Avocats (France).
- Le rôle des Avocats dans le rétablissement de l'harmonie nationale et internationale des esprits*. Rapporteur: Me de Czigler, coprésident de la Section de Budapest de la Fédération des Avocats de Hongrie.
- Le rôle commun des barreaux de tous les pays, quelle que soit la constitution particulière de chaque Etat*. Rapporteur: Dr. Ivo Politeo, président de la Chambre des Avocats de Zagreb (Yougoslavie).
- L'Economie dirigée et le Droit privé*. Proposition de la Fédération des Avocats de Hongrie.
- Situation présente et aspirations éventuelles des barreaux nationaux, membres de l'Union.
- Questions administratives.

Обавештавају се чланови Коморе да раду Конгреса могу присуствовати, поред одређених делегата и сви они адвокати који се преко својих Комора пријаве за учешће на Конгресу као присутни (les assistants). Ови адвокати имају право да присуствују свима пленарним седницама Конгреса.

Адвокатска Комора у Београду примаће од својих чланова ове пријаве до 2. септембра 1937 год. закључно.

Скреће се пажња учесницима да нису одобрене никакве специјалне повластице за вожњу железницом у вези са овим Конгресом, већ да ће учесници Конгреса уживати ове повластице помоћу легитимације за Међународну изложбу у Паризу, коју треба у том циљу да прибаве при поласку из земље.

ПРИКАЗИ

Др. Иво Машијевић и Др. Фердо Чулиновић: Коментар закона о извршењу и обезбеђењу. Прва свеска прве књиге (стр. 1. до 96. вел. 8⁰). Издање Штампарије „Светлост“, Београд.

На подручју предратне Краљевине Србије извршења (егзекуције) и обезбеђења, на основу судских одлука и пресуда, још и данас врше управне (полицијске) власти. Слично важи и за подручје предратне Краљевине Црне Горе. Напротив у т. зв. пречанским крајевима извршења и обезбеђења спадала су и по досадашњим законским прописима у надлежност редовних судова.

После Уједињења (год. 1930.) донет је јединствени Закон о извршењу и обезбеђењу (Извршни поступак), са намером да се материја извршног права изједначи у целој земљи и поступак извршења и обезбеђења, и на подручјима предратних Краљевина Србије и Црне Горе, одузме од управних (односно општинских) власти и пренесе у делокруг редовних судова; са разлога што ови пружају много веће гаранције од управних власти, за објективно и правилно спровођење извршног поступка.

Али овај Закон, иако је донет још 1930. г., није до данас уведен у живот, из разлога који су нам непознати. Тек пре кратког времена донета је Уредба о увођењу тога Закона у живот. Према тој Уредби нови Извршни поступак ступа на снагу у целој земљи 1. јануара 1938. г., сем на подручју Великог суда у Подгорици где треба да ступи на снагу 1. априла 1938. године.

Остављајући на страну, бар за сада, добре и рђаве стране овога новог закона, који је, као и већина наших нових закона донетих после Уједињења, рађен углавном према страним изворницима нарочито аустријским законима (који су често дословно превођени), мишљења смо да ће, и поред многих његових недостатака, дан ступања на снагу новог Извршног поступка, нарочито за нас у предратној Краљевини Србији и Црној Гори, претстављати један важан датум у историји изједначења судског законодавства у нашој Држави. Ово стога, јер се њиме један од најважнијих делова грађанског судског поступка, извршење пресуда и одлука судских, помоћу кога треба да се реализује резултат целокупног рада у грађанском парничном поступку и од чега управо и зависи коначни успех парнице, одузима из делатности управе, која је у своме раду подвргнута, врло често, политичким и разним другим утицајима, и преноси у надлежност редовних судова, који по своме устројству и посебним гаранцијама, као и стручности особља којима је поверен рад у суду, појединцима дају много већа јемства, да ће пресуду извршити најобјективније, према имовинским приликама дужника, а без обзира на разне друге утицаје, који немају никакве везе са грађанским судским поступком.

Поред ове, новим Извршним поступком уводе се и многе друге новине, које нису познате нашем досадашњем поступку, а ни у многим пречанским крајевима, сем на подручју Апелационих судова у Сплиту и Љубљани, на којима и данас важи аустријски Овршни ред, према коме је овај наш нови Извршни поступак рађен, скоро дословно преведен. Стога ће он, нарочито с обзиром на његову често врло рђаву стилизацију и језик појединих прописа, приликом примењивања задавати правницима доста тешкоћа. Са изложених разлога врло је похвално настојање и рад појединаца, који се труде да поједине одредбе објасне и да нам даду Коментаре закона, у којима ће бити садржана објашњења односно тумачења појединих прописа и на тај начин олакшају њихово правилно разумевање. Од ослобођења до данас појавило се већ неколико таквих дела. Али сва та дела рађена су скоро одмах после доношења закона. Услед тога су она данас непотпуна и скоро застарела, јер је после њихове појаве издата Уредба о судском пословнику, Уредба о судским оставама, Уводна уредба и многобројни други специјални прописи, који садрже многе одредбе које су у тесној вези са Извршним поступком и без којих се он не може примењивати. Са наведених разлога несумњиво је потреба једног новог дела, који ће све те накнадне прописе објаснити и довести у везу са појединим прописима Извршног поступка.

Напред наведени аутори, који су нам врло добро познати из досада објављених дела, као и из часописа „Правосуђа“ ставили су себи у задатак да задовоље ову потребу. Они су предузели да израде један опсежан Коментар у коме ће дати опширна тумачења појединих прописа Уводне уредбе и Закона о извршењу и обезбеђењу и која ће обухватити и све горе наведене специјалне

www.univerzitet-ska-biblioteka

правне, као и правну литературу и судску праксу (нашу и страну), која се односи на извршни поступак.

Цео Коментар замишљен је у четири књиге на око 2500 до 3000 страна, који ће изlazити у месечним свескама (отприлике по две свеске месечно) од по 5 до 6 штампаних табака. Прва књига претстављаће практичан приручник у којој ће бити објављен Закон о извршењу и обезбеђењу и његова Уводна уредба са кратким објашњењима аутора, да би на тај начин практичарима, који ће бити принуђени већ од 1. јануара 1938. г., да примењују исти закон, послужу, бар за прво време, као користан помагач, пошто сам Коментар, који ће обухватити даље три књиге (на преко 2000 страна), с обзиром на његову обимност, не може дотле бити објављен.

Задатак који су себи поставили аутори несумњиво је тежак и скопчан са врло великим трудом, али врло користан и заслужује похвалу. Да ће пак аутори своју замисао и до краја извести, онако како су нам обећали, гарантују нам својим досадашњим радом, који је доста опсежан и познат.

Пред нама је прва свеска прве књиге наведеног Коментара (управо приручника), која је изашла из штампе пре неколико дана. У овој првој свесци објављена је цела Уводна уредба и §§ 1. до 65. Закона о извршењу и обезбеђењу. Уз поједине чланове и параграфе Уредбе и Закона (који су оштампани масним слогом), садржана су кратка али бројна објашњења аутора, са навођењем специјалних прописа који су са њима у вези, у виду примедба уз сам текст Уредбе односно Закона. Сва објашњења рађена су брижљиво и савесно и са великим познавањем материје извршног права тако да већ сама претстављају прилично опсежан коментар закона, који ће у многа места олакшати разумевање и правилну примену појединих прописа и услед тога бити од неоцењиве користи у пракси. Начин на који је рађена ова прва свеска, и на који ће бити израђена цела прва књига, даје нам гаранцију, да ће и сам Коментар, који ће почети да излази одмах после завршетка ове прве књиге, бити рађен исто тако брижљиво и савесно и да ће аутори испунити обећање учињено у својој проспекту, као и на другој страни корица прве свеске ове прве књиге.

Обрад Б. Благојевић,
адвокат.

БЕЛЕШКЕ

Међународни правнички конгреси у иностранству.

1.— *Међународна правничка конференција за Уставно право и слободе*, организована од стране великог броја најугледнијих правника и политичара, одржала је свој састанак 10. и 11. јула 1937. год. у Паризу. На исту позват претседник наше Коморе г. Владимир Симић, позиву се није могао одазвати нити послати претставника Коморе због краткоће времена, те тако није нам познато да ли је наше правништво било на овој интересантној конференцији у опште престављено. У претходним документима наведено је и једно писмо неколицине словеначких интелектуалаца у коме су изложили своје погледе на Устав и слободу и жалили што нису могли доћи на конференцију на коју су позвани. Такође, многи угледни правници и политичари извинили су се, али су њихови погледи на питања на дневном реду, изложени у претходним радовима. У времену када је демократија у опадању, врло је добро прочитати ове написе добронамерних демократа и добити утисак да демократија има још увек веома моћне браниоце.

За конференцију припремљене су две инструктивне брошуре, посвећене уставним начелима слободе. У првој објављена је Декларација права човека и грађанина од 1789. год., затим преглед уставних прописа и других важних закона који се односе на старе демократије, објављени су прописи из нових устава у којима је демократија подлегла, а у другој објављен је преглед односних одредаба у трима ауторитативним државама: Немачкој, Аустрији и Италији, затим као пример појачања демократских начела приказани су Устави шпански и нови совјетски и најзад, бачен је један поглед на недемократске тенденције у законодавствима и пракси извесних демократских држава. Ова документација служи

као одличан преглед демократских и антидемократских активности после рата у готово свима државама. Излагања су кратка и махом уз оригиналне текстове.

На конференцији предвиђено је да узму реч познати правници, политичари и јавни радници из Француске и из иностранства, међу којима огромну већину чине адвокати. Тако, имали су узети реч г. г. Торес и Моро де Ђафери из Париза, проф. Езман из Стразбурга, проф. Нити из Италије, проф. Вермеј из Немачке, адвокат Петреску из Букурешта и разни други веома познати адвокати из Цириха, Женева, Ротердама, Прага, Варшаве, Лос-Анђелеса, Брисла, Копенхагена и др. Адвокатима је дата овако важна улога на овој Конференцији због тога што се с разлогом сматрало да су они носиоци слободне мисли.

У предлогу за резолуцију констатовано је да постоји заједнички начелни основ свих народа који сачињавају цивилизовано човечанство, да ово јединство почива на праву народа и на међународном праву, али такође и на гаранцијама за основне слободе: слободу мисли, збора и договора, култа, једнакости пред законом и т. д. То јединство се потврђује такође у заједничком истраживању нових облика, солидарности и социјалне сарадње свих народа. Предлог резолуције садржи опажања која се односе на јавно и уставно право, на кривично право и административну праксу, на казненничке системе, па утврђује стање уставних гаранција за грађанске слободе у многим уставима и законима и предлаже нужне мере за њихову заштиту.

Када будемо примили извештај са Скупштине, ми ћемо се вратити на ову интересантну Међународну конференцију. Колико смо могли сазнати, она је протекла у највећем реду и престављала је сјајан спор добронамерних правника и политичара у корист демократије и демократских начела.

2.— *Међународни правнички конгрес*, назват *Међународном правничком недељом* одржан је од 19. до 24. јула 1937. год. у Паризу под окриљем три највећа правничка удружења: Друштва за упередно законодавство, Друштва за законодавне студије и Удружења правника француског језика. На челу Конгреса налазио је се г. Анри Капитан члан Института и проф. Правног факултета у Паризу, кога је као оболелог, замењивао познати париски адвокат г. К. Бодело председник Друштва за законодавне студије. Конгрес је одлично припремио генерални секретар проф. Г. Андре Руаст и теме су одређене на читаву годину дана унапред, реферати спремљени још у току прошле године, тако да су готово сви могли бити објављени у шест лепих томова, посвећених свакој од шест изабраних тема и то: Напуштању породице, Ревизији уговора посретством судије, Задужбинама, Брачном режиму, Фидуцијарним правним пословима и Заштити портера облигација. Од наших правника, позвати су од стране председништва Конгреса на сарадњу г. г. Живојин М. Перић, Д-р Тома Живановић и потписати, који су сви на време послали своје радове и исти су штампани са односним материјалима и то рад г. Перића О задужбинама, рад г. Д-р Живановића О напуштању породице и рад потписатега О улози судије приликом ревизије уговора. Ова три правника била су у исто време и преставници југословенског правништва на Конгресу, а потписати је уз то престављао нашу Комору по уредном овлашћењу.

Конгрес је веома свечано отворен 19. јула 1937. год. у великој сали Француске алијансије у присуству председника Француске републике г. Лебрена, а под председништвом г. Мориса Виолета министра без портфеља Било је присутно много света, па је заменик председника г. Бодело изложио историјат три велика француска друштва, која организују рад, сетно се оболело г. Капитана и са овлашћењем Конгреса послао му телеграм, преставио значај изабраних тема. Генерални секретар г. Руаст затим је истакао у своме запаженом говору напоре француских и међународних правника да Конгрес успе. Подвукао је значај правничке сарадње путем Конгреса, од које се много очекује, јер је пристало на сарадњу више од 60 референата, а престављено је правништво из 42 државе. Претседник г. Виолет у говору који ће дуго остати у успомени присутнима, нарочито је се задржао на питању ревизије уговора посретством судије, подвлачећи, да не треба и да се не може дозволити ревидирање уговора од стране судије без изричног законског текста. Уговор је основан на једном моралном фактору, слободно израженој вољи између слободних људи, који као такав мора да произведе правно дејство. Уговори су основ приватно-правних односа и закључују се обично после дугих и озбиљних размишљања. Ако дозволимо лако ревидирање уговора, отворили смо врата свима злоупотребама и пореметили равнотежу уговорних односа. Демократија хоће да се уговори поштују. Она на тај начин, представљајући скуп слободних људи, који

слободно закључују и одлучују о уговорима, служи општем миру, коме најзад цело човечанство треба да тежи. Конгрес ће сигурно својим радовима и дискусијама допринети да се та општа идеја мира прошири и постане добро свег човечанства. Ми пак правници позвати смо да тој идеји најпреданије служимо.

Конгрес је трајао шест дана и свакога дана пре подне дискутовано је по једно питање стављено на дневни ред, које је изложио, према приспелим радовима, одређени генерални извештач. Тим седницама председавали су француски професори, адвокати и судије, који су иза генералних реферата отварали дискусију и на крају обично дискусују резимирали. Утакмица међу правницима била је велика и било је врло инструктивно чути разна мишљења од разних правника који живе под најразноврснијим законодавствима. Дискусије су вођене у пуној слободи, уз нарочиту пажњу према иностраним правницима, који су готово искључиво и говорили, док су француски правници узимали реч преко својих стручњака или резимирали дискусије преко председника сеција.

О напуштању породице, генерални извештач био је г. Марк Ансел, генерални секретар Касационог суда, који је изложио питање са гледишта унутрашњег права, са гледишта кривичног права и са гледишта међународног права. У дискусији узео је реч и г. Др. Живановић. Претседник проф. г. Рене Демог зналачки је резимирао дискусију.

По питању ревизије уговора посретством судије генерални извештач био је проф. г. Нибоаје, који је у снажно документованом извештају изнео два опречна правила *rebus sic stantibus* и *pacta sunt servanda*. Остајући веран француској доктрини и јуриспруденцији, извештач је изложио све рђаве стране неограничене могућности ревизије уговора, па је у дискусији, коју је отворио председник г. Рипер члан Института и проф. Правног факултета у Паризу, узео учешћа и потписати, који је изложио своје мишљење, да судији не треба дати право да ослобађа уговорача од уговорних одредаба ван законом предвиђених случајева. Позвао је се на начело полеле власти по коме свака власт има свој домен, а судска власт није позвана да доноси правила, већ да их само примењује. Затим је прешао на морални моменат да слободно дата реч мора да обавезује. Највећи интерес права и правде, у слободно организованом друштву, тражи поштовање дате речи, што у крајњој линији служи општој стабилности и општем миру. У дискусији узео је учешћа и проф. г. Рене Касен, који је се са неким погледима потписатог сложио, па је после веома великог броја говорника председник г. Рипер, у завршној речи подвукао значај клаузуле *rebus sic stantibus*, која представља основ у овој материји. Судија није позван да суди неограничено, ван законских прописа. На против, његова власт почива и оснива се на закону, што је огромна већина говорника прихватила, тако да је по овом важном питању победила француска правна наука.

Истог дана после подне конгресисте је примио на Правном факултету декан г. Аликс са председником Касационог суда и председником бивших учесника Париског правног факултета, чланом Института г. Матером. У говорима којима су домаћини поздравили конгресисте, осетио је се значај париске правничке школе и сва интимност и другарство са којим их француски правници у храму француске правне науке, дочекују.

Трећи дан Конгреса био је посвећен питању задужбина по коме је генерални извештач г. Гринебом — Бален изложио тешко сукобе између схватања француског Касационог суда који не одобрава задужбине путем тестамената и француског Државног савета који такве уговоре прихвата. По овом питању поднео је веома исцрпан извештај о стању нашег законодавства г. Живојин М. Периф, кога су се многи говорници дотicali, па је председник, адвокат при Касационом суду г. Игене, завршујући дискусију, подвукао правнички и економски значај законодавства о задужбинама и изразио жељу да се законодавним путем ова крупна неслагања између два највиша француска суда, изгледе што пре.

После подне истог дана конгресисте је примио председник Париске општине, поздравивши их у лепом говору у коме је изложио значај правне науке за човечанство. Осврнуо је се на улогу Париза у формирању француске и међународно-правне свести и дотакао теме које су изучене на Конгресу. У име конгресиста председнику Париске општине одговорили су председник Конгреса г. Бодело и ректор Универзитета у Букурешту г. Стојическу. Затим је конгресистама показана Париска општина са свима знаменитостима а у вези са историским догађајима који су се одиграли.

Четвртог дана Конгреса претресано је питање редовног брачног режима по

коме је познати научник г. Рипер био главни извештач. Он је изложио стање законодавства у свету по овом питању и у дискусији константована је еволуција права која није још завршена. У главном супружници прибегавају редовном ван-говорном режиму заједнице добара.

Истог дана увече Министарство за уметност у раскошно осветљеним одајама Лувра под стручним вођством приказало је конгресистима оделења посвећена античкој скулптури.

Петог дана Конгреса расправљано је о питању фидуцијарних правних полова, по коме је генерални извештач уважени професор и научник г. Рене Демог значајки изложио стање међународне доктрине и праксе, осврћући се на Канадски закон који о фидуцијарним правним пословима садржи многобројне одредбе. У дискусији узео је и потписати учешћа, излажући у кратко значај нашег § 842. грађ. зак., изјашњавајући се против фидуцијарних правних послова, које законодавац треба да спречи. У завршној дискусији константовано је да фидуцијарни правни послови не би требало да имају ослонца у законодавствима, али за сада да треба остати при досадашњим прописима.

Истог дана после подне конгресисти су посетили Палату правде у којој их је примио претседник Адвокатске коморе и претседник Касационог суда. Тај пријем, поред онога у Правном факултету у Паризу, јесте нијзначајнији, јер је омогућио конгресистима да изблиза виде и осете како се примењује право и брани правда у Француској. Конгресисти су видели да без солидних традиција, које су сви режими у Француској поштовали, не може бити ни адвокатуре ни магистратуре.

Адвокати у Париској палати правде имају своје велике одаје у којима заседавају, врше изборе, суде колегама и доносе одлуке значајне по адвокатски ред. Многобројне уметнички изражене слике потсећају на адвокатске великане, сачувани адвокатски списи многих знаменитих адвоката приказују интимно њихов рад на заштити права и правде, а многобројне успомене сачуване и предате адвокатском реду од адвоката, повеће, декрети и др. потсећају на то да је адвокатски ред у Француској готово исто толико стар колико и правда. Претседник адвокатског реда подвукао је значај тога што се адвокатура и магистратура налазе под једним кровом. Из те нераздрожне сарадње ниче правда која чини да су француски грађани задовољни. У узајамном поштовању и чувању права између адвоката и судија лежи основ сјајне јуриспруденције донете у пуној сарадњи адвоката и судија, која чини част Француској. Адвокати су ти који припремају судије да изричу правду, а судије су ти који поштујући високи правничка начела изложена од адвоката, доносе пресуде. Адвокати су поносили што се у судској згради на највидливијем месту налазе две статуе у природној величини два велика француска адвоката: Малзерба и Бериеа-Сина, који, обучени у тоге, у своме говорничком ставу, потсећају генерације које долазе, на славне тековине којима су адвокати обогатили право и правду.

У великој сали Касационог суда, богато украшеној са симболичким представама закона и правде, конгресисте је примио први претседник г. Матер. У дужем говору, који представља право ремек дело науке и говорништва, г. Матер је изложио значај сарадње закона и права, који добијају завршну форму у пресудама, које значе примењени закон и право. Али законодавац не може све да предвиди и зато суд, тумачећи верно интенције законодавца, доноси пресуде, које и саме донекле стварају право. Судска функција је врло висока и потпуно независна. Њу су поштовали сви режими у Француској и зато је г. Матер поносан на оно што је везано са радом судова у Француској. Француска Касација има стару традицију да суди само по законима. Основана 1792. год., она је високо држала заставу права и правде, тако да се кроз њене пресуде није осећала ни смена режима, ни смена генерација. То чини да Француски касациони суд ужива особено поштовање у целом свету.

У архиви Касационог суда конгресистима су показана најзначајнија дела правничка, најзначајније пресуде још из револуционарних времена, а као највећа драгоценост показан је записник од прве седнице Касационог суда у Паризу 1792. г. Истог вечера г. Перић и потписати били су позвати на интимну вечеру код париског декана г. Аликса, који је тиме хтео да укаже част југословенским правницима, који су га, како сам каже, приликом посете Београду и држања предавања, веома лепо примили.

Најзад, завршни дан Конгреса био је посвећен питању Заштите портера облигација, које је питање значајки изложио проф. Правног факултета г. Амел. Ово питање нарочито интересује велики број француских штедиша и веома је

сложено јер задире и у приватно и у јавно право. Из реферата добио је се ути-сак о комплексности питања у многим државама, тако да му је врло тешко дати правилно решење. Дискусија је открила тешко стање сопственика облигација и препоручено је владама да предузму сходне мере да се ови мали штетише, јер су они у главном у питању, заштите.

Претседник Скупштине у Међусавезничком серклу истога дана позвао је на ручак многе иностране правнике, међу којима и потписатог, чиме је пружена прилика за што боље упознавање а нарочито за што ближи контакт са француским правницима којих је био леп број на овоме ручку Удружења.

После подне одржана је Скупштина Удружења правника француског језика, које броји око 700 чланова, на којој је закључено да се прихвате правила и иду-ћа скупштина одржи у Канади.

Затим је одржана завршна седница, којој је председавао г. Жан Зе Мини-стар просвете, са ауторитетом и тактом, и ако веома млад човек — нема више од 32 године. На тој завршној седници стране делегате поздравио је проф. г. Демог, истичући значај међународне сарадње на великим правним питањима која су исцрпно изучена на Конгресу. Од таквога рада могу се очекивати добри ре-зултати и за међународну сарадњу између свих народа преко правника и за мир, коме ми правници нарочито треба да тежимо. Многобројни страни делегати поз-дравили су своје француске колеге и захвалили се на срдчном пријему и ло-јалној сарадњи, поневши најлепше успомене из Париза. Г. Живојин Перић поз-дравио је Конгрес у име југословенских правника говором који је привукао општу пажњу, јер је њиме г. Перић подвукао паралелу између Међународне изложбе и Међународног правничког конгреса и потврдио да општег мира не може бити без лојалне правничке сарадње каква је била на овоме Конгресу. За-хваљује се се приређивачима Конгреса а нарочито генералном секретару проф. г. Руасту, који је уживао иначе свеопште симпатије конгресиста својом љубазношћу и смислом за организацију.

У вече 24. јула Конгрес је свечано закључен на банкету коме је претсе-давао Министар г. Виолет а на коме је говорио претседник г. Бодело, претстав-ник Канаде и најзад сам г. Виолет. Говори су били одблесак Конгреса, дубоко смишљени, тако да су представљали ремек — дела говорничке вештине. Нарочито је г. Виолет, у једној дивној импровизацији, говорио о улози права у будућно-сти, јер ако желимо мир, ми га једино можемо постићи путем права.

Овај Конгрес, као што видимо, био је сјајна манифестација међународне правничке солидарности и што је успео преко сваког очекивања захвалност при-пада француским правницима — организаторима, који нису жалили труда ни времена да се Конгрес одржи онако како су предвиђали. У погледу научном Конгрес је показао да се у таквом једном форуму могу најкрупнија питања дискутовати када се приступи раду добронамерно и озбиљно. У потпуно слобод-ној атмосфери, са свима обзирима и пажњом која се дугоје колегама, фран-цуски правници носе заслугу што је Конгрес успео. Тиме су исто у време пот-врдили оно старо правило, које до данас није демантовано, да је седиште права и науке само у народима који у пуној слободи омогућују дискусије, јер само тако може се доћи до оних великих истина у праву, којима сви правници теже. Нема права без слободе и јавности и Париз је био најпозванији да ово правило потврди приликом недавног Конгреса.

3. — Међународни конгрес за кривично право одржан је одмах иза Међу-народног конгреса за приватно право, у Паризу, и ако је имао да се одржи у Атени. На дневном реду била су значајна питања, између осталих и питање nulla reoпа sine lege по ком је поднео исцрпан реферат г. Живојин Перић и исти је штампан у претходним радовима Конгреса. На Конгресу је узео учешћа поред г. Перића и г. Др. Тома Живановић. По најзначајнијем питању nulla reoпа sine lege било је велике дискусије, али је у главном констатована мање више сагласност свих правника, да је основно правило у праву да нико не може бити кажњен ако за оно што је учинио није предвиђен законски пропис, односно казна.

4. — Други међународни конгрес упоредног права одржан је у Хагу од 4. до 11. августа 1937. год. у Палати мира уз учешће преставника 31 државе. Од наших правника Конгресу су присуствовали г. Живојин М. Перић као референт по једном питању из области филозофије права и као генерални референт по питању Општих начела по којима се има наслеђе расправити и потписати као референт по питањима Упоредне студије доказа, Мера предузетих у циљу убла-

жења строгости стечајних и ванстечајних поступака и Односа и санкције кривичне пресуде према грађанској и грађанске пресуде према кривичној.

За разлику од Париског конгреса за приватно право, где је било стављено на дневни ред свега шест питања, овај Конгрес ставио је на дневни ред веома велики број питања, која је поделио на пет секција са многим подсекцијама. У првој секцији — општој расправљало је се о историји права са четири подпитања, црквеном праву са два подпитања, правничкој етнологији са четири подпитања, источном праву са пет подпитања, философији права са пет подпитања и организацији правничког рада и питањима наставе са три подпитања. У другој секцији посвећеној грађанском праву и поступку било је осам подпитања. У трећој секцији посвећеној трговачком и поморском праву и радничком законодавству било је шест подпитања, а оној посвећеној кривичном праву и кривичном поступку пет подпитања. Подпитања су била потпуно независна и одвојена, тако да никакве везе између себе нису имала, сем што су припадала једној општој правној групи. Како су секције држале седнице истовремено, често пута подељене и саме у неколико подсекција, то апсолутно није било могуће пратити ток радова, те су се конгресисти морали ограничити на рад у оним секцијама за које су имали нарочите склоности. С тога је рад многих секција остао непознат и г. Перићу и потписатом, који су у главном своју активност развијали у грађанској секцији, где су готово по свима питањима узимали реч и објашњавали и излагали стање нашег законодавства. Међутим, и у другим секцијама било је ванредно значајних питања која су испала из њиховог рада, јер нису у исто време могли да буду на више места. Конгресисти су долазили неспремни у главном због тога што радови нису раније објављени као у Паризу, па су на лицу места из кратких извода главних реферата, добијали најповршнију претставу о томе шта је у питању. Међутим, било је веома крупних правника на овом Конгресу, које је вредно чути, јер су њихова излагања задржавала особену пажњу, по готову кад је била претстављена 31 држава, кад је било преко 200 правника из иностраних земаља, махом професора са највећих Универзитета и врло чувених адвоката и судија, и кад су тако значајна питања била на дневном реду. Енглези су на пр. послали најзначајније своје професоре права, док су Американци послали готово искључиво прве своје адвокате.

Конгрес је отворен веома свечано 4. августа у великој сали Курхауза у Схевенингену код Хага. Претседавао је холандски Министар правде г. Госелинг, који је на савршеном француском језику поздравио конгресисте у име владе, истичући да је ово један од најуспелијих конгреса у Холандији. Спремљено је све да Конгрес успе захваљујући Међународном удружењу које је се бавило припремом. Заслуга такође припада генералном сталном секретару проф. г. Елемеру Балугу, који је пет година радио на припремању овога Конгреса, јер је први Конгрес одржан такође у Хагу 1932. год. Осврћући се на ових протеклих пет година, г. Министар Госелинг, рекао је, да су то године грозоте и да је човечанство веома озбиљно оболело па треба наћи сретства за оздрављење. Једини сигуран лек налази му се на повратку на пут права, јер је право у највећој декаденцији. Међутим, без права нема организације, нема мира који значи организовано право. На овом Конгресу треба да дође до изражаја жеља целога света да се оствари мир. Право, правда и мир треба да су заједно, јер само тако може се човечанство излечити од своје данашње болести. Људи не треба да забораве да Бог изриче недостижну правду, али да људи треба таквој правди да теже. То ће међутим постати само ако се врате на пут права. Желећи Конгресу успешан рад Министар г. Госелинг је истакао да се човечанство може једино у миру развијати путем права. Сваки други пут води пропасти.

Г. Бустаманте, председник Хашке академије и председник Конгреса у подужој речи изложио је шта човечанство дугује међународном праву, које у крајњој линији тежи миру, спречавајући рат. Холандија је земља где је преко Гроцијуса и других великих правника међународно право добило право грађанства и као такво почело да се шири у целом свету. Међународно право је у сталној еволуцији. Оно се стално усавршава и добија нове правне домене тако да данас поред међународног јавног и међународног приватног права имамо и међународно уставно, кривично и административно право, чиме се тежи што већем зближењу народа путем изједначења правних начела. Конгрес у Хагу имао је на предусретљивост и званичних органа и свих осталих правника, јер је Холандија земља у којој се међународно право а са њим и упоредно право

развијало и развијало на најповољнији начин. У Хагу треба организовати наставу за студије упоредног права, јер ће само на тај начин велика начела права продрти у сва домаћа законодавства и постати опште добро цивилизованог човечанства.

Генерални секретар г. Балог у подужој речи изнео је биланс рада на науци упоредног права за последњих пет година. Подвукао је значајне резултате Лионског института за упоредно право, коме на челу стоји проф. г. Ламбер и пожелео Конгресу успех, уверен да се само на овај начин служи интересима мира.

Претседник Сталног хашког суда г. Гереро захвалио је се такође секретару и осталим правницима, који су учинили да Конгрес буде овако добро организован. Истакао је неколико крупних питања стављених на дневни ред Конгреса и помоћ правницима коју пружа јуриспруденција Сталног међународног суда, нарочито у погледу одговорности, тумачења уговорних одредаба, плаћања интереса и интерпретације у опште правила из приватног права. На јуриспруденцији Сталног међународног суда види се у коликој су зависности приватно и међународно право и колико једно другоме дугује.

Шеф енглеске делегације Лорд Макмилен на енглеском језику такође је поздравео конгресисте и истакао значај међународне правничке сарадње.

Претседник Касационог суда Краљевине Италије г. Мариано Д' Амелио задржао је се дуже на границама између домаћег и међународног права и на значају изучавања упоредног права у циљу приближавања ова два права. Благодарни студијама из упоредног права, нова правна правила извесних држава постала су опште добро човечанства, јер су их и други народи, када су за њих сазнали, прихватили. Ништа боље не служи идеји мира него то међусобно упознавање. На овоме Конгресу студије из упоредног права добиће знатну подршку, тако да се са оптимизмом може очекивати да ћемо ускоро моћи поздравити наставу упоредног права у Хагу.

Најзад, г. Пилон, један од претседника Касационог суда у Паризу, бивши професор Правног факултета у Паризу, у сјајној импровизацији, обдарен ретким говорничким талентом, назвао је Хаг правничком престоницом цивилизованог света, јер се у њему састаје сва правничка елита. Рад Конгреса нарочито цене француски правници код којих је наука упоредног права била увек стављена на прво место. Поменуо је велике раднике на овој области права г. г. Ламбера, Леви-Илмана, Демога и др., као што је истакао рад Лионског института за упоредно право. Закони нису мртве ствари и нису створени само за добро једнога народа. Њих треба, кад су добри цело човечанство да познаје и да усвоји. На овако великим међународним конгресима за упоредно право пружа се могућност правницима да се упознају са добрим законима великог броја држава, те ће тако обогатени овим сазнањима учинити велике услуге својим земљама. Истакао је елегантију примене законских текстова у целом XIX веку од стране француског Касационог суда и задржао је се нарочито на ингениозној примени прописа који се односе на одговорност за штете причињене путем ствари. Подвукао је ту сретну еволуцију француске јуриспруденције, која је елегантијом и лакоћом успела да од неколико текстова из грађанског законика створи познату и признату правила односно грађанске одговорности у целој свету. Подвукао је значајне законодавне радове у Француској односно обавезне арбитраже за предмете уговора о раду. И ту је француска јуриспруденција ишла пре законодавца. Потврдио је значај правце у праву и борбу мртвих правила са живом стварношћу. Сви Французи надахнути су двама начелима: правом човека, јер људи се рађају и живе слободни у праву, и великом жељом Француског народа да се човечанству обезбеди мир. И једно и друго може се постићи правничком сарадњом путем великих међународних конгреса.

Конгрес је трајао све до 11. августа. Рађено је по цео дан у свима секцијама, али како рад није био најбоље организован, то се резултати нису могли видети све до завршне свечане седнице, која је одржана 11. августа 1937. год., када су сви претседници изложили рад секција и предложили резолуције, које је Конгрес прихватио.

На овом великом међународном скупу видео је се сав значај рада правника у иностранству. Највећи правници ако не пишу и не сарађују у иностранству, остају само домаће величине. Име нашег великог правника г. Живојина Перића било је познато од многих иностраних правника, који су жудели да се лично упознају са човеком чије су многобројне радове читали са усхићењем. У свакој интервенцији г. Перића на Конгресу видео је се дубок мислилац који

све проблеме из права посматра кроз социјалну призму и кроз философска начела. То је давало један нарочити тон његовом раду и одскакало од рада многих других правника, који су право схватили чисто материјалистички.

Велика је штета што материјалне тешкоће нису омогућиле многим нашим правницима да учествују на Конгресима, где би своја знања обогатили и дошли у лични контакт са многим међународним правничким величинама. На тај начин послужили би и својој држави и своме народу, јер би показали да и наша држава има великих правника и добрих говорника. Зато нарочито бројне делегације као американска, енглеска, немачка и италијанска имају да захвале што је се на Конгресима у главном дискутовало о њиховом праву и што су њихове идеје у главном прихваћене, не потцењујући никако рад француских правника, који и ако нису били у великом броју заступљени, ипак је њихова правничка елита у Хагу однела победу, јер је бранећи право своје земље, у ствари бранила најшире правничке концепције готово целокупног цивилизованог човечанства. Старе истине из француског грађанског закона остале су и даље база за сва проучавања у упоредном законодавству, јер она су основ без кога ниједна солидна правничка зграда не може бити. То је се нарочито видело у сукобу старих и нових схватања, када је увек француска правна концепција продрла свом силином и без мало окупила све присутне правнике. То значи да је Француска задржала своје место расадника права и правних концепција и судећи по резултатима на Конгресу у Хагу, то ће место још дуже држати.

Др. Видан О. Благојевић
адвокат.

САДРЖАЈ ПРАВНИХ ЧАСОПИСА

Б р а н и ч ће доносити садржаје свих правних часописа код нас.

Архив за правне и друштвене науке, орган Београдског правног факултета. Уредник *Др. Михаило Илић*.

Садржај бр. 6. књ. XXXIV, за јуни 1937. год.:

Чланци: Др. Метод Доленц: Приватни учесник у ранијем и садашњем законик у суд. крив. поступку; Божићар Протић: Надлежност Државног савета као другостепеног и последњег управног сула; Др. Мехмед Беговић: Утврђивање брачности деце у Шеријатском праву; Др. Милан Владислављевић: Расматрања о начелу поделе власти; Иван Д. Петковић: О колизији § 928. ж. Срп. грађ. зак. и § 85. Меничног закона. — Правна политика. — Административна хроника. — Судска хроника. — Итд.

Југословенски економист. Главни уредник *Др. Душан М. Панчић*

Садржај бр. 6. Год. II, за јуни 1937. год.:

В. В. Розенберг: Акционарски односи у светлости новог акционарског права; Др. Вел. Н. Стојковић: Пољопривредни кредит у Француској. — Привредни и друштвени живот. — Преглед штампе. — Итд.

Мјесечник, гласило Правничког друштва у Загребу. Уредници: *Др. Едо Ловрић* и *Др. Иво Полишео*.

Садржај бр. 6.—7. Год. LXIII, за јуни—јули 1937. год.:

Др. Мароевић В. Франо: Контрибуција у општој хаварији на броду у баласту под Кратером; Др. Трговчевић Јосип: Доказна вриједност полицијских извијајних записника у судском кривичном поступку; Др. Доленц Метод: О потреби реформирања закона о сузбијању злоупотреба у службеној дужности; Хиршл Јаков: О отварању стечаја по службеној дужности; Павловић Ђока: Избрани суд; Др. Штегинец Јурај: Нови друштвени поредак у Немачкој; Да ли се пропис § 74 к. з. може примјењивати и код избора казне затвора и новчане казне; Томашић Тонко: Актуелни проблеми грунтовога књижења; Др. Милобар Фрањо: Опет је избио проблем злата. — Оцјене и прикази. — Итд.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Правосуђе, часопис за судску праксу и законодавство. Уредник *Стојан Јовановић*. Оснивачи, власници и ужи уређивачки одбор: *Др. Фердо Чулиновић* и *Стојан Јовановић*.

Садржај бр. 7.—8. Год. VI, за јули—август 1937. год.:

Кривично право: Живојин М. Перић: Југословенско право и стерилизација; Др. Боровоје Д. Петровић: Кривична одговорност правних (моралних) лица; Новак Перовић: О паушалном износу; Драгиша А. Весић: О погрешној примени прописа Крив. суд. поступка. — Грађанско право: Сава М. Шапчанин: Неколико примедба на Предоснову Грађанског закона за Краљевину Југославију; Хиршл Јаков: О обезбеђењу имовине у поступку принудног поравнања ван стежаја; Др. Радован Казимировић: Организација црквених судова; Јовица Б. Мијушковић: Да ли могу и саме матере по § 134. тач. 3. гр. зак. тражити позакоњење своје ванбрачне деце Владачевом милошћу; Илија Дрљевић: Рекурс и вансудски отказ; Радивоје К. Новаковић: Штета и њена накнада; Др. Анђелко Девескови: Специјално формално право Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова и његова примена у пракси; Секула Н. Кецојевић: Један случај ништавости из § 571. тач. 4. гр. п. п.; Самуило М. Нахмијас: Треба ли пресуде избраног суда да одобрава старатељски судија кад има малолетних деобара. — Судије и судство. — Инострано право. — Белешке. — Преглед књига. — Нове књиге и часописи. — Додатак: Правни живот.

Полиција, часопис за политичко-управну, полициску, судску и самоуправну праксу. Уредник *Васа Лазаровић* и Уређивачки одбор.

Садржај бр. 11.—12. Год. XXIV, за јуни 1937. год.:

Секула Н. Кецојевић: Уређење међа (граница) по новом ванпарн. поступку; Милорад Јовановић: Законске хипотеке и пропис § 24. зак. о тапијама; Душан С. Станић: Самоубиство као актуелни проблем данашњице; Н. Оцокољић: Употреба правних лекова противу одлука општинских органа за које је потребно одобрење; Ш.: Службенички односи општинских службеника на главним службеничким местима; Сергије Бубељ-Јарошки: Економске прилике, занимање и криминалитет; С. Ћ.: Криминална полиција: С. Ћ.: Борба против саобраћајних несрећа; Интересантни криминални случајеви; Драг. Јовић: Рад полициских органа при пасивној заштити од непријатељског напада из ваздуха; Р. Гавриловић: Виша школа за заштиту од бојних отрова у Белгији; Ш.: Рад међународне криминалне полициске комисије од 1. априла 1936. до 30. априла 1937. — Пракса управна и судска и полициска. — Поуке и обавештења. — Закони, уредбе, правилници, наредбе, расписи. — Белешке и вести. — Преглед књига. — Успеси у служби. — Награђени жандарми. — Похваљени жандарми.

ПРЕГЛЕД ЗАКОНОДАВСТВА

Објављено у Службеним новинама од 6. јуна до 13. августа 1937. године.

Бр. 129. — XXXVIII, од 11 јуна 1937. год.:

289) Уредба са законском снагом о стављању на снагу Законика о судском поступку у грађанским парницама од 13. јула 1929. године и Уводног законика за Законик о судском поступку у грађанским парницама од 9. јула 1930. године на подручју Великог суда у Подгорици. — 290) Уредба о повластицама Вишеградској индустрији инж. Станковића а. д. Вистад у Вишеграду. — 291) Упутства за извршење „Уредбе о Централном фонду брагинских благајни и резервним фондovima Главних брагинских благајна.

Бр. 131. — XXXIX, од 14. јуна 1937. год.:

292) Уредба о увођењу Закона о извршењу и обезбеђењу од 9. јула 1930. год. — 293) Уредба о изменама и допунама у Закону о извршењу и обезбеђењу од 9. јула 1930. године (Ип.). — 294) Правилник о издавању и ануитетској служби: „3% обвезница за ликвидацију земљорадничких дугова.“ — 295) Правилник о фонду непокретности Министарства финансија. — 296) Образовање нове Катастарске управе у Оточју. — 297) Пуштање у саобраћај марака мале Антанте. — 298) Приступање Афганистана Међународној конвенцији о сузбијању промета и трговине неморалних публикација од 1924. године. — 299) Отказ Конвенције о ноћном раду

жена од 1919. године од стране Бразилије. — 300) Привремена тарифа за плаћавање аугорског хонорара од 27. маја 1937. до 31. децембра 1937. године. — 301) Исправка у тексту Закона о извршењу и обезбеђењу од 9. јула 1930. године. — 302) Исправка у Правилнику за обезбеђење потпора и помоћи за случај болести, изнемоглости, старости и смрти. —

Бр. 134. — XL, од 17. јуна 1937. год.

303) Правилник о организацији и раду средских припомоћних заклада. —

304) Исправка о уступима за извршење Уредбе о централном фонду братинских благаја и резервним фондовима главних братинских благаја.

Бр. 135. — XLI, од 18. јуна 1937. год.

305) Упутства за израду предлога буџета државних расхода и прихода са предлогом Финанског закона за 1938/39. годину. — 306) Упутства за израду бавовинског буџета са Правилником о извршењу за 1938/39. годину. — 307) Упутства за састав буџета градских општина за буџетску 1938/39. год. — 308) Упутства за састав општинских буџета за буџетску 1938/39. год. — 309) Решење опште седнице Државног савета од 27. марта 1937. год. број 8016/37. — 310) Телефонски саобраћај. — 311) Исправка у Правилнику о Фонду непокретности Министарства финансија. —

Бр. 137. — XLII, од 22. јуна 1937. год.

312) Правилник о повластицама социјалног значаја на железницама и бродовима у државној експлоатацији. — 313) Правилник о социјалној помоћи руским ратним инвалидима. — 314) Пословник о раду саветодавног одбора за свиларство. — 315) Размена повеља Ратификација са Мађарском. — 316) Телефонски саобраћај.

Бр. 138. — XLIII, од 23. јуна 1937. год.

117) Уредба о наградама за сузбијање кријумчарења монополисаних предмета. — 318) Уредба о изменама и допунама у Уредби Ветеринарског факултета Универзитета у Београду и Загребу од 22. јула 1936. г. П. бр. 30281. — 319) Правилник о издавању државних пастува јавним и приватним установама и приватним одгајивачима за приплод и употребу. — 320) Бесплатно давање садница и семена. 321) Аутентично тумачење чл. 36. Уредбе о пољопривредним коморама од 21. јануара 1937. год.

Бр. 141. — XLIV, од 26. јуна 1937. год.

322) Уредба о изменама и допунама у Уредби медицинског факултета Универзитета у Београду, Загребу и Љубљани од 26. децембра 1937. год. Пбр. 52404. — 323) Уредба о изменама и допунама у Уредби техничких факултета у Београду, Загребу и Љубљани од 17. априла 1937. г. Пбр. 15942. — 424) Уредба са законском снагом о издвајању Пореске општине Бисачки Томашевац из подручја Среског суда у Новом Марофу и припајању Среском суду у Св. Ивану Зелени. — 325) Уредба са законском снагом о издвајању општине Хрге и Мустајбашићи из подручја Среског суда у Маглају и припајању Среском суду у Жепчу. — 326) Аутентично тумачење чл. 30. Уредбе о ликвидацији земљорадничких другова. — 327) Аутентично тумачење § 24. тач. 5. ал. б) Финанс. закона за 1937/38 год. — 328) Допуна Уредбе о самосталној управи државних монопола.

Бр. 142. — XLV, од 28. јуна 1937. год.

329) Упутства за пословање са Поштанском штедионицом Краљевине Југославије. — 330) Измене и допуне Уредбе о лову Врбаске бановине. — 331) Допуна правилника за полагање вишег државног стручног испита царинских чиновника у ресору Министарства финансија. — 332) Допуна Правилника за полагање вишег државног стручног испита пореских чиновника у ресору Министарства финансија. — 333) Допуна Уредбе за полагање вишег државног стручног испита рачунско-благајничких чиновника у ресору Министарства финансија. — 334) Решење Опште седнице Државног савета од 21. маја 1937. год. — 335) Ратификација конвенције о накнадама за незапосленост у случају губитка због бродолома од стране Мексика. — 336) Ратификација конвенције о правима удруживања и коалирања пољопривредних радника од стране Мексика. — 337) Ратификација конвенције о ноћном раду деце у индустрији од стране Мексика. — 338) Размена повеља Ратификације конвенције о уређењу међусобне помоћи у вођењу поступка у грађанским и трговачким стварима пред судским властима између Краљевине Југославије и Уједињене Краљевине Велике Британије и Северне Ирске. — 339) Размена повеља Ратификације трговинског споразума између Краљевине Југославије и Енглеске. — 340) Фототелеграфна Београд-Париз и Београд-Праг. — 341) Смањење такса у телефонском саобраћају са Јапаном.

Бр. 143. — XLVI, од 29. јуна 1937. год.

342) Уговор о настајивању, о трговини и пловидби између Југославије и Румуније. — Санитарно-ветеринарна конвенција између Југославије и Румуније. —

Конвенција о пограничном промету између Југославије и Румуније. — 343) Уговор о трговини и о пловидби између Југославије и Шведске. — 344) Уредба са законском снагом о издвајању управне општине Леград из подручја Среског суда у Прелог и припајању Среском суду у Копривници. — 345) Уредба са законском снагом о издвајању управних општина Жабар Горњи, Слатина и Трамошница из подручја Среског суда у Градачу и припајању Среском суду у Брчком. — 346) Правилник специјалног помоћног фонда непрестављачког особља позоришта Краљевине Југославије.

Бр. 151. — XLVII, од 8. јула 1937. год.:

347) Указ о издвајању села Пригода из општине Бураковачке и припајању општини Врелској у срезу Источком, Зетске бановине. — 348) Указ о образовању новог Среза тешањског са седиштем у Тешњу. — 349) Указ о преносу седишта општине Беочке у срезу Студеничком из села Брвенице у село Беоче. — 350) Указ о издвајању села Борђе Поље, Општине Ракелићке, среза приједорског, из састава Општине ракелићке и припајању Општини козарачкој истог среза. — 351) Уредба са законском снагом о писменом саставу и потписивању судских одлука у грађанским стварима за случај трајне спречености судије или записничара. — 352) Уредба са законском снагом о писменој изради и потписивању пресуда и записника у кривичним стварима за случај трајне спречености судије или записничара. — 353) Нова Пореска управа у Мокроногу. — 354) Измена чл. 12. тач. 5. и 6. Телефонске тарифе. — 355) Решење Опште седнице Државног савета од 22. јуна 1937. год. бр. 15573/37. — 356) Преглед државних расхода и прихода за период април — мај 1937. по буџету за 1937/38. год. као и за период април 1936. — мај 1937. по буџету за 1936/37. год. — 357) Телефонски саобраћај. — 358) Исправке.

Бр. 156. — XLVIII, од 14. јула 1937. год.:

359) Уредба о трговинском споразуму и клириншком споразуму између Краљевине Југославије и Конфедерације Швајцарске.

Бр. 157. — XLIX, од 15. јула 1937. год.:

360) Уредба о изменама и допунама Уредбе о скупном порезу на пословни промет бр. 16100 од 14. марта 1931. г. са свима њеним доцнијим изменама и допунама. — 361) Груписање катастарских општина и промене подручја катастарских и пореских управа Дравске финансијске дирекције. — 362) Обрасци уз Правилник о повластицама социјалног значаја на железницама и бродовима у државној експлоатацији. — 363) Аутентично тумачење о већницама пољопривредних комора. — 364) Јесењи сајам у Загребу од 28. августа до 6. септембра 1937. год. — 365) Промена имена села Зверивак у Горњи Шт. Ленарт. — 366) Исправка у Уредби Медицинских факултета Универзитета у Београду, Загребу и Љубљани.

Бр. 159. — L, од 17. јула 1937. год.:

367) Решење Министарског савета М. с. бр. 151. — 368) Телефонски саобраћај.

Бр. 172. — LI, од 2. августа 1937. год.:

369) Уредба о изменама и допунама Уредбе о скупном порезу на пословни промет од 1931. г. са свима њеним доцнијим изменама и допунама. — 370) Правилник о рачуноводству Завода за унапређење спољне трговине. — 371) Правилник о пријемном испиту за упис у Економско-комерцијалну високу школу у Београду. — 372) Правилник о разрезу, наплати и предаји наплаћеног приреза пољопривредних комора. — 373) Ценовник за серуме и вакцине (у великим посудама) државне производње лекова биолошког порекла, према коме ће се вршити обрачун између произвођачких завода. — 374) Наредба о примени Уредбе о помоћном особљу у угоститељским радњама на подручју Управе града Београда. — 375) — 376) Аутентична тумачења Уредбе о пољопривредним коморама.

Бр. 178. — LII, од 9. августа 1937. год.:

377) Указ да се обична Зидана Мост у срезу лашкем, Дравске бановине преименује в обчина Лока при Зиданем Мосту. — 378) Правилник о надзору над отпадним водама насеља и индустријских и занатских предузећа. — 379) Преглед државних расхода и прихода за месец јуни и за период април — јуни 1937. год. по буџету за 1937./33. год. као и за период април 1936. — јуни 1937. год. по буџету за 1936./37. год. — 380) Аутентично тумачење Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова. — 381) Спремења Правилника пензиског фонда Адвокатске и нотарске коморе у Љубљани. — 382) Оснивање Катастарске управе за срез Шкофја Лока са седиштем у Шкофјој Локи. — 383) Упозорење Дирекције државних железница на разумевање чл. 13. општег Правилника о повлашћеној возњи.

Бр. 182. — ЛШ, од 13. августа 1937. год.:

384) Правилник за полагање државних стручних испита у рударском ресору Министарства шума и рудника. — 385) Правилник о стручном одбору за воће при заводу за унапређење спољне трговине. — 386) Аутентично тумачење ст. 1. чл. 3. Уредбе о ликвидацији земљорадничких дугова. — 387) Упутства за примену § 87. тач. 15. Финансијског закона за 1937./38. год. — 388) Оснивање Техничког одеља у Тешњу. — 389) Оснивање Техничког одеља у Бајиној Башти. — 390) Превозне линије конкурентне државним железницама.

НОВЕ КЊИГЕ

Др. Фрањо Горшић: До д а т а к тумачу закона о извршењу и обезбеђењу (И. п.), I. Увод, II. Уредба о увођењу Уип, III. Уредба о изменама и допунама И. п., IV. Уредба о процењивању земљишта. Загреб, 1937. стр. 77. Издање пишчево. (Латиницом).

Милорад В. Кукољац: Земљишнокњижно право. Основни појмови. Издање Француско-српске књижаре А. М. Поповића, Београд, 1937. гош. стр. 114.

Јован М. Радуловић и Ашанасије Д. Јанаћковић: Таксени зборник са коментаром. Књига прва: Закон о таксама; књига друга: Закон о судским таксама; књига трећа: Катастарске и друге таксе. Београд, 1937. год. стр. 1014. Издање Издавачког и књижарског предузећа Геца Кон А. Д.

Др. Иво Машејевић и Др. Фердо Чулиновић: Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу. Прва књига: Закон о извршењу и обезбеђењу (са кратким објашњењима). I свеска (Чл. 1. до 33. Уип. и §§ 1. до 65. Ип. Београд, 1937. стр. 96. Издање Штампарије „Светлост“. (Латиницом).

Georges Ripert: La Règle Morale dans les Obligations civiles. Troisième Édition. Paris, 1931, p. p. 447, Librairie générale de Droit et de Jurisprudence.

Georges Del Vecchio: Leçons de Philosophie du Droit. Traduction de J. A. — Préface de Louis Le Fur. Librairie du Recueil Sirey, Paris, 1936, p. p. 377. Le Droit civil Français. Livre-Souvenir des Journées du Droit civil Français. Publié par Le Barreau de Montréal. Paris, 1936, p. p. 959.

Cent Ans de Vie Française a la Revue des deux Mondes. — Le Livre du Centenaire. Neuvième Millie. Revue des deux Mondes. Paris, 1929, p. p. 524.

Rapports préparatoires a la Semaine Internationale de Droit. — Société de Législation comparée: I. L'Abandon de Famille et ses Sanctions, p. p. 159.; II. La Révision des Contrats par le Juge, p. p. 153. — Société d'Études Législatives: III. Les Fondations, p. p. 132; IV. Le Régime Matrimonial de Droit commun, p. p. 164. — Association des Juristes de Langue Française: V. La Fiducie en Droit Moderne, p. p. 116; VI. La protection des Obligataires, p. p. 131, — Paris, 1937.

Principes constitutionnels de Liberté. Evolution et Regression. Documentation de la Conférence internationale des 10 et 11 Juillet a Paris. Préparée par L'Association juridique internationale. Paris, 1937. Tome I, p. p. 32; tome II, p. p. 56.